

Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030

Sammanfattning

Utrikesutskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse om politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 till handlingarna. Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår alla motionsyrkanden som behandlas i betänkandet, bl.a. med hänvisning till pågående arbete.

I betänkandet finns 21 reservationer (M, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2015/16:182 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030.

Tjugo yrkanden i följdmotioner.

Fyrtio yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2014/15, 2015/16 och 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Bakgrund.....	8
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	9
Utskottets överväganden.....	11
Politikens huvuddrag och genomförande.....	11
Ingen hunger.....	17
Hälsa och välbefinnande.....	20
Jämställdhet.....	22
Rent vatten och sanitet.....	25
Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt samt hållbar industri, innovationer och infrastruktur.....	28
Minskad ojämlikhet.....	35
Bekämpa klimatförändringarna.....	38
Sammanfattning av miljö- och jordbruksutskottets yttrande (2016/17:MJU2y).....	39
Fredliga och inkluderande samhällen.....	41
Sammanfattning av justitieutskottets yttrande (2016/17:JuU3y).....	42
Sammanfattning av försvarsutskottets yttrande (2016/17:FöU1y).....	44
Globalt partnerskap.....	47
Övriga yrkanden.....	51
Reservationer.....	52
1. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 1 (M).....	52
2. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 1 (C).....	53
3. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 1 (V).....	54
4. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 1 (KD).....	55
5. Märkrättigheter, punkt 2 (V).....	56
6. Barnadödlighet och mödrahälsa, punkt 3 (KD).....	57
7. Barnadödlighet och mödrahälsa, punkt 3 – motiveringen (V).....	58
8. Bistånd till kvinnor och flickor samt för SRHR, punkt 4 (V).....	59
9. Rent vatten och sanitet, punkt 5 (V).....	60
10. Handel och innovationer m.m., punkt 6 (M).....	61
11. Handel och innovationer m.m., punkt 6 (V).....	62
12. Handel och innovationer m.m., punkt 6 (KD).....	64
13. Anständiga arbetsvillkor m.m., punkt 7 (M).....	65
14. Anständiga arbetsvillkor m.m., punkt 7 – motiveringen (V).....	66
15. Migration, punkt 8 (M).....	67
16. Migration, punkt 8 (V).....	68
17. Utsläpp av växthusgaser, punkt 9 (V).....	69
18. Kvinnors roll i konfliktförebyggande och fredssamtal, punkt 10 (L) ...	70
19. Krigsmaterielexport och rättvis och hållbar utveckling, punkt 11 (V).....	70
20. Religionsfrihet och Agenda 2030, punkt 12 (KD).....	71
21. Kapital- och skatteflykt, punkt 13 (V).....	72
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	75
Skrivelsen.....	75

Följdmotionerna	75
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	77
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	77
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	79
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avslås av utskottet i förslagspunkt 14	82
<i>Bilaga 3</i>	
Justitieutskottets yttrande 2016/17:JuU3y	83
<i>Bilaga 4</i>	
Försvarsutskottets yttrande 2016/17:FöU1y	93
<i>Bilaga 5</i>	
Utbildningsutskottets yttrande 2016/17:UbU2y	98
<i>Bilaga 6</i>	
Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2016/17:MJU2y	102
<i>Bilaga 7</i>	
Näringsutskottets protokollsutdrag	109
<i>Bilaga 8</i>	
Stenografisk uppteckning från en offentlig utfrågning den 7 juni 2016.....	111
<i>Tabell</i>	
Övriga yrkanden	82

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Politikens huvuddrag och genomförande

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:81 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 6,

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1–3,

2016/17:51 av Kerstin Lundgren (C),

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 2 och 3,

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 36,

2016/17:3082 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 1,

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 2 och 3 samt

2016/17:3308 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 1–3.

Reservation 1 (M)

Reservation 2 (C)

Reservation 3 (V)

Reservation 4 (KD)

2. Markrättigheter

Riksdagen avslår motion

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 4 och 5.

Reservation 5 (V)

3. Barnadödlighet och mödrahälsa

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 11 och

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 23.

Reservation 6 (KD)

Reservation 7 (V) – motiveringen

4. Bistånd till kvinnor och flickor samt för SRHR

Riksdagen avslår motion

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 6–8.

Reservation 8 (V)

5. Rent vatten och sanitet

Riksdagen avslår motion

2015/16:374 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1, 3, 6 och 7.

Reservation 9 (V)

6. Handel och innovationer m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:2993 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25 i denna del,

2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 9,

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 30 och 32 i denna del,

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 9–11,

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 31, 33 och 35 i denna del och

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 22.

Reservation 10 (M)

Reservation 11 (V)

Reservation 12 (KD)

7. Anständiga arbetsvillkor m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:2993 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25 i denna del,

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 31 och 32 i denna del och

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 32 och 35 i denna del.

Reservation 13 (M)

Reservation 14 (V) – motiveringen

8. Migration

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 19,

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 12 och 13 samt

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 20.

Reservation 15 (M)

Reservation 16 (V)

9. Utsläpp av växthusgaser

Riksdagen avslår motion

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 14.

Reservation 17 (V)

10. Kvinnors roll i konfliktförebyggande och fredssamtal

Riksdagen avslår motion

2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 7.

Reservation 18 (L)

11. Krigsmaterielexport och rättvis och hållbar utveckling

Riksdagen avslår motion

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 15.

Reservation 19 (V)

12. Religionsfrihet och Agenda 2030

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 6 och 7 samt

2015/16:2678 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 1.

Reservation 20 (KD)

13. Kapital- och skatteflykt

Riksdagen avslår motion

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 16–19.

Reservation 21 (V)

14. Övriga yrkanden

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:2993 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 23,

2015/16:579 av Sanne Eriksson och Pyry Niemi (båda S),

2015/16:2460 av Kristina Yngwe (C) yrkandena 1 och 2,

2016/17:92 av Caroline Szyber (KD),

2016/17:1049 av Pyry Niemi och Sanne Lennström (båda S) och

2016/17:2024 av Kristina Yngwe (C) yrkandena 1 och 2.

15. Skrivelse 2015/16:182 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030

Riksdagen lägger skrivelse 2015/16:182 till handlingarna.

Stockholm den 16 februari 2017

På utrikesutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Karin Enström (M), Sofia Arkelsten (M), Markus Wiechel (SD), Margareta Cederfelt (M), Pyry Niemi (S), Kerstin Lundgren (C), Pernilla Stålhammar (MP), Göran Pettersson (M), Björn Söder (SD), Birgitta Ohlsson (L), Hans Linde (V), Sofia Damm (KD), Maria Andersson Willner (S), Anders Österberg (S), Jamal Mouneimne (S) och Åsa Eriksson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Politiken för global utveckling (PGU) behandlas återkommande av utrikesutskottet. I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2015/16:182 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030. Med anledning av skrivelsen har två följdmotioner väckts. I betänkandet behandlas dessa och motioner med bäring på PGU och Agenda 2030 m.m. från den allmänna motionstiden 2014/15, 2015/16 och 2016/17. Utskottet beslutade den 27 september att ge samtliga övriga utskott möjlighet att yttra sig över skrivelsen och följdmotionerna i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Yttranden har kommit in från justitieutskottet (2016/17:JuU3y), försvarsutskottet (2016/17:FöU1y), utbildningsutskottet (2016/17:UbU2y) och miljö- och jordbruksutskottet (2016/17:MJU2y). Näringsutskottet har yttrat sig genom ett protokollsutdrag. Yttrandena finns som bilagor till betänkandet.

Som ett led i beredningen av detta betänkande anordnade utrikesutskottet och skatteutskottet den 7 juni 2016 en offentlig utfrågning på temat Politiken för global utveckling – skatters betydelse för utveckling och fattigdomsbekämpning. I den utfrågade panelen deltog Isabella Lövin, minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat, Charlotte Svensson, statssekreterare på Finansdepartementet, Penny Davies från Diakonia samt Jacob Lundberg från Timbro. De stenografiska uppteckningarna från utfrågningen finns som bilaga i detta betänkande.

Utskottet har följt de förhandlingsprocesser som under 2015 resulterade i ett nytt globalt ramverk för hållbar utveckling. Under våren 2015 kallades både den ansvariga ministern och den ansvariga statssekreteraren till utskottet för att föredra regeringens position i de internationella förhandlingarna om utvecklingsfinansiering och när det gäller de globala utvecklings- och hållbarhetsmålen. Utskottet deltog också med två ledamöter i regeringens delegation till konferensen om utvecklingsfinansiering i Addis Abeba i juli 2015. Inför klimattoppmötet i Paris november–december 2015 behandlade utskottet motionsbetänkandet 2015/16:UU8 Internationella klimatfrågor och hållbar utveckling m.m. Den 1 mars 2016 kallades statsrådet Isabella Lövin till utskottet för att informera om utgången av klimattoppmötet i Paris. Det vetenskapliga perspektivet på toppmötets utfall förmedlades till utskottet den 15 mars 2016 av Johan Rockström, professor i miljövetenskap vid Stockholms universitet.

Utskottet har regelbundet skaffat information om regeringens arbete med PGU. I detta sammanhang kan det nämnas att utskottet den 3 november 2015 kallade statsrådet Isabella Lövin för att informera om regeringens arbete när det gäller dels PGU, dels utarbetandet av policyramverket för svenskt

utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd. Under föregående riksmöte tog utskottet även emot besök och tog del av föredragningar som relaterar till flera av de s.k. PGU-områden som nämns i regeringens skrivelse. Den 5 november 2015 träffade utskottet Joakim Reiter, biträdande generalsekreterare för FN:s konferens för handel och utveckling (Unctad). Den 10 mars 2016 tog utskottet emot Helen Clark, chef för FN:s utvecklingsorgan (UNDP). Utrikesminister Margot Wallström informerade den 15 oktober 2015 utskottet om flyktingkrisen. Den 3 november 2015 besöktes utskottet av William Lacy Swing, chef för Internationella migrationsorganisationen (IOM). Den 4 april 2016 gästades utskottet av Filippo Grandi, FN:s högkommissarie för flyktingfrågor (UNHCR). Vidare har utskottet tillsammans med andra utskott tagit emot EU:s kommissionär för energiunionen Maroš Šefčovič (den 13 oktober 2015) och kommissionären för klimatåtgärder och energi Miguel Arias Cañete (den 7 mars 2016). När det gäller studiebesök kan nämnas att utskottet den 21 oktober 2015 besökte Folke Bernadotteakademien och att Sida besöktes den 20 april 2016.

Under nuvarande riksmöte kallade utskottet den 20 oktober statsrådet Isabella Lövin för att bl.a. föredra regeringens utformning av policyramverket för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd. Kabinetssekreterare Annika Söder genomförde den 27 september en föredragning om utfallet av FN:s och USA:s toppmöten om migrations- och flyktingfrågor i september 2016. Under nuvarande riksmöte gjorde utskottet även besök på Swedfund den 26 oktober 2016 och på Inspektionen för strategiska produkter (ISP) den 7 december 2016. Den 12 januari 2017 kallades statsrådet Isabella Lövin till utskottet för att föredra regeringens arbete med PGU. Samma datum besöktes utskottet av Expertgruppen för biståndsanalys som föredrog rapporten *Sustaining a Development Policy – Results and Responsibility for the Swedish Policy for Global Development*.

I regeringens skrivelse redovisas PGU-arbetet kopplat till vart och ett av de 17 globala målen i Agenda 2030. I detta betänkande har utskottet delvis valt en annan uppställning. Detta ska inte uppfattas som att utskottet anser att de globala målen borde ha formulerats annorlunda.

Bakgrund

Riksdagen fattade 2003 beslut om en svensk politik för global utveckling baserad på regeringens förslag i propositionen *Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling* (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112). Beslutet lade grunden för en samstämmig politik för en rättvis och hållbar global utveckling. Utgångspunkten är att nationella politiska beslut har globala återverkningar och att alla politikområden kan bidra till arbetet med att bekämpa fattigdom.

Riksdagen stödde regeringens förslag om att i skrivelser till riksdagen rapportera om genomförandet av PGU. Fokus inom samstämmighetspolitiken för utveckling identifierades 2008 (skr. 2007/08:89, bet. 2007/08:UU5) till

arbete med sex globala utmaningar (förtryck, ekonomiskt utanförskap, klimatförändringar och miljöpåverkan, migrationsströmmar, smittsamma sjukdomar och andra hälsohot samt konflikter och sviktande situationer). Riksdagen behandlade PGU senast i betänkande 2013/14:UU12. I detta betänkande behandlades skrivelse 2013/14:154 Genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling – fokus: den globala utmaningen migrationsströmmar.

Under 2015 enades världssamfundet om Agenda 2030 som förenar arbetet för fattigdomsminskning med arbetet för hållbar utveckling. Agenda 2030 ersätter de s.k. millenniemålen och är ett nytt globalt ramverk för hållbar utveckling, tillsammans med slutdokumentet från konferensen om utvecklingsfinansiering i Addis Abeba, klimatavtalet i Paris och Sendairamverket om katastrofriskreducering. I regeringens skrivelse anges att PGU är ett centralt instrument för genomförandet av Agenda 2030, och i linje med detta har skrivelsen ställts upp på ett sådant sätt att respektive mål i Agenda 2030 kopplas till s.k. PGU-områden.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen konstaterar i skrivelse 2015/16:182 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 att ett unikt ramverk för en rättvis och hållbar global utveckling förhandlades fram under 2015. I Agenda 2030 samlas för första gången dagordningen för fattigdomsminskning och dagordningen för hållbar utveckling i dess tre dimensioner – den sociala, den ekonomiska och den miljömässiga – i en gemensam agenda. Agenda 2030 syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Agenda 2030 är tillsammans med slutdokumentet från konferensen om utvecklingsfinansiering, klimatavtalet från Paris och Sendairamverket om katastrofriskreducering ett nytt globalt ramverk för hållbar utveckling.

Agenda 2030 och de 17 nya globala målen för hållbar utveckling är universella. Det betyder att alla länder har ansvar för att genomföra agendan och för att bidra till att målen uppfylls, nationellt och globalt. Regeringen framhåller i skrivelsen att detta ställer högre krav på samstämmighet och samordning mellan olika nivåer, aktörer och politikområden, och att Sveriges samstämmighetspolitik Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling är ett centralt verktyg i genomförandet av Agenda 2030. Det framhålls också att PGU har en direkt koppling till mål 17 som handlar om att stärka genomförandemedlen och det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

Regeringen framför i skrivelsen att den genomför en nystart av PGU och betonar sin avsikt att gå före i genomförandet av Agenda 2030 med en samstämmig politik som tar hänsyn till fattiga människors perspektiv, mänskliga rättigheter och planetens gränser. Det anges att nystarten av PGU

innebär en ambitionshöjning och ett kunskapslyft inom Regeringskansliet och dess myndigheter. Regeringen informerar om att den har formulerat konkreta mål för arbetet och har förtydligat ansvaret för genomförandet. En interdepartemental arbetsgrupp med PGU-ansvariga på enhetschefsnivå från samtliga departement har inrättats. Alla departement har för första gången tagit fram interna handlingsplaner för arbetet med PGU kopplat till de nya globala målen. Baserat på innehållet i dessa planer redovisar regeringen i skrivelsen exempel på sitt arbete 2014–2016 inom tematiska PGU-områden länkat till de nya globala målen. Det anges att den tidigare redovisningsmodellen för PGU med sex globala utmaningar därmed ersätts av en redovisningsmodell som kopplas till de nya globala målen.

En mer fördjupad redovisning görs i skrivelsen av några områden där regeringen i sin nystart har uttalat en särskild ambition under 2014–2016. Inom dessa tematiska områden redovisar regeringen också potentiella mål- och intressekonflikter och brist på utnyttjad potential för samstämmighet. Dessa områden är hållbart företagande, kapital- och skatteflykt, hållbar energi, hållbar konsumtion och produktion samt säkerhet och utveckling.

Avslutningsvis konstaterar regeringen att Sverige även i fortsättningen ska vara ett föregångsland och ta ett tydligt ansvar när det gäller globala utmaningar. Det nya globala ramverket och de nya globala målen uppges vara en utgångspunkt som anger en riktning. Det betonas att PGU är ett centralt verktyg i detta arbete.

Utskottets överväganden

Politikens huvuddrag och genomförande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om politikens huvuddrag och genomförande.

Jämför reservationerna 1 (M), 2 (C), 3 (V) och 4 (KD).

Skrivelsen

I skrivelsen anger regeringen bl.a. att Sveriges samstämmighetspolitik Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling är ett centralt verktyg i genomförandet Agenda 2030. Det anförs att en nystart av PGU genomförs i syfte att gå före i genomförandet av Agenda 2030 med en samstämmig politik som tar hänsyn till fattiga människors perspektiv, mänskliga rättigheter och planetens gränser. Det betonas att hela regeringen och alla statsråd har ansvar för genomförandet av både PGU och Agenda 2030. Regeringen introducerar i skrivelsen en ny redovisningsmodell för PGU som kopplas till de globala målen. I skrivelsen redovisas exempel på tematiska PGU-områden under vart och ett av de 17 globala målen i Agenda 2030. Under respektive PGU-område redovisas även exempel på resultatmål som ska vara uppfyllda i slutet av 2017. Det uppges att regeringen hade särskilda ambitioner under 2014–2016 när det gäller PGU-områdena hållbart företagande, kapital- och skatteflykt, hållbar energi, hållbar konsumtion och produktion samt säkerhet och utveckling. För dessa PGU-områden redovisas även potentiella mål- och intressekonflikter och brist på utnyttjad potential för samstämmighet (s. 1–10).

Motionerna

I kommittémotion 2014/15:81 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 6 anförs att det är högsta prioritet att jämställdhet blir ett tredje perspektiv inom ramen för den svenska globala utvecklingspolitiken.

I kommittémotion 2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1 anförs att Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) bör få i uppdrag att göra återkommande utvärderingar av PGU och Sveriges arbete med Agenda 2030. I yrkande 2 framförs att regeringen bör återkomma med förslag på hur riksdagen tydligare kan involveras i arbetet med att följa upp PGU och Sveriges arbete med Agenda 2030. I yrkande 3 anförs att regeringen bör återkomma med tydliga förslag på hur man ska hantera de hinder för utveckling som beskrivs i skrivelsens redovisning av mål- och intressekonflikter.

I motion 2016/17:51 av Kerstin Lundgren (C) anges att det finns brister i regeringens skrivelse när det gäller bl.a. tydlighet och uppföljningsbarhet. En parlamentarisk översyn av Sveriges politik för global utveckling föreslås för att uppgradera det svenska biståndspolitiska ramverket i överensstämmelse med Agenda 2030. Detta anförs även i kommittémotion 2016/17:3082 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 1.

I kommittémotion 2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) anförs i yrkande 2 att Sverige bör använda sin plats i högnivågruppen för implementering av Agenda 2030 till att uppmana FN:s medlemsstater att inkludera hbtq-frågor i sitt arbete och sina rapporter om Agenda 2030. I yrkande 3 framhålls att Sverige bör föregå med gott exempel och inkludera hbtq-frågorna i det nationella genomförandet av Agenda 2030 och i Sveriges framstegsrapporter om Agenda 2030.

I kommittémotion 2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 36 välkomnas Agenda 2030, och det framhålls bl.a. att Sverige även i fortsättningen måste vara drivande och ledande i arbetet. Motionärerna anför att Sveriges samlade utrikespolitik måste bidra till att Agenda 2030 genomförs och att de globala målen uppnås. I sammanhanget betonas dels vikten av samstämmighet inom och mellan politikområden, dels betydelsen av systematiska uppföljningar av genomförandet på nationell, regional och global nivå.

I kommittémotion 2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 2 anförs att departementens handlingsplaner för genomförandet av de nya globala hållbarhetsmålen bör göras offentliga. Motionärerna menar att ett offentliggörande av handlingsplanerna skulle underlätta en granskning av regeringens genomförande av PGU. I yrkande 3 föreslås att en permanent parlamentarisk kommitté tillsätts som med jämna mellanrum granskar regeringens och dess myndigheters arbete med genomförandet av PGU.

I kommittémotion 2016/17:3308 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 1 anförs att det finns brister när det gäller samordningen av politiken för global utveckling. Det anges i motionen bl.a. att det är oklart vem i regeringen som ansvarar för samordning och helhet. I yrkande 2 framhåller motionärerna att det är oklart hur PGU förhåller sig till Agenda 2030. I yrkande 3 framförs att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag på hur analysen, kunskapsutvecklingen och rapporteringen av resultat ska förbättras när det gäller PGU.

Utskottets ställningstagande

Utskottet påminner inledningsvis om att riksdagen redan i december 2003 beslutade om en svensk politik för global utveckling (bet. 2003/04:UU3) baserad på regeringens förslag i propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122). Beslutet, som fattades i politisk enighet, lade grunden för en samstämmig politik för en rättvis och hållbar global utveckling. I korthet innebär PGU att alla politikområden ska

bidra till en rättvis och hållbar global utveckling där ett rättighetsperspektiv och de fattigas perspektiv sätts i centrum.

Utskottet välkomnar att det internationella samfundet under 2015 lyckades enas om ett nytt globalt ramverk för hållbar utveckling bestående av Agenda 2030, utfallet från konferensen om utvecklingsfinansiering i Addis Abeba (juli 2015), klimatavtalet från COP 21 i Paris (december 2015) och Sendairamverket om katastrofriskreducering (mars 2015). I Agenda 2030 förenas de internationella agendorna för fattigdomsminskning och hållbar utveckling i en gemensam agenda. De 17 globala målen i Agenda 2030 ersätter millenniemålen. Till skillnad från millenniemålen är de nya globala målen universella, vilket innebär att alla länder är ansvariga för att bidra till att målen uppfylls både nationellt och globalt. Utskottet framhåller att ett effektivt genomförande av Agenda 2030 är av central vikt för planetens och välståndets framtid.

Utskottet konstaterar att Sverige har spelat en aktiv roll i utarbetandet av den nya hållbarhets- och utvecklingsagendan och anser att Sverige även i fortsättningen ska vara drivande och ledande i genomförandet av Agenda 2030. Sverige har bl.a. tagit initiativ till en informell högnivågrupp av stats- och regeringschefer för att främja genomförandet av agendan. Regeringen tillsatte i mars 2016 även en nationell delegation med uppdraget att stödja och stimulera arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030. Uppdraget inbegriper både Sveriges agerande för att nationellt omsätta agendan och Sveriges bidrag till det globala genomförandet av densamma. Delegationen ska i mars 2017 lämna in ett fullständigt förslag till handlingsplan för Sveriges genomförande av agendan (dir. 2016:18). Utskottet noterar att Agenda 2030-delegationen i en delredovisningsrapport från november 2016 begärde en justering av tidsplanen. Delegationen vill presentera ett förslag till en översiktlig handlingsplan den 31 maj 2017. Den 1 mars 2018 föreslår delegationen att eventuella revideringar av handlingsplanen m.m. redovisas. Enligt förslaget ska sedan slutredovisning, med förslag på hur arbetet ska bedrivas i framtiden, ske den 11 mars 2019.

Utskottet understryker att alla politikområden måste samverka och vara samstämmiga med varandra för att bidra till målet om en rättvis och hållbar global utveckling. Utskottet påminner om betänkande 2015/16:UU2 där utskottet bl.a. framhöll att det är angeläget att PGU-arbetet kopplas till Agenda 2030. Utskottet konstaterar att genomförandet av Agenda 2030 ställer högre krav på samstämmighet mellan olika politikområden och bedömer att Sveriges samstämmighetspolitik Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling är ett centralt verktyg för genomförandet av Agenda 2030. Samstämmighetspolitiken i PGU är också direkt kopplad till mål 17 i agendan. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet att regeringen i skrivelsen ger uttryck för att den har en hög ambition för genomförandet av Agenda 2030 och för uppfyllandet av de globala målen, både internationellt och nationellt, och att det av skrivelsen framgår att regeringens ambition är att Sverige ska ligga i framkant när det gäller en samstämmig politik som tar hänsyn till fattiga

människors perspektiv, mänskliga rättigheter och planetära gränser. Utskottet framhåller även vikten av att Sverige inom ramen för EU verkar för ett effektivt genomförande av det fördragsbundna åtagandet när det gäller samstämmighet (Policy Coherence for Sustainable Development).

Utskottet konstaterar att regeringen i skrivelsen redovisar potentiella mål- och intressekonflikter och brist på utnyttjad potential för samstämmighet för fem områden för vilka regeringen uttalat en särskild ambition för 2014–2016. Att identifiera och hantera mål- och intressekonflikter mellan olika politikområden är ett komplext och resursintensivt arbete. I ett föränderligt politiskt landskap kan förhållandena mellan mål- och intressekonflikter ändras. Dessutom finns en utmaning i att det kan finnas olika uppfattningar om var bristen på samstämmighet ligger eller att den ens existerar. Utskottet framhåller vikten av att identifiera och hantera eventuella motstridiga mål och intressen mellan olika politikområden och konstaterar att detta är av central betydelse för uppfyllandet av de nya globala målen för hållbar utveckling. På samma sätt är det viktigt att identifiera områden där politiken kan stärka synergier och samstämmighet mellan politikområden.

I skrivelsen anger regeringen att det genomförs en ambitionshöjning och ett kunskapslyft i relation till PGU inom Regeringskansliet och dess myndigheter. Utskottet ser positivt på regeringens ambitioner härvidlag. När det gäller PGU ansvarar Utrikesdepartementet för samordningsfunktionen inom Regeringskansliet med biståndsministern som ansvarigt statsråd. När det gäller Agenda 2030 ansvarar civilministern för det nationella genomförandet och biståndsministern för det internationella perspektivet. Utskottet noterar i detta sammanhang att den förra framtidsministern tillsatte analysgruppen Global samverkan som i april 2016 överlämnade sin slutrapport om genomförandet av Agenda 2030 i Sverige och globalt. Utskottet noterar vidare att det inte framgår av skrivelsen vilken minister som övertagit ansvaret för att identifiera strategiska åtgärder som bör vidtas på längre sikt för att säkerställa ett ändamålsenligt och effektivt genomförande av hållbarhetsagendan.

Utskottet har tidigare uttryckt sig i uppskattande termer när det gäller ansträngningar för att främja samordningen inom Regeringskansliet för att stärka samstämmighetspolitiken (bet. 2013/14:UU12). Utskottet anser att det är angeläget att ansvaret för att genomföra både PGU och Agenda 2030 vilar på hela regeringen och alla statsråd eftersom detta är en förutsättning för att samstämmighetspolitiken ska få genomslag. Enligt utskottet är det därför positivt att PGU-ansvariga enhetschefer har utsetts på samtliga departement och att en interdepartemental arbetsgrupp har tillsatts.

Alla departement har tagit fram handlingsplaner för hur verksamheten bidrar till PGU kopplat till de globala målen. I handlingsplanerna anges operativa resultatmål för verksamheten. Utskottet noterar att de fullständiga handlingsplanerna är interna. Utskottet har dock haft möjlighet att ta del av handlingsplanerna. Baserat på innehållet i handlingsplanerna redovisar regeringen i skrivelsen ett antal exempel på arbetet med tematiska s.k. PGU-

områden under vart och ett av de 17 globala målen. Under varje PGU-område finns ett antal s.k. resultatmål.

Utskottet noterar att en redovisningsmodell för PGU, kopplad till Agenda 2030 och de globala målen, ersätter den tidigare redovisningsmodellen med fokus på sex globala utmaningar. Utskottet framhåller i detta sammanhang att riksdagen i betänkande 2003/04:UU3 gav stöd till regeringens förslag om att i skrivelser till riksdagen rapportera om genomförandet av PGU. Utskottet har i tidigare betänkanden även betonat vikten av mätbarhet när det gäller genomförandet av och rapporteringen om PGU. I bl.a. betänkandena 2007/08:UU5 och 2013/14:UU12 framhöll utskottet vikten av en resultatbaserad styrning och att detta förutsätter verksamhets specifika och uppföljningsbara mål kopplade till resultatindikatorer. Utskottet förutsätter att regeringen även i fortsättningen regelbundet i skrivelser till riksdagen rapporterar om genomförandet av PGU och betonar vikten av en resultatbaserad ansats som gör det möjligt att följa utvecklingen av resultat över tid och mellan olika PGU-områden. Mot bakgrund av upplägget i skrivelsen med exempel på PGU-områden och resultatmål är det enligt utskottet oklart hur en ändamålsenlig resultatuppföljning över tid ska kunna redovisas. Utskottet konstaterar i detta sammanhang att ministern för internationellt utvecklingssamarbete och klimat i en föredragning för utskottet den 12 januari 2017 framhöll vikten av att diskutera uppföljningsmekanismerna, och hur riksdagen kan involveras i detta arbete. Utskottet noterar vidare i detta sammanhang även vad som anges i skrivelsen om att regeringen har för avsikt att återkomma till riksdagen med mer information om hur arbetet med att uppnå Agenda 2030 i Sverige kommer att bedrivas och återrapporteras. Utskottet konstaterar i detta sammanhang även att det i generalförsamlingens resolution om antagandet av Agenda 2030 (A7RES/70/1) inbegrips ett avsnitt om uppföljning av genomförandet av agendan. Bland annat anges att ett politiskt forum på hög nivå under generalförsamlingens och Ekonomiska och Sociala rådets (ECOSOC:s) egid ska ha en central roll när det gäller uppföljningen. Enligt uppgift från Utrikesdepartementet kommer Sverige 2017 att rapportera om genomförandet av hållbarhets- och utvecklingsagendan.

I en motion föreslås att EBA ska få i uppdrag att göra återkommande utvärderingar av PGU. Utskottet konstaterar att det av direktivet (dir. 2016:71) för EBA bl.a. framgår att expertgruppen kontinuerligt ska utvärdera och analysera Sveriges internationella bistånd och självständigt ska svara för val av studier. Vidare kan utskottet konstatera att EBA under 2016 publicerade rapporten *Sustaining a Development Policy – Results and Responsibility for the Swedish Policy for Global Development*. Rapporten föredrogs i utskottet den 12 januari 2017. Utskottet konstaterar också att arbetsformerna och styrningen av PGU utvärderades av Statskontoret 2014 (rapport 2014:1). I detta sammanhang konstaterar utskottet att ministern för internationellt utvecklingssamarbete och klimat i den nämnda föredragningen framhöll

betydelsen av oberoende utvärderingar och att formerna för detta diskuteras inom regeringen.

I en motion föreslås en parlamentarisk översyn av Sveriges politik för global utveckling för att uppgradera det svenska biståndspolitiska ramverket i överensstämmelse med Agenda 2030. Utskottet konstaterar att regeringen i december 2016 överlämnade skrivelse 2016/17:60 Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd till riksdagen. Utskottet noterar att denna skrivelse ursprungligen skulle ha överlämnats till riksdagen våren 2016. Utskottet kommer under våren 2017 att behandla skrivelsen i ett betänkande. Utskottet konstaterar att regeringen uppgett att det nya policyramverket ska förhålla sig till Agenda 2030, åtaganden inom utvecklingsfinansiering och klimatavtalet från Paris. I betänkande 2015/16:UU2 framhöll utskottet det angelägna i att PGU-arbetet kopplas till Agenda 2030 och att mål- och intressekonflikter lyfts fram och analyseras inom ramen för PGU. I betänkandet gav utskottet vidare uttryck för att det såg fram emot en fortsatt dialog med regeringen men inte var berett att tillstyrka motionsförslaget om en parlamentarisk översyn. Utskottets ställningstagande ligger fast och inkluderar även förslaget om att tillsätta en permanent parlamentarisk kommitté för att återkommande granska arbetet med genomförandet av PGU. Utskottet påminner i detta sammanhang om vad som anges ovan om att ministern för internationellt utvecklingssamarbete och klimat vid föredragningen för utskottet den 12 januari 2017 var principiellt öppen för att involvera riksdagen i uppföljningsarbetet. Utskottet förväntar sig att regeringen återkommer med förslag på hur riksdagen ska involveras i arbetet med PGU. Utskottet upprepar vidare vad som anges ovan om att utskottet förutsätter att regeringen även i fortsättningen regelbundet i skrivelser till riksdagen och med beaktande av principerna för en resultatbaserad styrning rapporterar om genomförandet av PGU till riksdagen.

När det gäller motionsförslaget om att jämställdhet ska bli ett tredje perspektiv inom ramen för den svenska globala utvecklingspolitiken vill utskottet påminna om att det i exempelvis betänkande 2012/13:UU12 betonade att ett jämställdhets- och könsmaktsperspektiv ska genomsyra den svenska politiken för global utveckling. Det framhölls vidare att dessa perspektiv är en central del såväl av rättighetsperspektivet som av fattiga människors perspektiv på utveckling. Utskottet betonar återigen att jämställdhetsperspektivet är centralt för att Sveriges bidrag till global utveckling och kampen mot fattigdomen ska bli effektiva. I linje med detta välkomnar utskottet dels att det anges i skrivelsen att regeringen har högre ambitioner än Agenda 2030 när det gäller främjande av demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet, som både mål och medel för hållbar utveckling i dess tre dimensioner, dels att det tydligt framgår av skrivelsen att jämställdhet är en förutsättning för genomförandet av Agenda 2030 i sin helhet. I detta sammanhang välkomnar utskottet även att jämställdhet ingår som ett eget mål i Agenda 2030 (mål 5).

När det gäller motionsyrkandena om att Sverige ska främja hbtq-frågor inom ramen för genomförandet av Agenda 2030 påminner utskottet inledningsvis om betänkande 2014/15:UU15 där utskottet bl.a. framhöll att diskriminering av människor på grund av sexuell läggning och könsidentitet står i strid med den grundläggande och universella principen om alla människors lika värde och rättigheter och att Sverige och EU i partnerskap med tredjeländer systematiskt bör främja skyddet av och respekten för de mänskliga rättigheterna när det gäller sexuell läggning och könsidentitet inom ramen för FN och andra multilaterala forum och i bilaterala människorättsdialoger. Utskottet välkomnar vidare att det anges i regeringens skrivelse att Sverige har en högre ambition än Agenda 2030 när det gäller att främja demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet samt att det specifikt anges i skrivelsen att alla människor oavsett bl.a. sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck ska kunna åtnjuta de mänskliga rättigheterna fullt ut. Utskottet utgår från att denna inriktning kommer att reflekteras i den rapport om genomförandet av Agenda 2030 som Sverige ska lämna till FN:s högnivåforum för hållbar utveckling under 2017.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2014/15:81 (V) yrkande 6, 2016/17:33 (V) yrkandena 1–3, 2016/17:51 (C), 2016/17:812 (V) yrkandena 2 och 3, 2016/17:2768 (M) yrkande 36, 2016/17:3082 (C) yrkande 1, 2016/17:3206 (KD) yrkandena 2 och 3 och 2016/17:3308 (M) yrkandena 1–3.

Ingen hunger

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om markrättigheter med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 5 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen sammanfattas innebörden av mål 2 i Agenda 2030 (Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk). Tryggad livsmedelsförsörjning anges som ett exempel på PGU-område under detta mål. Resultatmålen under PGU-området tryggad livsmedelsförsörjning berör bl.a. liberalisering av handel med jordbruksprodukter, EU:s gemensamma jordbrukspolitik, EU:s regelverk för ekologisk produktion samt nyttjanderätt och tillgång till mark, fiske och skog (s. 12–14).

Motionen

Markrättigheter

I kommittémotion 2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 4 anges att regeringen bör ta fram riktlinjer för det svenska utvecklingssamarbetet som tydliggör att svenska biståndsmedel inte får bidra till markrofferi. I yrkande 5 uppmanas regeringen att återkomma till riksdagen med förslag som syftar till att frågor om markrofferi ska införlivas i AP-fondernas etiska riktlinjer.

Utskottets ställningstagande

Markrättigheter

Enligt en rapport från FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO (The State of Food and Agriculture 2016) kommer den globala efterfrågan på mat att öka med åtminstone 60 procent till 2050 jämfört med 2006. Det konstateras i rapporten att målsättningen i Agenda 2030 om att eliminera hunger och samtidigt hantera de utmaningar som klimatförändringarna innebär kommer att kräva omfattande förändringar när det gäller jordbruks- och livsmedelssektorerna.

Jordbruket är en mycket betydelsefull näring i de flesta utvecklingsländer. Många människor som lever i fattigdom är beroende av jordbruket, både som inkomstkälla och för sin livsmedelsförsörjning. Rätten att äga, nyttja och ärva mark som stöds av väl fungerande institutioner är därför viktigt. Frågor om markrättigheter är även central i ett jämställdhetsperspektiv.

Så kallar markrofferi är ett problem i utvecklingsländer med svaga institutioner, oklara ägarförhållanden, avsaknad av landregister eller undermålig tillämpning av befintlig lagstiftning. Fenomenet innebär att ekonomiskt starka krafter antingen köper upp eller hyr stora markområden under långa tidsperioder.

I betänkande 2013/14:UU2 konstaterade utskottet bl.a. att det är viktigt att skilja mellan å ena sidan begreppet markrofferi, som används i fråga om illegalt eller oetiskt övertagande av mark, och å andra sidan markinvesteringar som främjar en hållbar ekonomisk utveckling genom att utveckla jord- och skogsbruk. Utskottet angav att den senare kategorin av investeringar är nödvändig för att bekämpa fattigdom och främja en globalt tryggad livsmedelsförsörjning. Utskottet framhöll att investeringar alltid bör göras på ett sätt som inte skadar lokalbefolkningars rättigheter eller möjligheter att trygga sitt uppehälle, vilket inkluderar respekten för människors nyttjanderätt till den mark de brukar för sin försörjning. Utskottet angav att det yttersta ansvaret för att så sker vilar på regeringen i det land där investeringen görs.

Inom ramen för FAO antogs under 2012 frivilliga riktlinjer för ansvarsfull förvaltning av mark, fiske och skogsresurser för att säkerställa småskaliga brukares rättigheter i samband med markinvesteringar. I betänkande 2012/13:UU12 välkomnade utskottet bl.a. att riktlinjerna utgår från de

mänskliga rättigheterna och lyfter fram frågor som ägande- och nyttjanderätt, kvinnors rätt till mark och markfrågans betydelse för livsmedelsförsörjning.

Under 2014 antogs, inom FAO:s ram, även frivilliga principer för ansvarsfulla investeringar i jordbruk och livsmedelssystem. Principerna bygger bl.a. på ovannämnda riktlinjer och syftar till att uppmuntra jordbruksinvesteringar som involverar och gynnar fattiga människor. Utskottet ser positivt på att det normativa ramverket för ansvarsfulla jordbruksinvesteringar utvecklas.

Mot denna bakgrund välkomnar utskottet att regeringen i skrivelsen lyfter fram att den avser att arbeta för att främja uppbyggnaden av transparenta system som säkerställer nyttjanderätten och tillgången till mark, fiske och skog i utvecklingsländer för såväl kvinnor som män, t.ex. genom att främja tillämpningen av de frivilliga riktlinjerna för ansvarsfull förvaltning av mark, fiske och skog och principerna för ansvarsfulla jordbruksinvesteringar, som har antagits inom ramen för FAO.

Utskottet konstaterar vidare att Sveriges internationella utvecklingssamarbete är viktigt för att främja småbrukares äganderätt m.m. till mark, fiske och skog. Inom ramen för resultatstrategin för globala insatser för en ekonomiskt hållbar utveckling ingår området tryggad livsmedelsförsörjning där det bl.a. anges att insatserna ska bidra till att stärka småbrukares rättigheter och rättssäkerhet, med fokus på kvinnor, och att stärka ägande-, brukande- och arvsrättigheter till mark och andra naturresurser är särskilt prioriterat.

I ett yrkande föreslås att frågor om markrofferi ska införlivas i AP-fondernas etiska riktlinjer. Utskottet konstaterar att regeringen regelbundet i skrivelser till riksdagen redovisar AP-fondernas verksamhet. I skrivelse 2015/16:130 framhölls att hållbarhet (som i skrivelsen uppges innefatta miljö, mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, antikorrupktion, affärsetik, jämställdhet och mångfald) är en väsentlig aspekt inom AP-fondernas förvaltning. I skrivelsen bedömde regeringen att AP-fonderna under 2015 fortsatt att utveckla arbetet med att integrera hållbarhetsaspekter i förvaltningen. Skrivelsen behandlades av finansutskottet i betänkande 2016/17:FiU6. Finansutskottet framförde i betänkandet bl.a. att en av de viktigaste faktorerna för att nå en hållbar förvaltning är att integrera hållbarhetsfrågorna i AP-fondernas löpande analys och i den löpande förvaltningen. Finansutskottet konstaterade att AP-fondernas integreringsarbete inom detta område fortsatte under 2015.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motion 2016/17:33 (V) yrkandena 4 och 5.

Hälsa och välbefinnande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om barnadödlighet och mödrahälsa med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservationerna 6 (KD) och 7 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen sammanfattas innebörden av mål 3 i Agenda 2030 (Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar). Målet inbegriper bl.a. att mödra- och barnadödligheten ska minska och att tillgången till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) ska säkerställas. Antibiotikaresistens anges som ett exempel på PGU-område under detta mål. Under resultatmålen anges bl.a. att regeringen ska verka dels för ett genomförande av den globala handlingsplan mot antibiotikaresistens som antagits av Världshälsoorganisationens (WHO) medlemsstater, dels för att ett samarbete om att minska användningen av antibiotika i djurproduktionen kommer till stånd inom ramen för handelsförhandlingarna mellan EU och USA (TTIP, s. 14–16).

Motionerna

Barnadödlighet och mödrahälsa

I kommittémotion 2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 11 framhålls vikten av att fortsätta arbetet för att uppnå millenniemålen 4 och 5 om minskad barnadödlighet och förbättrad mödrahälsa.

I kommittémotion 2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 23 betonas att barnäktenskap aktivt måste motverkas på ett kulturellt och värderingsmässigt plan för att mödradödligheten ska minska.

Utskottets ställningstagande

Barnadödlighet och mödrahälsa

Utskottet vill inledningsvis lyfta fram att bästa möjliga hälsa är en mänsklig rättighet och en förutsättning för socioekonomisk utveckling och minskad fattigdom. Utskottet vill särskilt framhålla vikten av att nationella hälsosystem i verksamheten tar hänsyn till jämställdhet och SRHR.

I millenniemål 4 slogs det fast att dödligheten bland barn under fem år skulle minska med två tredjedelar 2015 jämfört med 1990. Mål 5 satte upp målsättningar för mödrahälsa. Mödradödligheten i samband med förlossningar skulle minska med tre fjärdedelar 2015 jämfört med 1990, och reproduktiv hälsovård skulle komma alla kvinnor till del. Enligt FN:s utvecklingsorgans (UNDP) rapport från 2015 om millenniemålen genomförande har stora

framsteg uppnått när det gäller både barnadödlighet och mödrahälsa. Dödligheten bland barn under fem år minskade med mer än hälften mellan 1990 och 2015. Mellan 1990 och 2013 minskade mödradödligheten i samband med förlossningar med nästan hälften. Vidare framgår av rapporten att ungefär hälften av kvinnorna i utvecklingsländer i slutet av 2014 hade tillgång till regelbunden mödravård under graviditet och att tillgången till preventivmedel ökat men att det fortfarande finns stora brister när det gäller möjligheten till familjeplanering.

Utskottet framhåller det positiva i att stora framsteg har uppnått när det gäller arbetet mot barnadödlighet och främjande av mödravård men understryker att mycket arbete återstår. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att arbetet för att motverka barnadödlighet och för att förbättra mödrahälsa fortgår och välkomnar att dessa frågor inbegrips under mål 3 i Agenda 2030. Målet omfattar även att tillgången till SRHR ska säkerställas. Vikten av att säkerställa allmän tillgång till SRHR lyfts fram även i mål 5 om jämställdhet. I detta sammanhang påminner utskottet om att det i flera tidigare betänkanden betonat att Sverige aktivt och kontinuerligt ska lyfta fram sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i nationell och internationell politikutformning. Enligt utskottets mening är det positivt att SRHR ingick som ett fokusområde för 2016 i Utrikesförvaltningens handlingsplan för en feministisk utrikespolitik 2015–2018. Det är vidare välkommet att Utrikesdepartementet har lanserat kampanjen Barnmorskor för alla (Midwives for All). Kampanjen syftar till att peka på vikten av att investera i barnmorskeyrket för att förbättra barn- och mödrahälsa.

Utskottet konstaterar att Sveriges internationella utvecklingssamarbete är ett viktigt instrument för att minska barnadödligheten och främja mödravård. Minskad barn- och mödradödlighet och stöd till förbättrad tillgång till SRHR är centrala områden i resultatstrategin för globala insatser för socialt hållbar utveckling. Sverige har gett ett omfattande stöd till det program som samlar FN:s fonder och program med fokus på barn och mödrahälsa. Sverige är även en betydande givare till hälsorelaterade multilaterala organisationer som WHO, FN:s befolkningsfond (UNFPA), Globala fonden mot aids, tuberkulos och malaria (GFATM) och Globala vaccinaliansen (Gavi). Sverige är även en viktig givare till FN:s barnfond (Unicef). Även EU är en stor givare till hälsorelaterade multilaterala organisationer.

I en motion framhålls att barnäktenskap måste motverkas för att mödradödligheten ska minska. Utskottet konstaterar att barnäktenskap är en kränkning av barnets rättigheter och instämmer med motionärerna när det gäller vikten av att motverka förekomsten av barnäktenskap. Utskottet välkomnar att det under mål 5 i Agenda 2030 anges att bl.a. barnäktenskap ska avskaffas. Utskottet konstaterar vidare att motverkande av tidiga äktenskap och barnäktenskap lyfts fram i utrikesförvaltningens handlingsplan för en feministisk utrikespolitik för 2015–2018. Utskottet beklagar avslutningsvis att den nya amerikanska administrationen beslutat att hindra amerikanskt bistånd från att finansiera organisationer som arbetar med abortfrågor i utlandet. Till

följd av detta kan miljontals kvinnor och flickor tvingas genomgå osäkra aborter och därmed riskera sina liv. Utskottet betonar vikten av att kvinnor och flickor har tillgång till säkra och lagliga aborter.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2015/16:1936 (KD) yrkande 11 och 2016/17:3206 (KD) yrkande 23.

Jämställdhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bistånd till kvinnor och flickor samt för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 8 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen sammanfattas innebörden av mål 5 i Agenda 2030 (Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt). Den feministiska utrikespolitiken lyfts fram som ett exempel på PGU-område under detta mål. Resultatmålen inom PGU-området en feministisk utrikespolitik inbegriper bl.a. åtgärder inom ramen för utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 och agerande för att motverka människohandel och bidra till arbetet med att stärka SRHR för flickor och unga människor (s. 18–19).

Motionen

Bistånd till kvinnor och flickor samt för SRHR

I kommittémotion 2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 6 anförs att Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor. I yrkande 7 anförs att Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor. I yrkande 8 framhålls att regeringen bör öka andelen bistånd som avsätts för arbete med SRHR till minst 10 procent av den totala biståndsbudgeten samt verka inom EU och FN för att övriga biståndsgivare följer Sveriges exempel.

Utskottets ställningstagande

Bistånd till kvinnor och flickor samt för SRHR

Utskottet vill inledningsvis välkomna att det finns ett specifikt mål för jämställdhet i Agenda 2030. I regeringens skrivelse anges att jämställda

förhållanden mellan kvinnor, män, flickor och pojkar är en förutsättning för en rättvis och hållbar global utveckling. Det anförs vidare att jämställdhet är grundläggande för genomförandet av Agenda 2030 i sin helhet och att jämställdhet är ett mål i sig, men också en förutsättning för att nå de andra globala målen. Utskottet instämmer i allt detta. På annan plats i betänkandet välkomnar utskottet även vad som anges i skrivelsen om att regeringen har högre ambitioner än Agenda 2030 när det gäller bl.a. jämställdhet.

Utskottet har konsekvent och återkommande framhållit vikten av att främja jämställdhet. I exempelvis betänkande 2014/15:UU15 framhöll utskottet att Sveriges utrikes- och biståndspolitik ska genomsyras av en tydlig ambition att verka för jämställdhet och kvinnors rättigheter i alla dess dimensioner. Utskottet konstaterar att regeringen vill bedriva en feministisk utrikes- och utvecklingspolitik med ambitionen att integrera kvinnors och flickors fulla åtnjutande av SRHR

Utskottet påminner om betänkande 2016/17:UU2 där utskottet angav att det såg positivt på att regeringen tydliggör jämställdhetsperspektivet i det svenska biståndet. Utskottet konstaterar att jämställdhet är en av Sveriges prioriteringar för utvecklingssamarbetet och framhåller att Sveriges utvecklingssamarbete även i fortsättningen ska bidra till global jämställdhet och kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Utskottet konstaterar att det i drygt en fjärdedel av de bilaterala strategierna finns explicita mål i fråga om jämställdhet och att kvinnor och flickor därtill ofta är uttalade målgrupper inom områden som hälsa, mänsklig säkerhet och ekonomisk utveckling. Utskottet kan vidare konstatera att jämställdhet är huvudsyftet i ca 17 procent av Sidas insatser, vilket är en fördubbling jämfört med 2007. Totalt har hänsyn tagits till jämställdhetsaspekter i ca 70 procent av insatserna. Till följd av regeringens ambitioner när det gäller jämställdhet i utvecklingssamarbetet har Sida utarbetat en plan för jämställdhetsintegrering för perioden 2016–2018. Ambitionen är att öka andelen insatser och medel där jämställdhet är ett huvudsyfte. Utskottet anser att det är viktigt att mer av den svenska biståndsverksamheten når kvinnor och flickor och välkomnar därför det pågående arbetet i denna riktning.

EU har tagit fram en ny handlingsplan för jämställdhet i unionens yttre förbindelser. EU inrättade 2015 en särskild rådgivare för jämställdhet och kvinnor, fred och säkerhet. Sverige har varit pådrivande i dessa processer och beslut. När det gäller EU:s utvecklingssamarbete konstaterar utskottet att unionen fortsätter att sträva efter att jämställdhet ska genomsyra all verksamhet. EU har som princip att jämställdhet ska integreras i alla programmeringsdokument. Sverige har aktivt verkat för denna utveckling. Utskottet konstaterar vidare att mer än 100 miljoner Euro för 2015–2020 har avsatts under utvecklingsinstrumentet Development Cooperation Instrument (DCI) för insatser riktade direkt mot kvinnors och barns välbefinnande.

Utskottet kan konstatera att Sverige är pådrivande för jämställdhet även inom ramen för FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna. Sverige verkar för jämställdhet genom UN Women och

flera andra multilaterala organisationer med jämställdhet och främjande av kvinnors mänskliga rättigheter som en central del av sina mandat, såsom UNFPA, UNDP, Unicef och Världsbanken. Utskottet konstaterar att Sverige aktivt har bidragit till att dessa och flera andra multilaterala organisationer i dag i hög grad har jämställdhet som en integrerad del av sin verksamhet. I detta sammanhang vill utskottet även påminna om betänkande 2016/17:UU7 där utskottet välkomnade dels att regeringen varit pådrivande för att ytterligare integrera jämställdhetsfrågor i de finansiella organisationernas verksamhet, dels att Afrikanska utvecklingsbanken, Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD) och Världsbanksgruppen under 2014 och 2015 hade antagit jämställdhetsstrategier och att jämställdhet är ett av fyra prioriterade områden i den 17:e kapitalpåfyllnaden av Internationella utvecklingsfonden (IDA), Världsbankens fond för utlåning till låginkomstländer. I betänkandet betonade utskottet vikten av att regeringen fortsätter att vara pådrivande för att ytterligare utveckla jämställdhetsarbetet inom samtliga internationella finansiella institutioner. Utskottet framhöll vidare särskilt det angelägna i att integrera jämställdhetsfrågor i olika ekonomiska sektorer, såsom infrastruktur och energi, och att ta hänsyn till jämställdhetsfrågor i samband med bedömning av projekt. Med beaktande av utskottets ställningstagande i betänkande 2016/17:UU7 välkomnar utskottet att regeringen i skrivelsen framhåller vikten av att verka för att de internationella finansiella institutionerna främjar jämställdhet, t.ex. genom att integrera jämställdhetsaspekter i sin långivning, ha jämnare könsfördelning bland de anställda, särskilt i chefspositioner, samt genom interna regler och processer som främjar jämställdhet.

Utskottet vill återigen påminna om att det i flera tidigare betänkanden betonat att Sverige aktivt och kontinuerligt ska lyfta fram sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i nationell och internationell politikutformning. I exempelvis betänkande 2014/15:UU15 framförde utskottet att det är först när kvinnor och flickor bestämmer över sin egen kropp, sexualitet och barnafödande som verklig jämställdhet är möjlig. Det angavs att SRHR inkluderar rätten till preventivmedel, sexualundervisning och rätten till lagliga och säkra aborter. Utskottets uppfattning är att tillgång till SRHR är en grundläggande mänsklig rättighet, är en av hörnstenarna för att främja jämställdhet och kvinnors roll i utveckling och därmed är en förutsättning för hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning.

Utskottet välkomnar att regeringen i skrivelsen anger att man överlag avser att agera för att stärka de sexuella och reproduktiva rättigheterna för flickor och unga människor. Enligt utskottets mening är det positivt att sexuell hälsa och rättigheter ingick som ett fokusområde för 2016 i utrikesförvaltningens handlingsplan för en feministisk utrikespolitik 2015–2018.

Utskottet konstaterar att Sveriges internationella utvecklingssamarbete är ett viktigt instrument för att förbättra tillgången till SRHR. Utskottet konstaterar vidare att detta är ett centralt område i resultatstrategin för globala insatser för socialt hållbar utveckling. Utskottet konstaterar också att 7 procent

av biståndet inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd och drygt 60 procent av det bilaterala hälsobiståndet (exklusive vatten och sanitet) enligt regeringen går till att främja SRHR. Sverige är en betydande givare till exempelvis UNFPA som bl.a. har bidragit till att antalet länder med nationella handlingsplaner om jämställdhet, inklusive SRHR, har ökat. Det är vidare positivt att EU tydligt lyfter fram SRHR i rådets slutsatser om jämställdhet i utvecklingssamarbetet från 2015. Sverige var en pådrivande kraft bakom detta. Även i det pågående arbetet med att revidera EU:s policy för utvecklingssamarbete driver Sverige bl.a. att denna fråga lyfts fram.

Mot bakgrund av den nya amerikanska administrationens beslut att hindra amerikanskt bistånd från att finansiera organisationer i utlandet som arbetar med abortfrågor vill utskottet avslutningsvis framhålla att det är positivt att regeringen aviserat att den nu samtalar med andra regeringar för att se hur det politiska och finansiella stödet för allas tillgång till SRHR, inklusive tillgång till säkra och lagliga aborter, kan öka.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks 2016/17:33 (V) yrkandena 6–8.

Rent vatten och sanitet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om rent vatten och sanitet med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 9 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen sammanfattas innebörden av mål 6 i Agenda 2030 (Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla). Hållbar vattenanvändning anges som ett exempel på PGU-område under detta mål. Resultatmålen inom PGU-området hållbar vattenanvändning inkluderar bl.a. att verka för att fler länder ansluter sig till FN:s vattenkonvention om gränsöverskridande vatten och att internationellt bidra till en förbättrad vattenhushållning, inte minst inom jordbruket (s. 19–20).

Motionen

I motion 2015/16:374 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1 föreslås att regeringen ska återkomma till riksdagen med konkreta förslag om hur man kan arbeta för att Sverige ska bidra till att alla jordens invånare har säker och hållbar tillgång till vatten och sanitet till 2030. I yrkande 3 anförs att regeringen nationellt såväl som i EU och FN, IMF och Världsbanken och i andra sammanhang bör verka för att privatisering av vattenresurser stoppas, detta mot bakgrund av att motionärerna anser att tillgång till vatten är en

grundläggande mänsklig rättighet som inte kan behandlas som en vara på en fri marknad. I yrkande 6 framförs att Sverige bör delta med en regeringsföreträdare vid nästa högnivåmöte inom ramen för det globala samarbetsorganet Sanitation and Water for All. I yrkande 7 framhålls att Sverige bör understödja arbetet med att bygga upp fungerande gränsöverskridande samarbeten om vatten, detta mot bakgrund av att en fungerande förvaltning av gränsöverskridande vattenresurser anses dels vara fredsfrämjande och konfliktförebyggande, dels bidra till en hållbar utveckling.

Utskottets ställningstagande

I en FN-rapport från 2016 (UN World Water Development Report 2016) understryks att tillgång till rent vatten och sanitet är en rättighet som är en förutsättning för att kunna åtnjuta andra mänskliga rättigheter, och det betonas att en hållbar vattenresursförvaltning och tillgång till vatten och sanitet har positiva socioekonomiska effekter. Utskottet instämmer i vad som anförs i regeringens skrivelse om att tillgång till vatten är en mänsklig rättighet samtidigt som vatten är en naturresurs som kräver en hållbar förvaltning.

Utskottet konstaterar att ett framgångsrikt genomförande av mål 6 om rent vatten och sanitet skulle ha positiva återverkningar för andra mål i Agenda 2030, inte minst när det gäller jämställdhet. Tillgång till rent vatten och sanitet bidrar till ökad personlig säkerhet för kvinnor och flickor och till att öka sannolikheten för en fullständig skolgång för flickor.

Utskottet påminner i detta sammanhang även om sitt ställningstagande i betänkande 2013/14:UU12. Utskottet konstaterade då att rent vatten och sanitet är en förutsättning för ett dragligt liv och en grundläggande hörnsten i fattigdomsbekämpning och att frågan om tillgång till rent vatten och sanitet måste stå högt på den utvecklingspolitiska dagordningen. I betänkandet angav utskottet vidare att fungerande lokal, nationell och regional vattenresursförvaltning samt lagstiftning och institutioner kan bidra till ökad tillgång till rent vatten och hållbar sanitet för människor som lever i fattigdom.

Utskottet konstaterar att enligt uppgift från organisationen Sanitation and Water for All saknar 2,3 miljarder människor tillgång till tillfredsställande faciliteter för sanitet, och fler än 660 miljoner människor saknar tillgång till rent och säkert dricksvatten. Utskottet anser att det är positivt att regeringen i september 2015 deklarerade avsikten att fram till 2030 stödja ansträngningar att nå 60 miljoner människor med förbättrad tillgång till sanitet. Regeringen har i svaret på en skriftlig fråga (fr. 2015/16:219) angett att man bedömer att insatserna på detta område samtidigt kan ge omkring 40 miljoner människor förbättrad tillgång till rent vatten. Utskottet konstaterar att det svenska stödet beslutas av regeringen eller Sida och förmedlas via multilaterala organisationer som Unicef och Världsbanken liksom via enskilda regeringar och icke-statliga organisationer. Sidas stöd styrs bl.a. av den gällande resultatstrategin för socialt hållbar utveckling. Sveriges samlade stöd inom detta område inbegriper bl.a. tekniskt bistånd till reformer inom vatten, sanitet

och hygien, kapacitetsuppbyggnad, offentlig-privata partnerskap för sanitetstjänster och hälso- och sanitetskampanjer.

I rapporten Global Risks Report 2016 från World Economic Forum lyfts vattenbrist fram som en central utmaning som måste hanteras av världssamfundet. Det anges även i rapporten att brist på vatten kan förvärras av klimatförändringar och befolkningsökning och kan leda till konflikter och ofrivilliga migrationsströmmar. Utskottet konstaterar att osämja om gränsöverskridande vattentillgångar kan leda till konflikter mellan länder. Utskottet instämmer med motionärerna om att främjande av gränsöverskridande samarbeten om gemensamma vattentillgångar är både konfliktförebyggande och fredsfrämjande. Utskottet välkomnar att EU:s utrikesministrar i juli 2013 antog rådsslutsatser om vattendiplomati. I slutsatserna anges bl.a. att sannolikheten är hög att konflikter om vatten kommer att öka och kan komma att få direkt bäring på internationell fred och säkerhet. Vikten av integrerad vattenresursförvaltning över landgränser betonas, och det framhålls att EU kan spela en viktig roll för att främja samarbete och samverkan om gränsöverskridande vattentillgångar. I likhet med regeringens ambitioner framgår det av slutsatserna att EU ska främja FN:s vattenkonvention om gränsöverskridande vatten (Unece). Utskottet kan även konstatera att Sverige under lång tid verkat för internationellt samarbete om delade vattendrag och vattentillgångar. Hållbar vattenresurshantering, inklusive arbete för gemensam förvaltning av gränsöverskridande vattenresurser, är ett huvudområde i resultatstratgin för globala insatser för miljö- och klimatomfattigt hållbar utveckling. Inom ramen för utvecklingssamarbetet kan exempelvis vidare nämnas att en förbättrad, hållbar och inkluderande förvaltning av gränsöverskridande naturresurser med fokus på bl.a. vattenresurser är prioriterat inom ramen för Sveriges regionala strategi för utvecklingssamarbetet i Mellanöstern och Nordafrika. I Sveriges regionala strategi för utvecklingssamarbetet med Afrika söder om Sahara framgår att samarbetet ska bidra till stärkt regional kapacitet för ett hållbart nyttjande och en hållbar förvaltning av gemensamma ekosystemtjänster och naturresurser, med fokus på bl.a. vatten och marina resurser.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat motionsförslag om privatisering av vattenresurser, senast i betänkande 2016/17:UU7. Utskottet konstaterade då att utvecklingen går bort från detaljerade policybaserade krav och att samarbetsländernas egna fattigdomsstrategier i stället är utgångspunkten för samarbetet. Ömsesidiga mål och tillhörande resultatbaserade villkor sätts i allt högre utsträckning upp, detta i enlighet med Parisdeklarationen om biståndseffektivitet. Utskottet vill fortsätta att framhålla vikten av tydligt offentligt ansvar för vatten-, sanitets- och hygienfrågor. Full kostnadstäckning och kostnadseffektivitet inom vattensektorn är grundläggande, oavsett om försörjningen sker i privat eller offentlig regi. Prissättningen på vatten får inte komma i konflikt med fattiga människors tillgång till vatten och sanitet och därmed reducera möjligheterna att nå delmål 6 i Agenda 2030 om tillgång till hållbar vatten- och

sanitetsförvaltning, vilket innefattar delmål om allmän och rättvis tillgång till säkert och ekonomiskt överkomligt dricksvatten för alla.

Med anledning av yrkandet om att regeringen ska vara representerad på politisk nivå vid nästa högnivåmöte inom ramen för det globala samarbetsorganet Sanitation and Water for All konstaterar utskottet att det är regeringens sak att avgöra hur man representeras vid internationella möten.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motion 2015/16:374 (V) yrkandena 1, 3, 6 och 7.

Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt samt hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om handel och innovationer m.m. och anständiga arbetsvillkor m.m. med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservationerna 10 (M), 11 (V), 12 (KD), 13 (M) och 14 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen sammanfattas innebörden av mål 8 och 9 i Agenda 2030. Mål 8 består i att verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla. Som exempel på PGU-område framhålls internationella arbetsmarknadsfrågor och regeringens initiativ om att verka för att arbetstagare, arbetsgivare och samhällen alla gynnas av globaliseringen (Global Deal). Inom detta PGU-område omnämns ett antal exempel på resultatmål, bl.a. att driva frågor om anständig och produktiv sysselsättning inom ramen för Internationella arbetsorganisationen (ILO) och Global Deal, motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare som kommer till Sverige och följa upp regeringens skrivelse om politik för hållbart företagande (s. 24–26).

Mål 9 består i att bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation. Hållbart företagande lyfts fram som ett exempel på PGU-område under detta mål. Företagande på svåra marknader presenteras som en mål- och intressekonflikt. Som exempel på resultatområden nämns bl.a. genomförandet av den nationella handlingsplanen om företagande och mänskliga rättigheter samt att de åtgärder som lyfts fram i regeringens skrivelse om politik för hållbart företagande ska följas upp. Vidare anges att handelsdelegationer systematiskt ska informeras om hållbart företagande inklusive situationen för mänskliga rättigheter och regeringens förväntningar på deltagande företag m.m. Det anförs även att

bolag med statligt ägande ska agera föredömligt och i linje med principerna om hållbart företagande (s. 26–30).

Motionerna

Handel och innovationer m.m.

I kommittémotion 2014/15:2993 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25 i denna del betonas bl.a. vikten av ett brett perspektiv på utveckling och att en framgångsrik politik för global utveckling måste vara bredare än att handla bara om bistånd. Vikten av frihandel för att bygga välfärd och bekämpa fattigdom framhålls särskilt. Detta framhålls även i kommittémotion 2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 32 i denna del och i kommittémotion 2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 35 i denna del.

I yrkande 30 i motion 2015/16:2971 konstateras att informationsteknologins utveckling är en central del i globaliseringen. Det framhålls att informationsteknologin har bidragit både till att optimera logistikprocesser och till demokratiutveckling. Motionärerna framhåller att yttrandefriheten på internet är viktig. Samtidigt konstateras att informationsteknologin är sårbar och även kan utnyttjas av stater som vill övervaka och censurera sina medborgare. Detta upprepas i motion 2016/17:2768 yrkande 31.

I yrkande 33 i motion 2016/17:2768 framhålls att svensk utrikes- och biståndspolitik i alla led ska främja näringsfrihet och fritt företagande m.m. eftersom detta är grunden för ekonomisk och social utveckling.

I kommittémotion 2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 9 anförs att Sverige bör stödja upprättandet av frihandelsavtal mellan EU och utvecklingsländerna. Detta upprepas i kommittémotion 2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 22.

I kommittémotion 2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 9 anförs att regeringen bör återkomma med förslag på hur de ska öka insynen i den verksamhet som Exportkreditnämnden (EKN) och Svensk Exportkredit (SEK) bedriver. I yrkande 10 framförs att regeringen bör återkomma med förslag på krav på risk- och konsekvensanalyser för myndigheters och statsägda bolags insatser inom utvecklingssamarbetet. I motionen klargörs att detta är viktigt i situationer där det finns en hög risk för kränkningar av de mänskliga rättigheterna. I yrkande 11 anges att regeringen bör återkomma med mer konkreta förslag på hur svenskt exportfrämjande ska bli samstämt med politiken för global utveckling.

Anständiga arbetsvillkor m.m.

I kommittémotion 2014/15:2993 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25 i denna del anges att ökad handel medför ett större behov av att säkerställa goda arbetsvillkor för människor i låg- och medelinkomstländer. Detta framhålls

även i kommittémotion 2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 32 i denna del och i kommittémotion 2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 35 i denna del. I yrkande 31 i motion 2015/16:2971 konstateras att globaliseringen har stora sociala konsekvenser, i huvudsak positiva eftersom ökad handel har skapat välstånd och bidragit till att miljontals människor lyfts ur fattigdom. Samtidigt konstaterar motionärerna att människor riskerar att hamna i långvarig arbetslöshet och ekonomisk utsatthet, och att detta kan resultera i sociala spänningar som kan ha en destabiliserande inverkan på samhället. Detta framförs även i motion 2016/17:2768 yrkande 32.

Sammanfattning av näringsutskottets protokollsutdrag

Näringsutskottet har yttrat sig genom ett protokollsutdrag. Av protokollsanteckningen framgår bl.a. att näringsutskottet anser att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2016/17:33 (V) yrkandena 10 och 11. Vänsterpartiets ledamot i näringsutskottet anför att utrikesutskottet bör tillstyrka nämnda yrkanden.

Utskottets ställningstagande

Handel och innovationer m.m.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att handel och öppenhet kan vara en stark välståndsskapande kraft för såväl världens fattigaste länder som de mer utvecklade länderna. Handel leder till ekonomisk utveckling som är en förutsättning för fattigdomsbekämpning. Handel har därför en central plats i den svenska politiken för global utveckling och i det internationella samstämmighetsarbetet.

Utskottet kan med oro konstatera att det i Kommerskollegiums rapport *Protectionism in the 21st century* (2016) anges att det finns indikationer om att protektionismen ökar. Utskottet framhåller att det är både ett globalt och att svenskt intresse att motverka protektionism och värna frihandel. Mot denna bakgrund är det enligt utskottet positivt att det i mål 17 i Agenda 2030 bl.a. anges att ett universellt, regelbaserat, öppet, icke-diskriminerande och rättvist multilateralt handelssystem ska främjas inom ramen för WTO. Inom ramen för mål 8 i Agenda 2030 anges att det handelsrelaterade stödet bör öka. Utskottet kan i detta sammanhang konstatera att Sverige har ett betydande handelsrelaterat utvecklingssamarbete (Aid for Trade) som underlättar och främjar utvecklingsländers deltagande i internationell handel.

När det gäller de motionsyrkandena om att Sverige bör stödja upprättandet av frihandelsavtal mellan EU och utvecklingsländerna konstaterar utskottet att EU är världens största handelspartner och därmed spelar en central roll i utvecklingen av ett internationellt handelssystem. Utskottet konstaterar vidare att det inom EU finns flera system för handel med utvecklingsländer. I likhet med vad som anges i betänkande 2013/14:UU12 anser utskottet att Sverige även fortsättningsvis, i enlighet med PGU, ska verka för att ett

utvecklingsperspektiv beaktas i EU:s samtliga frihandelsavtal och frihandelsregimer.

Utskottet framhåller att fler och växande företag är en förutsättning för tillväxt och sysselsättning. Detta gäller såväl för Sverige som för andra länder. Utskottet framhåller vidare betydelsen av ett hållbart företagande. De internationella riktlinjerna för hållbart företagande är i detta sammanhang centrala och inbegriper OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact, FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter, Internationella arbetsorganisationens (ILO) kärnkonventioner och trepartsdeklarationer samt Agenda 2030. Utskottet påminner i detta sammanhang dels om näringsutskottets betänkande 2015/16:NU12, dels om utskottets yttrande 2015/16:UU4y till näringsutskottet med anledning av skrivelse 2015/16:69 Politik för hållbart företagande. I betänkande 2015/16:NU12 anfördes bl.a. att en sammanhållen politik för hållbart företagande är en viktig del i att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb och växande företag samt att hållbart företagande bör integreras inom såväl frihandelspolitiken som exportfrämjandet och beaktas i alla relevanta exportavtal. Utskottet ställde sig i nämnda yttrande bl.a. bakom principen om att företag bör tillämpa de internationella riktlinjerna för hållbart företagande. Utskottet ställde sig också positivt till att regeringen avsåg att utarbeta en plattform för hållbart företagande riktad till företagen. Utskottet kan konstatera att regeringen i skrivelsen anger att den under våren 2016 tog fram en sådan vägledande plattform riktad till svenska företag.

Utskottet konstaterar att regeringen hösten 2015 lanserade en exportstrategi för att stärka svenska företags export- och internationaliseringsmöjligheter på viktiga tillväxtmarknader. Utskottet påminner i detta sammanhang om yttrande 2015/16:UU3y till näringsutskottet med anledning av skrivelse 2015/16:48 Regeringens exportstrategi. Utskottet välkomnade i yttrandet att regeringen presenterade en sammanhållen exportstrategi för riksdagen och betonade att export- och Sverige-främjandet är en integrerad del av den svenska utrikespolitiken. Utskottet angav vidare att främjarinsatser som görs av olika statliga aktörer ska genomsyras av de grundläggande principer om demokrati, mänskliga rättigheter, fred, jämställdhet och hållbar utveckling som Sveriges utrikespolitik vilar på. I likhet med regeringen betonade utskottet också betydelsen av att det svenska främjandet genomsyras av ett hållbarhetsperspektiv, särskilt i länder med sociala, miljömässiga och demokratiska problem. Skrivelsen behandlades i näringsutskottets betänkande 2015/16:NU13. I tillägg till ovanstående konstaterades bl.a. att samtliga exportorgan har regeringens instruktion att arbeta utifrån principer om hållbart företagande och att rapportera sitt arbete till regeringen.

I regeringens skrivelse presenteras företagande på svåra marknader som en mål- och intressekonflikt. Regeringen framhåller att det på dessa marknader är av särskild betydelse att svenska företag agerar hållbart, som föredömen och i linje med internationella riktlinjer. Detta uppges stärka synergier med målet

om rättvis och hållbar global utveckling och kan motverka att mål- och intressekonflikter uppstår. Regeringen bedömer vidare i skrivelsen att svenska företags närvaro på svåra marknader är viktig. Företag kan bidra till mer öppenhet och dialog i, vilket kan stärka reforminriktade krafter i länder med en lägre frihetsgrad och därmed påverka samhällsutvecklingen i en mer hållbar riktning. Utskottet instämmer i detta och påminner om betänkande 2013/14:UU12 där utskottet framhöll att svensk handel och svenska investeringar kan bidra till att bryta fattiga människors och länders ekonomiska utanförskap men att det samtidigt är av stor vikt att bidra till ett socialt och miljömässigt hållbarhetstänkande hos företag och andra aktörer på marknaden. Utskottet välkomnar vidare att synergier och samstämmighet, enligt vad regeringen välger i skrivelsen, ska sökas mellan arbetet med exportmålen och bidraget till en rättvis och hållbar global utveckling. Utskottet konstaterar att politiken för hållbart företagande som refereras till ovan är en viktig del i detta.

När det gäller bolag med statligt ägande har näringsutskottet i betänkande 2015/16:NU4 bl.a. framhållit att dessa bolag ska integrera hållbarhetsfrågor i affärsstrategin och den löpande verksamheten. I betänkandet anförts att bolagens verksamhet ska präglas av öppenhet och föredömlighet, och bolagen ska vara föregångare i hållbart företagande genom ett långsiktigt och ansvarsfullt ställningstagande till mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö, anti-korruption, affärsetik, jämställdhet och mångfald. Utskottet instämmer i detta och kan konstatera att regeringen i skrivelsen också anger att ägarstyrningen av de statliga bolagen syftar till att dessa ska agera föredömligt inom området hållbart företagande. Utskottet konstaterar vidare att det i skrivelsen anges att regeringen verkar för att bolag med statligt ägande, när så är lämpligt, genomför konsekvensanalyser för att bedöma och hantera betydande risker i fråga om mänskliga rättigheter. För bolag med statligt ägande använder Regeringskansliet en hållbarhetsanalys som belyser relevanta områden inom hållbart företagande. Resultatet av analysen används i den aktiva förvaltningen och uppföljningen av bolagen, inklusive vid nominering av styrelseledamöter.

När det gäller EKN och SEK kan utskottet konstatera att dessa i sina kreditbedömningar ska ta hänsyn till förhållanden som miljö, korruption, mänskliga rättigheter och arbetsvillkor. EKN:s riktlinjer för miljö och socialt ansvar bygger på OECD:s rekommendation om gemensamma förhållningssätt för miljö och social hänsyn vid statsstödda exportkrediter. SEK:s medlemmar lovar att anpassa sig efter tio principer inom mänskliga rättigheter, arbetsrätt, miljö och antikorruption. SEK uppmanar vidare sina kunder att bli medlemmar i FN:s Global Compact samt rätta sig efter OECD:s riktlinjer för multinationella företag. Utskottet understryker vikten av allt detta, särskilt i ljuset av att många svenska företag efterfrågar stöd från statliga aktörer vad gäller företagande på svåra marknader.

I flera yrkanden framhålls att informationsteknologins utveckling är en central del i globaliseringen som medför både möjligheter och utmaningar.

Utskottet konstaterar att digitaliseringen är en av de enskilt största förändringsfaktorerna i modern tid och påverkar alla delar av samhället. Utskottet anser att digitaliseringen skapar möjligheter att både utveckla social välfärd och bidra till en hållbar tillväxt. Utskottet framhåller att målet för internets utveckling ska vara ett globalt, tillgängligt, öppet och robust internet som präglas av frihet och respekt för mänskliga rättigheter såsom personlig integritet. Utskottet påminner i detta sammanhang om betänkande 2014/15:UU15. I detta betänkande framhöll utskottet bl.a. att utvecklingen av den moderna informationsteknologin medför ökade möjligheter att främja demokrati och mänskliga rättigheter samt en hållbar ekonomisk utveckling och tillväxt. Utskottet såg allvarligt på att det förekommer försök att begränsa yttrandefriheten på internet genom lagstiftning, övervakning och censur eller att nätanvändning störs eller nätet stängs ned. Utskottet utgick från att Sverige även fortsättningsvis kommer att vara en pådrivande kraft för att främja respekten för de mänskliga rättigheterna på internet. Utskottets uppfattning kvarstår.

Med internets växande betydelse ökar intresset för internets globala förvaltning. Tilldelningen av domännamn och IP-nummer styrs av Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (Icann) i en modell av flerpartssamverkan där representanter för länder, näringsliv och civilsamhället lämnar råd till Icann som fattar beslut om tilldelning av toppdomäner. Sverige deltar genom representation i Icanns mellanstatliga rådgivande kommitté (GAC). En fråga som en del länder driver är om internet globalt ska fortsätta att användas i flerpartssamverkan eller övergå till en enbart mellanstatlig modell. Utskottet anser att det är viktigt att verka för att flerpartssamverkan i olika internationella forum ska stärkas.

Utskottet framhåller att Sveriges deltagande i det internationella arbetet med nät- och informationssäkerhet är viktigt. Utskottet påminner i detta sammanhang om att EU sedan 2013 har en cybersäkerhetsstrategi som berör såväl EU-interna som externa aspekter av internetrelaterade frågor och lyfter fram EU:s vision och principer för hur unionens centrala värderingar och intressen ska tydliggöras och tillvaratas inom cyberområdet. Mänskliga rättigheter på nätet, it-säkerhet, it-brottslighet, industri- och handelsrelaterade frågor liksom utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik inom cyberområdet är viktiga delar av strategin. I februari 2015 antogs även rådsslutslutsatser om en europeisk cyberdiplomati. EU genomför regelbundna strategiska cyberdialoger med bl.a. Japan, Kina, USA, Sydkorea och Indien. EU arbetar även kontinuerligt med att inkludera cyberfrågor inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Cybersäkerhet lyfts även fram i EU:s globala strategi för utrikes- och säkerhetspolitik.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2014/15:2993 (M) yrkande 25 i denna del, 2015/16:2971 (M) yrkande 30 och yrkande 32 i denna del, 2016/17:2768 (M) yrkandena 31 och 33 samt yrkande 35 i denna del, 2015/16:1936 (KD) yrkande 9, 2016/17:3206 (KD) yrkande 22 och 2016/17:33 (V) yrkandena 9–11.

Anständiga arbetsvillkor m.m.

Utskottet konstaterar att frågor om anständiga arbetsvillkor och rättigheter i arbetslivet är viktiga komponenter i genomförandet av Agenda 2030. Enligt utskottet är sysselsättning en brygga mellan ekonomisk utveckling och minskad fattigdom. Produktiva arbeten för kvinnor och män under anständiga arbetsvillkor bidrar till en inkluderande och hållbar ekonomisk utveckling.

Utskottet påminner om betänkande 2010/11:UU15 där utskottet bl.a. välkomnade att Sverige stöder Internationella arbetsorganisationens (ILO) arbete för universell ratifikation och uppfyllande av organisationens åtta kärnkonventioner. Utskottet anser att Sverige även i fortsättningen ska vara pådrivande internationellt i frågor om anständig och produktiv sysselsättning, inte minst genom ILO. Utskottet stöder regeringens ambition att arbeta för internationella handelsavtal som främjar ILO:s globala normer och framför allt kärnkonventionerna. Utskottet konstaterar vidare att det är viktigt att motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare som kommer till Sverige.

Utskottet konstaterar att regeringen har tagit initiativ till en Global Deal. Initiativet strävar efter att förbättra dialogen mellan arbetsmarknadens parter och länders regeringar för att förbättra anställningsvillkor och produktivitet utifrån premissen att väl fungerande arbetsmarknadsrelationer och anständiga arbeten bidrar till ökad jämlikhet och en inkluderande ekonomisk utveckling. Då kan globaliseringens fördelar komma arbetare, företag och samhällen till del. Till grund för Global Deal ligger en deklaration som länder, företag, fackföreningar och andra organisationer inbjuds att associera sig med. Initiativet lanserades formellt tillsammans med ILO och OECD i New York den 21 september 2016.

Som nämnts ovan inkluderar de internationella riktlinjerna för hållbart företagande OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact, FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, ILO:s kärnkonventioner och trepartsdeklarationer och Agenda 2030. I likhet med näringsutskottet i betänkande 2015/16:NU12 vill utskottet i detta sammanhang lyfta fram den sociala dimensionen av hållbart företagande, som inkluderar bl.a. anständiga arbetsvillkor, respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet. Utskottet instämmer med näringsutskottet att det är av stor vikt för ett företags anställda att mänskliga rättigheter beaktas i arbetslivet. Utskottet påminner också om att det i sitt yttrande till näringsutskottet med anledning av skrivelse 2015/16:69 (2015/16:UU4y) bl.a. välkomnade att Sverige lanserat en handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter i syfte att nationellt genomföra FN:s vägledande principer på detta område. FN:s vägledande principer lyfts även fram i EU:s agenda för mänskliga rättigheter och demokrati 2015–2019 (EU Action Plan on Human Rights and Democracy). Utskottet konstaterar vidare att det i skrivelsen framgår att regeringen under 2017 har för avsikt att följa upp genomförandet av både den nationella handlingsplanen och skrivelse 2015/16:69 Politik för hållbart företagande samt höja kunskapen på Sveriges utlandsmyndigheter om bl.a. FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter.

Utskottet instämmer avslutningsvis med motionärerna i att globaliseringen kan bidra till att vissa människor hamnar i en långvarig arbetslöshet och ekonomisk utsatthet. Utskottet konstaterar i detta sammanhang att regeringen i skrivelsen bl.a. anger att den avser att aktivt medverka i en internationell och global dialog om grundläggande socialt skydd.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2014/15:2993 (M) yrkande 25 i denna del, 2015/16:2971 (M) yrkande 31 och yrkande 32 i denna del, 2016/17:2768 (M) yrkande 32 och yrkande 35 i denna del.

Minskad ojämlikhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om migration med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservationerna 15 (M) och 16 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen sammanfattas innebörden av mål 10 i Agenda 2030 (Minska ojämlikheten inom och mellan länder). Flyktingströmmar, migration och utveckling anges som ett exempel på PGU-område under detta mål. Exempelen på resultatmål inom PGU-området utgörs bl.a. av att bidra till en förtroendefull global dialog på migrationsområdet, inklusive när det gäller migration och utveckling, och att verka för att alla EU:s medlemsstater solidariskt vidarebosätter flyktingar och skyddsbehövande i samarbete med FN:s flyktingkommissariat (s. 30–32).

Motionerna

Migration

I kommittémotion 2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 19 konstateras att antalet människor på flykt är det högsta sedan andra världskriget. Det anförs att den snabba befolkningstillväxten i kombination med klimatförändringar kan leda till nya konflikter och flyktingströmmar. Detta upprepas i kommittémotion 2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 20. I den sistnämnda motionen anförs dessutom att Sverige och EU står inför stora utmaningar när det gäller migrationsströmmar och att det därför är nödvändigt att utveckla nya metoder för att minska sårbarheten inför migrationsrörelser som riskerar att skapa politisk oro och orsaka spänningar inom EU och i EU:s relation mer tredje land.

I kommittémotion 2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 12 föreslås att regeringen ska stå fast att Sverige inte använder bistånd som

påtryckningsmedel inom migrationspolitiken. I yrkande 13 anförts att regeringen bör verka för en förändring av OECD-Dac:s regler så att de inte tillåter avräkningar från biståndet för mottagande av flyktingar.

Utskottets ställningstagande

Migration

Inför högnivåmötet om flykting- och migrationsströmmar i FN:s generalförsamling presenterade generalsekreteraren en rapport i vilken det anges att antalet migranter och flyktingar i världen 2015 sammantaget uppgick till 244 miljoner. I rapporten anges vidare att migrationen även i fortsättningen kommer att vara omfattande, och eventuellt tillta ytterligare, till följd av bl.a. väpnade konflikter, fattigdom, klimatförändringar och naturkatastrofer. Om proportionen mellan internationella migranter och världens befolkning förblir densamma som under 2015 antas antalet migranter och flyktingar sammantaget uppgå till 321 miljoner 2050, enligt rapporten.

Utskottet konstaterar att Sverige har tagit ett stort globalt ansvar när det gäller hanteringen av flyktingströmmarna. Utskottet konstaterar vidare att Sverige är en betydande givare när det gäller både utvecklingsbistånd och humanitärt bistånd.

Utskottet välkomnar utfallet av FN:s och USA:s toppmöten den 19 respektive 20 september 2016. I samband med FN:s toppmöte antogs en deklaration som bl.a. framhåller vikten av internationellt samarbete för att hantera flykting- och migrationsströmmar på ett humant sätt och i överensstämmelse med internationell rätt och de mänskliga rättigheterna. Det anges även att grundorsakerna till ofrivillig migration måste hanteras genom konfliktförebyggande åtgärder, konfliktlösning, fredsbyggande och insatser som främjar socioekonomisk utveckling. Vidare aviseras att en mellanstatlig förhandlingsprocess ska initieras och under 2018 utmynna i en global överenskommelse om en säker, ordnad och reguljär migration. När det gäller flyktingar bekräftas att grunden för den internationella skyddsregimen fortfarande är 1951 års flyktingkonvention och dess protokoll från 1967. UNHCR ges i uppdrag att utveckla ett förslag till en global överenskommelse (Global Compact) inför FN:s generalförsamlings möte 2018.

I det gemensamma uttalandet från toppmötet om flyktingar den 20 september, där Sverige var medarrangör, betonas att det humanitära biståndet måste öka och möjligheterna för vidarebosättning och andra lagliga vägar till tredje land måste vidgas.

Utskottet välkomnar att det framgår av skrivelsen att Sverige ska bidra till en förtroendefull global dialog på migrationsområdet, inklusive när det gäller migration och utveckling, och utgår från att Sverige kommer att spela en konstruktiv och aktiv roll i uppföljningen av högnivåmötena.

Enligt vad utskottet fått veta kommer Sverige tillsammans med andra stater att driva frågor om en förbättrad global ansvarsfördelning, samverkan och styrning när det gäller migration. Sverige kommer att lyfta fram behoven av

att undanröja grundorsaker till att människor tvingas fly. Regeringen kommer även att verka för att stater genomför migrationsrelaterade åtaganden i Agenda 2030 för hållbar utveckling. Detta innebär bl.a. att underlätta säker, ordnad, reglerad och ansvarsfull migration med respekt för mänskliga rättigheter, och en human behandling av migranter. Regeringen kommer även att lyfta fram behovet av att främja migrationens utvecklingseffekter. Utskottet anser att ett förstärkt och konstruktivt samarbete såväl inom EU som globalt är grundstenar i en långsiktigt hållbar migrationspolitik. Fler länder måste förmås ta ta ansvar för att hitta hållbara lösningar på hur migrations- och flyktingsituationen bättre kan hanteras. EU:s framtida asylsystem ska vara hållbart, värna asylrätten och samtidigt uppnå en jämnare fördelning av asylsökande mellan medlemsstaterna. Enskilda medlemsstater ska i vissa delar kunna ha en mer generös inställning än den som EU har som helhet.

När det gäller den externa dimensionen av EU:s migrationspolitik konstaterar utskottet att kommissionen i juni 2016 presenterade ett meddelande om en ny partnerskapsram med tredjeländer inom den europeiska migrationsagendan (KOM(2016) 385). Det framgår av regeringens ställningstagande med anledning av EU:s förslag till ny partnerskapsram med tredjeländer (fakta-PM 2015/16:FPM112) att regeringen anser att det är viktigt att EU får till stånd ett bättre återvändande för att säkerställa den framtida gemensamma asyl- och migrationspolitiken och värna Schengensamarbetet. Regeringen står bakom initiativet till en skraddarsydd ansats för att främja samarbetet om migration med specifika tredjeländer, i syfte att uppnå ett mer effektivt återtagande. Regeringen anser inte att ett generellt villkorande av bistånd kopplat till frågan om återtagande vore en ändamålsenlig metod; detta skulle snarast kunna verka kontraproduktivt. I enlighet med slutsatser som EU antagit, där främst principerna om ett effektivt utvecklingssamarbete och principen om mer för mer tillämpas, kan bistånd användas som grund för att medvetandegöra tredjeländer om vikten av att få till stånd ett väl fungerande samarbete om återtagande. I likhet med i betänkande 2016/17:UU2 vill utskottet ange att det inte har några invändningar mot detta ställningstagande från regeringen, men vill i sammanhanget påminna om att syftet med det svenska biståndet är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Det framgick också av statssekreterare Ulrika Modéers föredragning för utskottet inför ministerrådet om utveckling den 28 november 2016 att regeringens uppfattning är att de landpaket (s.k. compacts) som utarbetas inom partnerskapsramen för tredjeländer ska vara samstämmiga med det långsiktiga utvecklingsarbetet. I likhet med i betänkande 2016/17:UU2 välkomnar utskottet att regeringen understryker att ODA-medel måste användas i enlighet såväl med OECD/Dacs kriterier som med principerna om biståndseffektivitet.

När det gäller yrkandet om att regeringen bör verka för en förändring av OECD/Dacs regelverk för att förhindra att avräkningar från biståndsramen finansierar flyktingmottagande vill utskottet referera till betänkande 2016/17:UU2. I detta betänkande framhåller utskottet bl.a. att Sverige ska utgå

från och värna OECD:s definition av bistånd. Det anges att avräkningar från biståndsramen har gjorts sedan början av 1980-talet. Avräkningarna omfattar framför allt kostnader för mottagande av asylsökande från låg- och medelinkomstländer, det svenska bidraget till den del av EU:s gemensamma bistånd som finansieras genom EU:s reguljära budget och de delar av utrikesförvaltningens förvaltningskostnader som avser utvecklingssamarbete. Avräkningarnas andel av biståndsramen har varierat från år till år samtidigt som en trendmässig ökning kan noteras. Det anges vidare att det inom OECD/Dac har inrättats en tillfällig arbetsgrupp med uppgift att dels lämna förslag på hur biståndet i samband med flyktingkriser kan förbättras, dels tydliggöra hur kostnader för asylmottagande i givarlandet ska rapporteras till OECD/Dac. Arbetsgruppen ska presentera sina förslag för OECD/Dacs biståndsministermöte, troligen vid årsskiftet 2017/18.

Vidare anges i betänkande 2016/17:UU2 att Riksrevisionen i rapporten Ett förutsägbart bistånd – trots en osäker finansiering (RiR 2016:17) har granskat om regeringen, Utrikesdepartementet och Sida hanterar osäker finansiering så att svensk biståndsverksamhet ges förutsättningar att vara förutsägbar och långsiktig. Det anges att utskottet kommer att återkomma till frågan om avräkningar under våren 2017 när regeringen i en skrivelse till riksdagen ska redovisa sina åtgärder med anledning av Riksrevisionens granskning. I avvaktan på detta påminner utskottet i betänkandet om sitt tidigare uttalande att stora förändringar av anslagsnivåerna under pågående budgetår riskerar att försämra effektiviteten i biståndet. Det försvårar också riksdagens arbete med att granska regeringens budget som helhet och påverkar politikens inriktning. I december 2016 överlämnade regeringen skrivelse 2016/17:64 Riksrevisionens rapport om förutsägbarhet och långsiktighet inom biståndet till riksdagen. Skrivelsen behandlas i betänkande 2016/17:UU8.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2015/16:2971 (M) yrkande 19, 2016/17:33 (V) yrkandena 12 och 13 och 2016/17:2768 (M) yrkande 20.

Bekämpa klimatförändringarna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om utsläpp av växthusgaser med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 17 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen sammanfattas innebörden av mål 13 i Agenda 2030 (Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser). Klimat och utveckling anges som ett exempel på PGU-område under detta mål. Exemplet på resultatmål inom PGU-området handlar bl.a. om

åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser, kapacitetsuppbyggnad och tekniköverföring samt katastrofriskreducering (s. 40–41).

Motionen

Utsläpp av växthusgaser

I kommittémotion 2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 14 anförs att regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att som komplement till sin årliga officiella statistik över växthusgasutsläpp i Sverige som rapporteras till FN:s klimatkonvention även rapportera de konsumtionsbaserade utsläppen.

Sammanfattning av miljö- och jordbruksutskottets yttrande (2016/17:MJU2y)

I miljö- och jordbruksutskottets yttrande refereras till regeringens skrivelse där det framgår att regeringen, i enlighet med generationsmålet, vill minska den svenska konsumtionens negativa miljöpåverkan globalt, inklusive i utvecklingsländer. Svensk konsumtion påverkar rättvis och hållbar global utveckling. Det ekologiska fotavtrycket från svenskars konsumtion ökar och ligger i dag på en nivå som inte är förenlig med en långsiktigt hållbar global utveckling inom de planetära gränserna. Utskottet refererar vidare till regeringens strategi för hållbar konsumtion som inbegriper åtgärder för att underlätta för enskilda konsumenter att konsumera mer hållbart. Strategin kommer att vara en viktig utgångspunkt för det fortsatta arbetet med att genomföra generationsmålet och FN:s tioåriga ramverk för hållbar konsumtion och produktion.

I yttrandet anges att miljö- och jordbruksutskottet tidigare har behandlat frågan om konsumtionsbaserade utsläpp, bl.a. i betänkande 2015/16:MJU20 och i betänkande 2014/15:MJU13. I det förstnämnda betänkandet redovisas bl.a. att Miljömålsberedningen i sitt delbetänkande (SOU 2016:21) bedömt att den svenska konsumtionen medför betydande utsläpp av växthusgaser och att Sverige bör överväga alla möjligheter att minska denna påverkan på miljön. Miljömålsberedningen framhåller att för att uppfylla generationsmålet när det gäller målet Begränsad klimatpåverkan behövs det även strategier och åtgärder för att främja en mer hållbar konsumtion i Sverige. Vidare anförs i betänkandet bl.a. att beredningen bedömt att det långsiktiga utsläppsmålet i dagsläget bör reserveras för de territoriella utsläpp som Sverige har ansvar för inom ramen för FN:s klimatkonvention och vårt medlemskap i EU, detta mot bakgrund av de svårigheter beredningen pekat på när det gäller mätbarhet, beroendet av utsläppsutvecklingen i omvärlden och frågans komplexitet i övrigt. Beredningen pekar samtidigt på vikten av att i enlighet med generationsmålet utveckla åtgärder och strategier för att motverka utsläpp från konsumtionen.

I betänkande 2014/15:MJU13 anförde miljö- och jordbruksutskottet bl.a. att det delar regeringens uppfattning att de utsläpp som sker i andra länder och som orsakas av svensk konsumtion i ökad utsträckning behöver följas upp och

analyseras för att ge en bättre förståelse för hur vår livsstil och konsumtion påverkar klimatet. När det gäller bokföring och rapportering anförde utskottet vidare att de industrialiserade länderna enligt FN:s klimatkonvention och Kyotoprotokollet är skyldiga att inventera och beräkna hur stora utsläpp av växthusgaser som sker inom respektive land. Detta ska rapporteras enligt detaljerade rapporteringsriktlinjer. Naturvårdsverket genomför Sveriges rapportering enligt det generella format som FN efterfrågar i rapporteringsriktlinjerna. Utskottet anser att de konsumtionsbaserade utsläppen behöver uppmärksammas och att åtgärder behövs både i Sverige, i EU och internationellt för att de globala utsläppen ska minska.

I miljö- och jordbruksutskottets yttrande anges vidare att utskottet vidhåller sin uppfattning att de utsläpp som sker i andra länder på grund av svensk konsumtion i ökad utsträckning behöver följas upp, analyseras och leda till att åtgärder vidtas. Utskottet ser positivt på att regeringen tagit fram en strategi för hållbar konsumtion som kan bidra till uppmärksamhet kring konsumtionens konsekvenser i Sverige och i andra länder. Utskottet noterar också att arbete pågår när det gäller metoder och indikatorer för beräkningar av utsläpp från konsumtion. Utskottet anser att motion 2016/17:33 yrkande 14 kan avstyrkas av utrikesutskottet. I yttrandet finns en avvikande mening (V) där det anføres att regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att till sin årliga officiella statistik över växthusgasutsläpp i Sverige som rapporteras till FN:s klimatkonvention även rapportera de konsumtionsbaserade utsläppen. I yttrandet finns även ett särskilt yttrande (SD).

Utskottets ställningstagande

Utsläpp av växthusgaser

Utskottet vill inledningsvis påminna om betänkande 2014/15:UU8 där utskottet lyfte fram klimathotet som vår tids ödesfråga. I betänkandet framhöll utskottet samtidigt att mänskligheten fortfarande har möjlighet att mildra klimatförändringarnas negativa konsekvenser genom att besluta om utsläppsminskningar och anpassningsåtgärder. Utskottet välkomnar att världens länder vid klimatkonventionens tjugoförsta partsmöte (COP 21) i Paris i december 2015 enades om ett nytt globalt och rättsligt bindande klimatavtal (Parisavtalet). I miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2016/17:MJU6 godkände riksdagen att Sverige kunde ratificera Parisavtalet. Utskottet konstaterar att Parisavtalet bygger på och vidareutvecklar det gällande internationella ramverket inom klimatområdet och stärker genomförandet av klimatkonventionen. Både folkrättsligt och politiskt representerar Parisavtalet, tillsammans med klimatkonventionen, ett ramverk för framtida globala klimatinsatser. För första gången har världen ett globalt klimatavtal där alla länder åtar sig att bidra med allt ambitiösare åtaganden utifrån ansvar, förmåga och nationella förutsättningar. Parisavtalet ger ett rättsligt bindande ramverk. Enligt avtalet ska den globala uppvärmningen

hållas långt under 2 grader Celsius och ansträngningar göras för att hålla ökningen under 1,5 grader jämfört med förindustriell nivå.

I likhet med vad som anfördes i betänkande 2014/15:UU8 utgår utskottet från att Sverige och EU även i fortsättningen är ledande i det internationella klimatarbetet och förutsätter att Sverige och EU även efter klimatmötet i Paris aktivt säkerställer att klimatfrågan står högt upp på den utrikespolitiska dagordningen och tas upp inom ramen för alla relevanta internationella och bilaterala samarbeten. I linje med detta välkomnar utskottet att det i skrivelsen anges att Sverige ska gå före i klimatfrågan och driva på för en ambitiös klimatpolitik inom EU.

När det gäller yrkandet om rapportering av utsläpp av växthusgaser hänvisar utskottet till miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2016/17:MU2y. Utskottet instämmer med det som framförs i nämnda yttrande.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motion 2016/17:33 (V) yrkande 14.

Fredliga och inkluderande samhällen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kvinnors roll i konfliktförebyggande och fredssamtal, krigsmaterielexport och rättvis och hållbar utveckling samt religionsfrihet och Agenda 2030, i huvudsak med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservationerna 18 (L), 19 (V) och 20 (KD).

Skrivelsen

I skrivelsen sammanfattas innebörden av mål 16 i Agenda 2030 (Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer). Säkerhet och utveckling lyfts fram som ett exempel på PGU-område under detta mål. Det anfördes att fattigdomsbekämpning, miljö- och klimatarbete och fredsbyggande hör ihop. Fred och säkerhet kan inte uppnås utan att fattigdomen och klimatförändringarna bekämpas och vice versa. Kvinnors betydelse för att främja fred och säkerhet lyfts fram liksom vikten av att arbeta med nedrustning och icke-spridning. Regeringen belyser mål- och intressekonflikten mellan krigsmaterielexport och rättvis och hållbar global utveckling. Ett antal resultatmål redovisas, bl.a. att verka för en säkerhetssektorreform som inbegriper hela rättskedjerspektivet, verka för att förebygga, förhindra och försvåra terroristattentat, verka för att förebygga och försvåra för den organiserade brottsligheten, bidra till att stärka förutsättningarna för att kunna bedöma hur exportkontrollärenden som rör krigsmateriel påverkar rättvis och

hållbar global utveckling samt förbättra krishanteringsförmågan genom närmare samverkan mellan olika instrument (s. 46–51).

Motionerna

Kvinnors roll i konfliktförebyggande och fredssamtal

I partimotion 2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 7 anförs att Sverige som medlem i FN:s säkerhetsråd bör arbeta för att stärka kvinnors roll i konfliktförebyggande och fredssamtal.

Krigsmaterielexport och rättvis och hållbar utveckling

I kommittémotion 2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 15 anförs att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att den svenska krigsmaterieexporten blir samstämmig med Sveriges politik för global utveckling och inte motverkar en hållbar utveckling.

Religionsfrihet och Agenda 2030

I kommittémotion 2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 6 och 7 anförs att Sverige i FN bör kräva att insatser för ökad religionsfrihet ska ingå i utvecklingsmål 16 om fredliga och inkluderande samhällen, detta mot bakgrund av att religionsfrihet inte uttryckligen nämns i Agenda 2030. Detta framhålls även i motion 2015/16:2678 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 1.

Sammanfattning av justitieutskottets yttrande (2016/17:JuU3y)

I yttrandet anger justitieutskottet att det lämnar synpunkter på skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde, vilka i första hand finns i det avsnitt som rör fredliga och inkluderande samhällen.

I yttrandet anges att mycket av det arbete som i dag bedrivs på justitieutskottets område bidrar till att uppnå målen i Agenda 2030. Ett exempel är den nationella strategi mot terrorism som är utgångspunkten för Sveriges långsiktiga arbete inom området, både nationellt och internationellt (skr. 2014/15:146). I sin behandling av skrivelsen delade utskottet regeringens uppfattning att det internationella samarbetet mot terrorism måste ha hög prioritet. Till skillnad från regeringen, som ansåg att arbetet i första hand skulle bedrivas inom ramen för FN, menade dock utskottet att fokus i första hand borde vara att säkerställa ett bra och fungerande samarbete inom EU (bet. 2015/16:JuU7). Detta tillkännagav riksdagen också för regeringen (rskr. 2015/16:86). Utskottet noterar att regeringen i den nu aktuella skrivelsen aviserar att den i slutet av 2017 ska ha verkat för att förebygga, förhindra och försvåra terroristattentat ur ett globalt perspektiv, bl.a. genom att EU fortsätter att förebygga terrorism utanför unionens gränser. Inom EU bedrivs ett aktivt arbete på många plan för att förhindra och försvåra terrorism.

För att förebygga våld och bekämpa terrorism och brottslighet behöver kapaciteten inom berörda nationella institutioner stärkas, i synnerhet i utvecklingsländerna, bl.a. genom internationellt samarbete. Flera av rättsväsendets myndigheter deltar i dag både i långsiktigt utvecklingssamarbete med andra länder och i fredsfrämjande insatser. I yttrandet redogörs för de insatser som utförs av Domstolsverket och inom ramen för polisens utlandsstyrka. Det anges att insatserna bl.a. syftar till att stärka rättsväsendet i berörda länder.

Justitieutskottet anser att det är viktigt att Sverige kan möta det internationella samfundets krav på stöd såväl i situationer när det handlar om att stärka freden som under länders fortsatta utveckling. Justitieutskottet anser också att Sverige bör fortsätta att arbeta med att i internationella uppdrag stärka rättsväsendet i olika länder, t.ex. för att bidra till att skapa effektiva och välfungerande domstolar och rättssäkerhet. Förutom att vara en viktig del i det fredsbyggande arbetet skapar detta även bättre möjligheter att få fram och säkra bevisning för terroristbrott och krigsbrott. Utskottet ser det som självklart att det i detta arbete läggs vikt vid bl.a. mänskliga rättigheter. Det är viktigt att lika tillgång till rättvisa säkerställs. Att Sverige bidrar med polis och annan civil personal samt militärt till internationella insatser är viktigt för kapacitetsuppbyggnad och en reform av säkerhetssektorn.

När det gäller krigsmateriel anför justitieutskottet att illegal och okontrollerad spridning av krigsmateriel riskerar att allvarligt destabilisera samhällen och begränsar enskilda människors säkerhet samt deras politiska, ekonomiska och sociala deltagande och inflytande. Sådan spridning kan också direkt och indirekt bidra till könsrelaterat våld samt annat allvarligt våld riktat mot kvinnor och barn. Denna risk är särskilt stor när det gäller oansvarig överföring av små och lätta vapen.

Vidare anføres att Sverige bör arbeta för att stärka det internationella samarbetet för att bekämpa bl.a. människohandel, korruption, olagliga finansiella flöden och vapenflöden, terrorism, it-brottslighet, narkotikabrottslighet och annan organiserad brottslighet. Människohandel är oftast gränsöverskridande och innebär grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Kvinnor och flickor är särskilt utsatta. Arbetet för att motverka människohandel är centralt. Justitieutskottet ser därför positivt på att regeringen i maj 2016 tillsatte en ambassadör för arbetet mot människohandel och hoppas att tjänsten kan bli ett viktigt instrument för konkreta insatser för att höja effektiviteten i de internationella insatserna mot människohandel. Utskottet ställer sig också bakom regeringens ambition att inom ramen för internationella organisationer agera aktivt och konstruktivt i arbetet mot människohandel.

Sammanfattningsvis noterar utskottet att regeringen har för avsikt att agera på internationell nivå inom ett flertal områden. Sverige ska ta ett tydligt ansvar för gemensamma globala utmaningar, vilket inkluderar insatser för rättssäkerhet och fungerande institutioner.

Sammanfattning av försvarsutskottets yttrande (2016/17:FöU1y)

I sitt yttrande riktar försvarsutskottet in sig på två frågor inom ramen för mål 16 om fredliga och inkluderande samhällen: kvinnor, fred och säkerhet samt mål- och intressekonflikten mellan krigsmaterielexport och rättvis och hållbar global utveckling.

Försvarsutskottet anser att Försvarsmakten även i fortsättningen ska bidra till det internationella samfundets ansträngningar för ökad respekt för grundläggande mänskliga fri- och rättigheter med särskild tonvikt på kvinnors och flickors fri- och rättigheter. Utskottet lägger därför stor vikt vid att FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet och därtill relaterade resolutioner genomförs.

Försvarsutskottet konstaterar att 2015 års personalförsörjningsutredning i sitt betänkande (SOU 2016:63) har lämnat förslag om att mönstringen och skyldigheten att fullgöra värnplikt ska vara könsneutrala när värnplikten aktiveras. Utskottet anser att detta är ett viktigt principiellt förslag och har för avsikt att följa vilka åtgärder som vidtas för att Försvarsmakten ska kunna rekrytera och behålla en växande andel kvinnor.

Försvarsutskottet utgår från att regeringen i sitt fortsatta arbete kommer att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att såväl normer och värderingar som andelen kvinnor inom försvaret successivt förändras på ett sätt som även kommer att stärka Försvarsmaktens förutsättningar att bidra till kvinnors och flickors fri- och rättigheter i alla konfliktsituationer. Utskottet konstaterar att försvarsplaneringen anger hur myndighetens både nationella och internationella uppgifter ska lösas i praktiken. Att genomföra nödvändig planering och utbildning för att säkerställa och stärka skyddet för kvinnors och flickors mänskliga rättigheter i samband med konflikter är enligt utskottets mening angeläget såväl i ett internationellt som i ett nationellt perspektiv, och utskottet utgår från att regeringen säkerställer att Försvarsmakten beaktar det i sitt arbete.

I yttrandet nämns att regeringen i den försvarspolitiska inriktningspropositionen anförde att all materielförsörjning bör bedömas utifrån uppgiften att under perioden 2016–2020 höja krigsförbandens operativa förmåga. Utskottet delar den bedömningen och understryker vikten av att säkerställa den operativa förmågan och att möta de utmaningar som följer med försvarets stora omsättnings-, nyanskaffnings- och uppgraderingsbehov. Utskottet anser att dessa aspekter behöver beaktas i arbetet med att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater. Försvarsutskottet utgår från att så sker inom ramen för den pågående beredningen av Krigsmaterielexportöversynskommitténs (KEX-utredningen) slutbetänkande inom Regeringskansliet. Beredningen av den aktuella skrivelsen bör därför inte föregripa beredningen av KEX-utredningen i dessa avseenden. I yttrandet finns ett särskilt yttrande (SD).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis med oro att antalet väpnade konflikter har ökat de senaste åren. Kränkningar av de mänskliga rättigheterna leder alltför ofta till konflikter och krig. Klimatförändringarna är i allt större utsträckning ett globalt säkerhetshot. I dag pågår den största flyktingkatastrofen i modern tid, och de humanitära behoven har ökat kraftigt. Mot denna bakgrund framhåller utskottet att arbete med säkerhet och utveckling är grundläggande för genomförandet av Agenda 2030 i sin helhet. Utskottet framhåller att fattigdomsbekämpning, miljö- och klimatarbete och fredsbyggande hör ihop. I det internationella freds-, säkerhets- och utvecklingsarbetet är värnandet om individens mänskliga rättigheter centralt. I likhet med vad utskottet anförde i betänkande 2016/17:UU1 anser utskottet att konfliktförebyggande och fredsbyggande är centralt för att främja utveckling. Utskottet framhåller vikten av stärkt stöd till konfliktförebyggande och fredsbyggande och konstaterar att regeringen aviserat att dessa frågor kommer att vara prioriterade under bl.a. Sveriges period som medlem i FN:s säkerhetsråd 2017–2018. I likhet med regeringen framhåller utskottet kvinnors effektiva deltagande i fredsprocesser och välkomnar att regeringen i maj 2016 presenterade en ny nationell handlingsplan för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet för tidsperioden 2016–2020. Handlingsplanens tematiska fokus ligger på kvinnors inflytande och meningsfulla deltagande i fredsprocesser, konfliktförebyggande, förbättrat skydd från våld, samt att ett genusperspektiv ska integreras i allt arbete för fred och säkerhet. Utskottet påminner i detta sammanhang även om betänkande 2015/16:UU9 om FN:s säkerhetsrådsresolution 1325. Vidare instämmer utskottet i vad som anförs om kvinnor, fred och säkerhet i försvarsutskottets yttrande 2016/17:FöU1y.

Utskottet konstaterar att ett vidgat säkerhetsbegrepp framhålls i betänkande 2014/15:UFöU5. Utskottet betonar att det är viktigt att arbeta brett med de säkerhetspolitiska utmaningarna som berör områden såsom terrorism, klimat, flyktingströmmar och migration, pandemier och människosmuggling.

Utskottet ställer sig positivt till att regeringen har fattat beslut om anvisningar till Sida och Folke Bernadotteakademin att ta fram underlag för en ny strategi för globala insatser för fredliga och inkluderande samhällen 2017–2019. Den nya strategin är ett led i att stärka Sveriges stöd inom konfliktförebyggande, freds- och statsbyggnad samt för kvinnor, fred och säkerhet.

När det gäller yrkandet om krigsmaterielexport och hållbar utveckling vill utskottet anföra följande. Oreglerade flöden och en utbredd tillgång till vapen begränsar ett samhälles möjlighet att skapa grundläggande trygghet, inkluderande ekonomisk och social utveckling samt förutsättningarna att tillgodose mänskliga rättigheter. Utskottet framhåller vikten av att Sverige även i fortsättningen arbetar aktivt internationellt för nedrustning och icke-spridning.

Utskottet konstaterar att regeringen strävar efter att undvika negativa effekter av den svenska krigsmaterieexporten för ansträngningarna att bidra

till en rättvis och hållbar global utveckling. Utskottet konstaterar vidare att detta görs bl.a. genom tillämpningen av EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport, vars åttonde kriterium lyfter fram mottagarländerns tekniska och ekonomiska förmåga samt behovet av att beakta huruvida den hållbara utvecklingen riskerar att allvarligt hindras av en tilltänkt export. Utskottet konstaterar också att regeringen arbetar för att rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling ska belysas i de underlag som sammanställs inför Exportkontrollrådets möten. Kompetensutveckling för Inspektionen för Strategiska produkter (ISP) i frågor om rättvis och hållbar global utveckling är viktigt i syfte med att stärka myndighetens analysförmåga på området. Utskottet besökte ISP den 7 december 2016.

Utskottet påminner om riksdagens tillkännagivande i betänkande 2010/11:UU3 om att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag till ny krigsmateriellagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater. Utskottet konstaterar att den parlamentariska KEX-utredningen i bred politisk enighet, presenterade sitt betänkande i juni 2015 med förslag till en skärpning av exportkontrollregelverket. Kommittén föreslog bl.a. skärpningar av exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater, på så sätt att en stats demokratiska status föreslogs bli ett centralt villkor vid tillståndsprövningen. Kommittén föreslog också att det i tillståndsprövningen borde krävas att en analys görs av hur en eventuell export kan komma att påverka målet för PGU om en rättvis och hållbar global utveckling. Utskottet konstaterar att regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag till en ny krigsmateriellagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater. I betänkande 2015/16:UU19 anges att Utrikesdepartementet uppgett att regeringens ambition är att återkomma till riksdagen i ärendet under första halvåret 2017. Utskottet instämmer i vad som anförs i försvarsutskottets yttrande om att utskottets behandling av skrivelse 2015/16:182 inte bör föregripa beredningen av KEX-utredningen.

I några yrkanden anges att Sverige i FN bör kräva att insatser för ökad religionsfrihet ska ingå i utvecklingsmål 16 om fredliga och inkluderande samhällen. Utskottet vill först och främst påminna om sitt tidigare ställningstagande när det gäller vikten av religionsfrihet. I exempelvis betänkande 2014/15:UU15 framhöll utskottet bl.a. att religions- och övertygelsefriheten är central i ett öppet samhälle och att religions- och övertygelsefriheten är en universell mänsklig rättighet som kräver beskydd överallt och för alla. I samma betänkande påminde utskottet också om att religions- och övertygelsefrihet är nära förbunden med åsikts- och yttrandefrihet och andra grundläggande friheter som alla bidrar till att bygga pluralistiska och demokratiska samhällen. Som nämnts ovan framgår det av skrivelsen att regeringen har högre ambitioner än Agenda 2030 när det gäller bl.a. mänskliga rättigheter. Därutöver kan utskottet konstatera att Agenda 2030 antogs av FN:s generalförsamling den 25 september 2015 (A/RES/70/1) efter en lång och komplicerad förhandlingsprocess.

Utskottet instämmer i vad som anförs i justitieutskottets yttrande 2016/17:JuU3y.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrks motionerna 2016/17:1073 (L) yrkande 7, 2016/17:33 (V) yrkande 15, 2015/16:1936 (KD) yrkandena 6 och 7 och 2015/16:2678 (KD) yrkande 1.

Globalt partnerskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår yrkanden om kapital- och skatteflykt med hänvisning till pågående arbete.

Jämför reservation 21 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen sammanfattas innebörden av mål 17 i Agenda 2030 (Genomförande och globalt partnerskap). Målet handlar om områden som är viktiga för genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen, som finansiering, teknologi, kapacitetsuppbyggnad, handel, systemfrågor, partnerskap samt data, uppföljning och ansvarsutkrävande. Som exempel på PGU-område framhålls kapital- och skatteflykt. Inom PGU-området redovisas även mål- och intressekonflikter. När det gäller resultatmål framhålls bl.a. att regeringen ska verka för inkluderande internationella processer när det gäller kapital- och skatteflykt, främja kapaciteten för att motverka kapital- och skatteflykt i utvecklingsländerna och uppmuntra företag att vid utarbetande av skattepolicier särskilt beakta låginkomstländers behov och administrativa kapacitet (s. 51–55).

Motionerna

Kapital- och skatteflykt

I kommittémotion 2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 16 framförs att Sverige aktivt bör arbeta för att EU ska anta direktiv om offentlig land-för-land-rapportering för multinationella företag inom alla sektorer. I yrkande 17 anförs att regeringen bör göra konsekvensanalyser av sina skatteavtal med utvecklingsländer utifrån ett rättighets- och fattigdomsperspektiv. I yrkande 18 anförs att Sverige bör upprätta offentliga register över företags verkliga ägare och förmånstagare när EU:s antipenningtvättsdirektiv genomförs i svensk lagstiftning. I yrkande 19 framhålls att Sverige bör arbeta för att ett mellanstatligt organ upprättas inom ramen för FN där låg- och medelinkomstländer kan delta på lika villkor i diskussioner om skattesamarbete och åtgärder för att motverka kapital- och skatteflykt.

Utskottets ställningstagande

Kapital- och skatteflykt

Utskottet vill påminna om den offentliga utfrågning som utskottet anordnade tillsammans med skatteutskottet den 7 juni 2016. Utfrågningen fokuserade på skatters betydelse för utveckling och fattigdomsbekämpning. Utskottet konstaterar i övrigt inledningsvis att internationella uppskattningar tyder på att mycket stora belopp går förlorade för världens länder till följd av skatteundandragande. Till exempel talar en försiktig bedömning från OECD om ett globalt skatteundandragande inom företagsbeskattningen på 100–240 miljarder amerikanska dollar om året. Utskottet konstaterar mot denna bakgrund att det är en central frågeställning för den globala ekonomins effektivitet och funktionssätt att säkerställa att skattesystemens utformning minimerar möjligheten för skatteundandragande. Utskottet kan konstatera att fattiga länder ofta har lägre skatteintäkter och lägre kapacitet att se till att existerande lagstiftning följs. Kapital- och skatteflykt är ett hinder för inhemsk resursmobilisering och därmed för fattigdomsbekämpning och utveckling. Därför kan fattiga drabbas oproportionerligt hårt av kapital- och skatteflykt. Utskottet framhåller mot denna bakgrund att minskad kapital- och skatteflykt är en viktig fråga för genomförandet av Agenda 2030, och välkomnar att regeringen prioriterar frågan om att bekämpa kapital- och skatteflykt. Utskottet noterar att regeringens arbete på detta område syftar dels till att stärka det internationella ramverket mot skatteflykt och skatteundandragande, dels till att möjliggöra ökat informationsutbyte på skatteområdet.

När det gäller att stärka det internationella ramverket mot skatteflykt och skatteundandragande har Sverige varit ett av de mest aktiva länderna i G20 och OECD:s gemensamma projekt för att motverka skattebaserosion och flyttning av vinster mellan länder (BEPS). BEPS-arbetet är inriktat på åtgärder för att förhindra att företag betalar för lite eller ingen skatt. Utskottet framhåller att frågan om utvecklingsländers deltagande i arbetet med att förhindra skattebaserosion och flyttning av vinster är central och att detta i synnerhet gäller arbetet i OECD, som är det huvudsakliga normsättande organet på området. Utskottet konstaterar att det pågår ett arbete för att stärka utvecklingsländernas deltagande i och engagemang för BEPS-arbetet. Utskottet ser positivt på att regeringen är pådrivande för att utvecklingsländerna ska kunna delta i BEPS-projektet på samma villkor som OECD-länderna. Utskottet konstaterar vidare att FN:s skattekommitté fokuserar särskilt på utvecklingsländernas perspektiv i arbetet med att förhindra skattebaserosion och flyttning av vinster. Utskottet ser positivt på att beslut fattades om att stärka FN:s skattekommitté i samband med den internationella konferensen om utvecklingsfinansiering i Addis Abeba sommaren 2015. Utskottet ser vidare positivt på att Sverige stöder skattekommitténs arbete med bl.a. en svensk expert. Utskottet framhåller vikten av att skattekommitténs arbete verkligen leder till ett stärkt utvecklingsperspektiv i det internationella skattearbetet. Utskottet är inte

berett att bifalla yrkandet om att upprätta ett mellanstatligt organ inom FN för frågor om skattesamarbete.

När det gäller informationsutbyte på skatteområdet framhåller utskottet betydelsen av Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes (Global Forum) som övervakar genomförandet av den internationella standarden för transparens och informationsutbyte på skatteområdet. Det finns sedan flera år ett stort fokus på utvecklingsländer i Global Forums arbete, vilket inkluderar kapacitetsuppbyggnad. Utskottet framhåller att det inte räcker med ett utvecklat informationsutbyte för att möjliggöra för utvecklingsländerna att upptäcka och motverka skatteflykt och få in de skatter som ska betalas i enlighet med deras skattelagstiftning. För att uppnå detta krävs stöd till kapacitetsuppbyggnad. Sverige bidrar till att bygga upp ett gott skatteförfarande och en effektiv skatteförvaltning i utvecklingsländer genom framför allt projekt som Skatteverket bedriver. Utskottet ser positivt på att Sverige till 2020 avser att dubblera kapacitetsstödet inom skatteområdet i linje med det s.k. Addis Tax Initiative som lanserades vid nämnda konferens om utvecklingsfinansiering. Utskottet ser även positivt på att Sverige har erbjudit sig att vara värd för en internationell konferens om kapacitetsuppbyggnad på skatteområdet under 2017.

När det gäller yrkandet om att Sverige bör arbeta för att EU antar ett direktiv om offentlig land-för-land-rapportering för multinationella företag inom alla sektorer vill utskottet anföra följande. Utskottet konstaterar inledningsvis att det uppskattas att en stor del av kapital- och skatteflykten från utvecklingsländer består av transaktioner inom multinationella företag i syfte att undvika skatt. Kapital- och skatteflykt genom multinationella företag är därmed ett hinder för utveckling. En annan mål- och intressekonflikt inom området rör fördelningen av skatteintäkter från multinationella företags verksamhet mellan exempelvis länder där försäljning sker och länder där forskning och utveckling bedrivs.

Ett sätt att öka möjligheten att avslöja skatteflykt är att ålägga företag att rapportera per verksamhetsland. Utskottet anser att land-för-land-rapportering kan stärka skattemyndigheternas underlag för att identifiera skatteflykt. Inom ramen för BEPS har beslut fattats om att multinationella företag över en viss storlek ska rapportera uppgifter om företagets verksamhet land-för-land (bl.a. omsättning, antal anställda, vinst och betald skatt). Rapporteringen ska komma respektive lands skattemyndighet till del. I EU fattade Ekofinrådet den 25 maj 2016 beslut om en ändring av direktivet om administrativt samarbete på skatteområdet. Beslutet innebär att ett obligatoriskt automatiskt utbyte av land-för-land-rapporter införs inom EU (Dac 4). Förslaget innebär ett informationsutbyte mellan skattemyndigheterna och inte en öppen land-för-land-rapportering. Den 12 april 2016 presenterade kommissionen ett förslag om ändringar i redovisningsdirektivet. Förslaget innebär bl.a. en skyldighet för företag att under vissa villkor lämna en offentlig land-för-land-rapport. Det är multinationella företag med en omsättning över 750 miljoner euro som omfattas. Den huvudsakliga skillnaden mellan förslaget och Dac 4 är att

informationen ska redovisas öppet på företagens webbplatser. Enligt OECD-standard och Dac 4 får uppgifterna bara användas av skattemyndigheterna och för vissa angivna syften, och uppgifterna skyddas då av sekretess. EU har för den finansiella sektorn sedan tidigare ålagt företagen i denna sektor att öppet rapportera land-för-land.

I detta sammanhang konstaterar utskottet även att frågor om kapital- och skatteflykt är en viktig del av arbetet med hållbart företagande. Utskottet förutsätter att multinationella företag följer OECD:s riktlinjer för multinationella företag om skatt och betalar den skatt de enligt lag är skyldiga att göra. Utskottet ser positivt på att det i skrivelsen anges att regeringen avser att bl.a. uppmuntra företag att vid utarbetande av lämpliga principer för en skattepolicy särskilt beakta låginkomstländers behov och administrativa kapacitet.

När det gäller yrkandet om att Sverige bör upprätta offentliga register över företags verkliga ägare och förmånstagare vill utskottet anföra att regeringen i april 2016 presenterade ett program med tio åtgärder för att förhindra skatteflykt. Bland de tio åtgärderna listas bl.a. att regeringen vill införa ett automatiskt informationsutbyte om verkliga ägare. Det konstateras i åtgärdsplanen att användandet av s.k. målvakter eller brevlådeföretag utnyttjats vid internationellt skattefusk. Det framhålls att Sverige och andra EU-länder ska upprätta register med information om verkliga huvudmän senast i juni 2017. Det anges vidare att regeringen kommer att arbeta för ett globalt införande av denna typ av register, där det framgår information om bl.a. bolags och trusters verkliga huvudmän, dvs. personer som genom ägande eller på annat sätt utövar den yttersta kontrollen i en juridisk person eller konstruktion. Vidare framhålls att för att länder fullt ut ska kunna dra nytta av register över verkliga huvudmän måste det finnas ett utbyte av informationen mellan länder. Sverige har nu anslutit sig till G5-ländernas initiativ till framtagandet av en global standard för ett automatiskt informationsutbyte. Sverige uppmanar alla andra länder att också ansluta sig till initiativet och arbetar för att standarden ska bli global.

När det gäller yrkandet om att regeringen bör göra konsekvensanalyser av sina skatteavtal med utvecklingsländer utifrån ett rättighets- och fattigdomsperspektiv vill utskottet anföra följande. Skatteavtal syftar till att undanröja de hinder mot gränsöverskridande handel och investeringar som internationell dubbelbeskattning innebär. Genom undanröjande av sådana hinder främjas handel och investeringar mellan de avtalsslutande staterna. Skatteavtal innehåller även bestämmelser för att förhindra skatteflykt. Härigenom bidrar skatteavtalen till resursmobilisering i utvecklingsländer. Genom att skatteavtal minskar risken för dubbelbeskattning bidrar avtalen till att göra handel med och investeringar i andra avtalsslutande stater mer attraktivt. Utöver att skapa affärsmöjligheter för svenska företag gynnas därmed även motparten som är mottagare av nämnda handel och investeringar.

Mot bakgrund av utskottets övervägande avstyrks motion 2016/17:33 (V) yrkandena 16–19.

Övriga yrkanden

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns förslag i motioner som bereds förenklat enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet med promemorian Förenklad motionsbehandling under valperioden 2014–2018 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2014.

Utskottet har vid en genomgång och beredning funnit att de yrkanden som redovisas i bilaga 2 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott motionerna.

Utskottet står bakom utbildningsutskottets yttrande 2016/17:UbU2y.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelse 2015/16:182 till handlingarna.

Reservationer

1. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 1 (M)

av Karin Enström (M), Sofia Arkelsten (M), Margareta Cederfelt (M) och Göran Pettersson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 36 och

2016/17:3308 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 1–3 och avslår motionerna

2014/15:81 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 6,

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1–3,

2016/17:51 av Kerstin Lundgren (C),

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 2 och 3,

2016/17:3082 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 1 och

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

FN:s generalförsamling beslutade i september 2015 om nya hållbarhetsmål. Det är mycket positivt att det nu finns universella hållbarhetsmål och att det finns ett tydligt ansvarsutkrävande för genomförandet. Sverige måste fortsätta att vara drivande och ledande i arbetet med Agenda 2030 för att alla ska nå målen. Sveriges samlade utrikespolitik ska bidra till att Agenda 2030 genomförs. Här är det viktigt att regeringen agerar för samstämmighet inom och mellan politikområden. Det nationella genomförandet inkluderar kommuner och landsting liksom statliga myndigheter. Huruvida de globala målen uppnås beror också på engagemanget från andra aktörer såsom frivilligorganisationer, näringsliv, fackliga organisationer och akademi. För att stödja ansvarsutkrävande måste en systematisk uppföljning och översyn göras på nationell, regional och global nivå.

Regeringen uttrycker ofta höga ambitioner när det gäller PGU, men detta återspeglas inte vare sig i skrivelsen eller i politiken i stort. Den skrivelse som presenterats för riksdagen är allmänt hållen och saknar helt information om hur regeringen ska kunna leverera det den säger sig vilja genomföra. Skrivelsen är översiktlig och exemplen är inte uttömmande. De svåra frågorna undviks och målkonflikter identifieras utan att adresseras. Skrivelsen aviserar en ny redovisningsmodell men beskriver den inte närmare. På basis av

regeringens skrivelse saknas det möjlighet för riksdagen att granska och följa upp genomförandet. Politiken måste vara resultatnriktad. Regeringen behöver snarast återkomma till riksdagen med förslag på hur analys, kunskapsutveckling och rapportering, inklusive utformningen av den nya redovisningsmodellen, ska förbättras.

Det saknas nödvändigt ledarskap i regeringen när det gäller genomförandet av politiken. Det är oklart vem i regeringen som ansvarar för samordning och helhet. Det framgår inte av skrivelsen vem som övertagit framtidsministrarnas uppgifter för att identifiera strategiska åtgärder för ett effektivt genomförande. Det är vidare oklart hur arbetet med PGU förhåller sig till de nya hållbarhetsmålen, och i en del fall är det otydligt om redovisade åtgärder och processer ligger inom ramen för PGU.

2. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 1 (C)

av Kerstin Lundgren (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:51 av Kerstin Lundgren (C) och
2016/17:3082 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 1 och
avslår motionerna
2014/15:81 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 6,
2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1–3,
2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 2 och 3,
2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 36,
2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 2 och 3 samt
2016/17:3308 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

I skrivelse 2015/16:82 har regeringen presenterat vad som anges vara en nystart för PGU. Skrivelsens ansats höjer förväntningarna på tydlighet, mål och uppföljningsbarhet. I stället visar sig skrivelsen vara en exempelsamling för vad som ska ha uppnåtts till utgången av 2017.

En ny redovisningsmodell ersätter den tidigare med fokus på sex globala utmaningar. Hur redovisningsmodellen ser ut framgår inte. Med skrivelsen som grund blir det mycket svårt för riksdagen att följa upp regeringens resultat.

Centerpartiet anser att det finns skäl att ta ett större omtag och utveckla en ny samstämmig politik för hållbar global utveckling. Det bör lämpligen ske genom en ny parlamentarisk översyn för att uppgradera det svenska ramverket

i överensstämmelse med Agenda 2030. Då kan en bred parlamentarisk förankring uppnås och långsiktigheten i arbetet stärkas. I detta sammanhang är det viktigt att säkerställa möjligheten att följa upp mål och resultat för biståndet. Målsättningen måste vara att sträva efter att göra områden och länder biståndsberoende efter 2030.

3. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 1 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:81 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 6,

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 3 och

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 2 och 3 samt
avslår motionerna

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1 och 2,

2016/17:51 av Kerstin Lundgren (C),

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 36,

2016/17:3082 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 1,

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 2 och 3 samt

2016/17:3308 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Den svenska utvecklingspolitiken så som den uttrycks i PGU ska utgå från två perspektiv: fattigdomsbekämpning och ett rättighetsperspektiv. Både fattigdom och inskränkningar av de mänskliga rättigheterna tar sig ofta olika uttryck för män och kvinnor. För att nå framgång på dessa områden behöver ett tydligt könsperspektiv inkluderas så att mäns och kvinnors skilda villkor synliggörs och politiken utformas så att den undanröjer förtryck och diskriminering på grund av kön. Vänsterpartiet anser att det är av högsta prioritet att jämställdhet blir ett tredje perspektiv inom ramen för den svenska globala utvecklingspolitiken.

I regeringens skrivelse lyfts fem mål- och intressekonflikter upp. I huvudsak tydliggörs dock inte vilka intressen eller mål som står i konflikt med hållbarhetsmålen inom berörda områden. Detta är en stor brist. Precis som regeringen skriver är det endast genom att mål- och intressekonflikterna tydliggörs som de kan hanteras. Mål och intressen som hindrar en hållbar utveckling inom berörda områden bör formuleras som hinder som ska motverkas snarare än som målkonflikter. Detta förutsätter en tydlig politik

som varken nuvarande eller föregående regering velat driva. Vänsterpartiet vill att regeringen återkommer med tydliga förslag på hur man ska hantera hinder för utveckling.

De nya globala utvecklingsmålen i Agenda 2030 nämner inte hbtq-personers rättigheter uttryckligen, men flera av delmålen öppnar för insatser när det gäller hbtq-frågorna. Det finns en tydlig koppling mellan flera av målen och hbtq-frågor. Det kommer t.ex. inte att vara möjligt att utrota fattigdom i världen så länge man inte bekämpar diskriminering av hbtq-personer på arbetsmarknaden. Sverige ingår i högnivågruppen för genomförande av Agenda 2030. Det ger Sverige en möjlighet att synliggöra behovet av att lyfta hbtq-frågorna inom ramen för arbetet med Agenda 2030. Sverige bör använda sin plats i högnivågruppen för genomförande av Agenda 2030 till att uppmana FN:s medlemsstater att inkludera arbete med hbtq-frågor i genomförandet av hållbarhetsagendan och i sina framstegsrapporter om Agenda 2030.

Sverige bör vidare föregå med gott exempel och lyfta hbtq-frågorna inom ramen för det nationella svenska arbetet med att genomföra Agenda 2030. Sverige bör inkludera hbtq-frågorna i sitt genomförande av Agenda 2030 och i sina framstegsrapporter.

4. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 1 (KD)

av Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 2 och 3 samt
avslår motionerna
2014/15:81 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 6,
2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1–3,
2016/17:51 av Kerstin Lundgren (C),
2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 2 och 3,
2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 36,
2016/17:3082 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 1 och
2016/17:3308 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

PGU sätter ramarna och ambitionsnivån för Sveriges bidrag till en rättvis och hållbar global utveckling. Det svenska utvecklingsarbetet är ett viktigt redskap, men det är viktigt att poängtera att PGU inte primärt handlar om

bistånd, utan om att alla politikområden ska bidra till en rättvis och hållbar global utveckling.

Det är positivt att regeringen i ljuset av Agenda 2030 och de 17 nya globala målen för hållbar utveckling nu presenterat en skrivelse för genomförandet av PGU. Det är välkommet att regeringen utsett PGU-ansvariga på samtliga departement och att varje departement tagit fram handlingsplaner för genomförandet. Kristdemokraterna betonar vikten av att dessa handlingsplaner blir offentliga så att regeringens arbete med PGU kan granskas. Regeringen bör också organisera arbetet med PGU på ett sådant sätt att det i slutändan inte är departementens särintressen som styr när en fråga ska avgöras.

Kristdemokraterna vill vidare se en parlamentarisk permanent kommitté som med jämna mellanrum granskar regeringens och dess myndigheters arbete med genomförandet av PGU.

5. Markrättigheter, punkt 2 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Så kallat markrofferi är ett av de stora hoten mot en utveckling av jordbruket och livsmedelssäkerheten i syd. Markrofferi innebär att stora landområden hamnar under utländska investerares kontroll. När företag och enskilda länder med hjälp av utländskt kapital lägger beslag på stora markområden berövas fattiga bönder sin mark och därmed sina möjligheter att försörja sig. Markrofferi innebär också att naturresurserna sätts under hård press. Mindre ojämlika maktförhållanden mellan företag och småbönder är sätt att förhindra markrofferi. I dag saknar småbönder ofta papper på att de äger marken de brukar. I många länder saknas också fungerande institutioner och relevant lagstiftning för att möta det kraftigt ökade utländska intresset av jordbruksmark. I regeringens skrivelse anges målsättningen att främja uppbyggnaden av transparenta system som säkerställer nyttjanderätten och tillgången till mark, fiske och skog, vilket Vänsterpartiet välkomnar.

Tyvärr finns det många exempel på hur även svenska aktörer bidragit till markrofferi. Hit hör bioenergiprojekten Addax Bioenergy i Sierra Leone, Buchanan Renewables Fuel i Liberia och Bagamoyo Ecoenergy i Tanzania. I

de första fallen har svenska biståndsmedel kanaliserats genom Swedfund, och i det sistnämnda har Sida mottagit en ansökan om kreditgarantier. Svenska biståndsmedel ska inte användas till att beröva fattiga människor möjligheten att försörja sig. Vänsterpartiet anser därför att regeringen bör ta fram riktlinjer för det svenska utvecklingssamarbetet som tydliggör att svenska biståndsmedel inte får bidra till markrofferi.

Kritik har även riktats mot AP-fonderna för att de bidragit till markrofferi genom sina placeringar. Ett exempel är Första AP-fondens investering i Sime Darby som uppmärksammades efter att företaget ägnat sig åt markrofferi i Liberia 2013. Sime Darby tecknade ett avtal med Liberias regering om att under 63 år hyra mer än 300 000 hektar mark i Liberia för att odla palmer för framställning av palmolja. Bönderna i de berörda områdena hävdar att de berövats sin mark utan att först ha blivit informerade. Första AP-fonden äger fortfarande andelar i Sime Darby. Våra gemensamma pensionspengar ska investeras på ett etiskt hållbart sätt. Vänsterpartiet anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som syftar till att frågor om markrofferi ska införlivas i AP-fondernas etiska riktlinjer.

6. Barnadödlighet och mödrahälsa, punkt 3 (KD)

av Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 11 och
2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 23.

Ställningstagande

Den världsomspännande kraftsamlingen för att nå millenniemålen till 2015 gav resultat. Fattigdomen i världen har minskat och utvecklingen går åt rätt håll på de allra flesta områden. I fortsättningen krävs dock stora insatser från de rika länderna för att komma till rätta med den fortfarande alltför höga barnadödligheten och den undermåliga mödrahälsan i många fattiga länder, främst i Afrika söder om Sahara.

För förbättrad mödrahälsa krävs långsiktigt arbete. Fler utbildade barnmorskor avhjälper en del av problemen. Men för verklig förändring för kvinnors och flickors situation krävs i många fall förändrade strukturer och värderingar. Många svåra skador och dödsfall i samband med förlossning sker för att modern varit alltför ung för att kroppen skulle klara av en graviditet och

förlossning. Sedvänjan att unga flickor gifts bort måste aktivt motverkas på ett kulturellt och värderingsmässigt plan för att mödradödligheten ska minska. Det handlar till syvende och sist om barn och att upprätthålla barnens rätt till liv och hälsa. Här har vi ett stort ansvar som vi inte får rygga tillbaka ifrån.

Barnadödligheten för dem som är under fem år har minskat, men fortfarande dör omkring 16 000 barn under fem år varje dag. Det är inte rimligt att barn i vår tid ska behöva mista livet i relativt enkla sjukdomar som diarré och lunginflammation. Vi har i dag alla möjligheter att minska barnadödligheten. Detta arbete måste fortsätta.

7. Barnadödlighet och mödrahälsa, punkt 3 – motiveringen (V)

av Hans Linde (V).

Ställningstagande

Barna- och mödradödligheten är fortfarande enorma globala utmaningar, men borde inte vara det. En mycket stor del av barnadödligheten är helt onödig, orsakad av orent dricksvatten, bristande sanitet, enkla och botbara sjukdomar samt brist på näringsrik kost. Huvudskälet till att mödradödligheten fortfarande är hög i stora delar av världen är att kvinnor och flickor förvägras rätten till sin egen kropp, sexualitet och reproduktion.

Sambandet mellan barna- och mödradödligheten är tydligt. Varje år föder över 7 miljoner flickor barn. Uppskattningsvis har 2 miljoner av dessa flickor inte ens fyllt 15 år när de blir mammor, men mörkertalet är stort. Anledningen till att vi inte vet är att ingen officiell statistik förs för flickor under 15 år. Komplikationer i samband med graviditet och förlossning är i dag den näst vanligaste dödsorsaken bland flickor 15–19 i utvecklingsländer. Dessutom ser vi att barnadödligheten är hög i många utvecklingsländer bland barn vars mamma gått bort.

Att så många barn fortfarande själva blir föräldrar är starkt kopplat till det faktum att var tredje flicka i utvecklingsländerna är gift innan hon fyllt 18 år, och var nionde innan hon fyllt 15. Hela 90 procent av alla barn som blir gravida blir det inom äktenskapet.

Bristande tillgång till preventivmedel, starka begränsningar i aborträtten, avsaknad av sexualupplysning och ungdomsmottagningar innebär att många barn och ungdomar varken har makten eller kunskapen att fatta egna beslut om sina kroppar. Vänsterpartiet vill därför att minst 10 procent av det svenska biståndet ska gå till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Stärker vi kvinnors rättigheter och ökar jämlikheten mellan män och kvinnor kommer det också att leda till minskad barnadödlighet. Vänsterpartiet vill därför att minst 50 procent av det svenska biståndet ska gå till flickor och kvinnor.

En bred politik för minskad barna- och mödradödlighet måste inkludera satsningar på vatten och sanitet, grundläggande hälsovård, minskad fattigdom och ökad tillgång till SRHR.

8. Bistånd till kvinnor och flickor samt för SRHR, punkt 4 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 6–8.

Ställningstagande

Kränkningar av flickors och kvinnors rättigheter är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Världen över begränsas flickors och kvinnors liv av diskriminerande lagstiftning och samhällsnormer. Förtryck och diskriminering är ett centralt hinder för utveckling och fattigdomsbekämpning. En samstämmig svensk utvecklingspolitik behöver därför vara en feministisk utvecklingspolitik. Det är viktigt att säkerställa att svenskt bistånd faktiskt bidrar till jämställdhet. Vänsterpartiet anser att Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor.

Det är också viktigt att det skapas tydliga sätt att följa hur stor andel av biståndet som går till pojkar och män respektive flickor och kvinnor i internationella organisationer. Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor.

Att få bestämma över sin egen kropp och uttrycka sin egen sexualitet är en grundläggande mänsklig rättighet. Men det är en rättighet som kränks och inskränks i många länder som Sverige bedriver utvecklingssamarbete med. Bristande tillgång till preventivmedel och sexualupplysning, bristande mödravård och starka begränsningar i aborträtten är centrala hinder för utveckling och fattigdomsbekämpning. Det finns ett stort behov av stöd till organisationer som arbetar för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i syd. Alltför många givare saknar viljan eller modet att engagera sig i dessa kontroversiella frågor, samtidigt som de krafter som motverkar aborträtt är aktiva i många utvecklingsländer.

RFSU har i flera rapporter granskat hur stor andel av det svenska biståndet som går till SRHR. Våren 2016 presenterade organisationen sin granskning för perioden 2006–2014. Under dessa år uppgick stödet till drygt 6 procent av den svenska biståndsbudgeten. Trots att granskningen omfattar åtta år då de sittande biståndsministrarna lyfte fram detta område som en tydlig svensk prioritering går det inte att se en tydlig ökning av det svenska stödet till SRHR,

varken i kronor eller som andel av biståndsbudgeten. Jämfört med andra givare kan vi konstatera att Sverige kommer först på sjätte plats när det gäller att satsa på SRHR. Detta område måste prioriteras i vårt utvecklingssamarbete. Av denna anledning har Vänsterpartiet under flera år drivit att minst 10 procent av biståndsbudgeten ska öronmärkas för SRHR. Detta är ett mål som även International Parliamentarians Conference on the Implementation of the ICPD Programme of Action (IPCI) ställde sig bakom i sin slutdeklaration, Stockholm Statement of Commitment.

9. Rent vatten och sanitet, punkt 5 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:374 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1, 3, 6 och 7.

Ställningstagande

I Agenda 2030 understryks att tillgång till rent vatten och sanitet är en mänsklig rättighet och en central del av fattigdomsbekämpningen, för jämställdhetsarbetet i utvecklingsländerna och för barns hälsa. Mål nummer 6 i agendan slår fast att säker tillgång till rent vatten och sanitet ska garanteras för alla människor på jorden till 2030. Vänsterpartiet anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med konkreta förslag om hur man kan arbeta för att Sverige ska bidra till att alla jordens invånare har säker och hållbar tillgång till vatten och sanitet till 2030.

De senaste decennierna har vatten blivit en stor affär för globala företag som ser gränslösa marknader öppna sig genom privatiseringar av vatten i kombination med en växande efterfrågan på vatten. Privata vattenföretag strävar efter kortsiktig vinst och söker sig till områden där kostnaderna är låga och inkomsterna höga. Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken har i flera fall utövat påtryckningar på fattiga länder för att de ska sälja ut sina vattenverk till multinationella bolag.

Vänsterpartiet anser att vatten är en grundläggande mänsklig rättighet som inte kan behandlas som en vara på en fri marknad. Privatisering slår hårdast mot dem som är fattigast, som redan har sämst hälsa, lägst utbildning och minst makt och inflytande i sina samhällen. Vänsterpartiet ser Sverige som en viktig aktör i det globala arbetet med att säkra tillgång till vatten och sanitet för jordens fattiga. Universell tillgång till rent vatten förutsätter att det finns en tryggad tillgång till vatten, och då krävs att det finns en offentlig aktör som

kan tillhandahålla dessa tjänster. Vänsterpartiet menar därför att all privatisering av vatten och dess distribution måste upphöra och att regeringen, nationellt såväl som i EU, FN, IMF, Världsbanken och i andra nationella sammanhang, bör verka för att privatisering av vattenresurser stoppas.

Sanitation and Water for All är ett globalt samarbetsorgan för arbetet med att säkra hållbar tillgång till vatten och grundläggande sanitet för jordens fattiga. Organisationen senaste högnivåmöte ägde rum 2014. Sverige representerades då av Sidas vice generaldirektör. Sanitation and Water for All är en viktig aktör och en viktig politisk arena i arbetet med att nå utvecklingsmålet om säker tillgång till vatten och sanitet. Statsminister Stefan Löfven deklarerade under World Water Week 2015 att det behövs ett politiskt engagemang på högsta nivå för att driva en global agenda för vatten och utveckling. Vänsterpartiet instämmer i det och vill se ett aktivt svenskt deltagande i Sanitation and Water for All. Då kan inte Sverige delta på högnivåmöten med tjänstemän samtidigt som andra länder deltar på ministernivå. Vid nästa högnivåmöte inom ramen för Sanitation and Water for All bör Sverige delta med en regeringsföreträdare.

Riskerna för konflikt på grund av konkurrens om vattentillgångar ökar markant under rådande klimatförändringar, då dessa påverkar havsnivåerna, nederbörden, grundvattennivån etc. En fungerande förvaltning av gränsöverskridande flodsystem är central för att minska spänningar mellan länder och säkra en rättvis fördelning av en gemensam resurs. Fungerande samarbetsformer för att reglera gränsöverskridande vattentillgångar saknas ofta, och även där gränsöverskridande avtal finns är de många gånger bristfälliga och orättvisa. Att olika länder samarbetar kring användningen av vattenresurser är en viktig del i arbetet med att lösa konflikter och bidra till en hållbar utveckling. Samarbete runt vatten är också tydligt konfliktförebyggande. Men många av jordens fattigaste länder saknar kapacitet och resurser att bygga upp fungerande samarbeten om vattenresurser med sina grannländer. FN såväl som enskilda länder kan genom sin utrikespolitik och sitt utvecklingssamarbete spela en viktig roll i arbetet med att bygga upp fungerande samarbetsstrukturer runt vatten. Sveriges erfarenhet av gränsöverskridande och fredsfrämjande vattenprojekt bör tillvaratas. Sverige bör därför understödja arbetet med att bygga upp fungerande gränsöverskridande samarbeten om vatten.

10. Handel och innovationer m.m., punkt 6 (M)

av Karin Enström (M), Sofia Arkelsten (M), Margareta Cederfelt (M) och Göran Pettersson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:2993 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25 i denna del,

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 30 och 32 i denna del och

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 31, 33 och 35 i denna del och

avslår motionerna

2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 9,

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 9–11 och

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 22.

Ställningstagande

De senaste decennierna har vi sett den snabbaste fattigdomsminskningen i världshistorien. Samtidigt ökar fattigdomen i vissa delar av världen och förblir en stor global utmaning. Om vi med framgång ska kunna bekämpa fattigdomen måste miljöproblem, migration, handels- och säkerhetsfrågor ses som integrerade delar av utvecklingsagendan. Vägen ur fattigdom går via ekonomisk tillväxt och handel. En framgångsrik politik för global utveckling får inte stanna vid att handla om bistånd. Den måste handla om välstånd. För att vinna kampen mot fattigdomen behövs mer frihandel, fler entreprenörer och bättre idéer, mer kunskap och mer internationell samverkan. En friare världshandel har gjort det möjligt för företag i fattiga länder att i större utsträckning delta i globala värdekedjor och för enskilda människor att lyfta sig ur fattigdom. Svensk utrikes- och biståndspolitik ska i alla led främja näringsfrihet, fritt företagande, fungerande äganderätt och finansiella regler och institutioner. Det är grunden för ekonomisk och social utveckling.

Informationsteknologins utveckling är en central del i globaliseringen. It-utvecklingen har gjort det enklare att planera verksamheter och flytta varor på ett optimalt sätt. Dessutom har den bidragit till demokratiutveckling och utbyte av idéer över hela världen. För alliansregeringen var frågan om friheten på nätet prioriterad, och flera initiativ togs för att konkret stärka yttrandefriheten på nätet.

Informationsteknologin är också sårbar. Både stater och mindre aktörer, till och med enskilda individer, kan orsaka mycket stor skada till en relativt liten kostnad på de it-system som i dag styr allt från kapital- och energiflöden till vattenrening och broöppningsanläggningar. Informationsteknologin kan också utnyttjas av stater som vill övervaka och censurera sina medborgare.

11. Handel och innovationer m.m., punkt 6 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 9–11 och
avslår motionerna

2014/15:2993 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25 i denna del,

2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 9,

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 30 och 32 i denna del,

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 31, 33 och 35 i denna del och

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 22.

Ställningstagande

Handel spelar en central roll för både Sveriges ekonomi och den ekonomiska världsordningen. Genom utbyte av varor och tjänster skapas både arbetstillfällen och enorma vinster. Handeln förs i dag inte på rättvisa villkor, och de vinster som handel skapar fördelas inte på ett rättvist sätt. Orättvisa handelsvillkor och ojämlika möjligheter att delta i världsekonomin är en av huvudförklaringarna till att vår värld fortfarande är så ojämlig och att klyftorna mellan och inom länder i stora delar av världen fortsätter att växa. Handelspolitiken måste därför spela en central roll i utvecklingspolitiken.

Sverige bedriver också ett omfattande handels- och investeringsfrämjande arbete t.ex. via Exportkreditnämnden (EKN), Svensk Exportkredit (SEK) och Business Sweden. År 2011 granskades EKN, SEK och dåvarande Exportrådet av Amnesty och Diakonia i rapporten Export till priset av mänskliga rättigheter. Rapporten fann brister vad gäller uppdrag, transparens och uppföljning som gör det svårt för organen att på ett ansvarsfullt sätt hantera målkonflikten mellan exportfrämjande och utveckling. En uppdatering av rapporten från 2013 visar på förbättringar men att det fortfarande finns mycket kvar att göra. Regeringen tog ett positivt steg när den i EKN:s regleringsbrev för 2014 skrev in att EKN ska säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med – samt informera om – OECD:s riktlinjer för multinationella företag, principerna i FN:s Global Compact samt FN:s principer för företag och mänskliga rättigheter. Sedan tidigare finns också kravet att EKN inom ramen för den egna verksamheten och i samarbete med andra aktörer ska bidra till genomförandet av Sveriges politik för global utveckling (PGU). EKN säger att de tar hänsyn till mänskliga rättigheter i sina affärer. Men EKN:s bedömningar är i huvudsak sekretessbelagda. Insynen är på så vis starkt begränsad.

På uppdrag av Vänsterpartiet undersökte riksdagens utredningstjänst det svenska statliga stödet under perioden 2010–2014 till investeringar och handel

med länder som av organisationen Freedom House – en obunden organisation som arbetar med övervakning av människors fri- och rättigheter – klassas som icke fria, dvs. det vi kallar för diktaturer och auktoritära regimer. Det handlade då om 51 länder som klassades som icke fria. För att kunna göra undersökningen behöver uppgifter om utställda krediter och lån sammanställas dels från EKN, dels från SEK. Detta lät sig inte göras, då det statliga bolaget SEK vägrat redovisa hela sin verksamhet. Det är en orimlig ordning att Sveriges riksdag inte kan få ta del av information om till vilka länder ett statligt bolag utfärdar krediter. Regeringen bör återkomma med förslag på hur de ska öka insynen i den verksamhet som EKN och SEK bedriver.

Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) pekar i rapporten Business and human rights in development cooperation – has Sweden incorporated the UN guiding principles? på allvarliga brister när det gäller styrningen av statsägda bolag och myndigheter. Bland annat pekar de på att det saknas obligatoriska krav på risk- och konsekvensanalyser i situationer med hög risk för kränkningar av mänskliga rättigheter, något svenska staten borde kräva av myndigheter och statsägda bolag. Även om en del aktörer på området hanterar detta genom egna frivilliga rutiner bör det ligga inom statens ansvar att ställa denna typ av krav. Mot denna bakgrund anser Vänsterpartiet att regeringen bör återkomma med förslag när det gäller krav på risk- och konsekvensanalyser för myndigheters och statsägda bolags insatser inom utvecklingsarbetet.

Nystarten av PGU behandlar svenska företags roll på svåra marknader och det svenska exportstödet, men även här är målsättningarna låga. Genomförandet av nationella handlingsplaner ska följas upp, kunskaper ska höjas, handelsdelegationer ska informeras och statligt ägda bolag ska agera föredömligt. Vänsterpartiet vill se kraftigare tag för att säkerställa att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. Regeringen bör återkomma med mer konkreta förslag på hur svenskt exportfrämjande ska bli samstämmigt med politiken för global utveckling.

12. Handel och innovationer m.m., punkt 6 (KD)

av Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 9 och

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 22 och

avslår motionerna

2014/15:2993 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25 i denna del,
2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 30 och 32 i denna del,
2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 9–11 och
2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 31, 33 och 35 i denna del.

Ställningstagande

Kristdemokraterna utgår ständigt från förmågan hos människor att formulera förhoppningar, mål och idéer för sin egen och sina samhällens utveckling. Tillgång till den globala marknaden genom frihandelsavtal ger bättre möjligheter för framgångsrikt företagande i utvecklingsländerna och är centralt för att länder och människor ska kunna resa sig ur fattigdom. Vidare krävs det stöd till kompletterande åtgärder för att gynna handeln, såsom stöd till förädling av produkter och infrastruktur. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att Sverige stöder upprättandet av frihandelsavtal mellan EU och utvecklingsländerna.

13. Anständiga arbetsvillkor m.m., punkt 7 (M)

av Karin Enström (M), Sofia Arkelsten (M), Margareta Cederfelt (M) och Göran Pettersson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:2993 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 25 i denna del,
2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 31 och 32 i denna del och
2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkandena 32 och 35 i denna del.

Ställningstagande

Globaliseringen har stora sociala konsekvenser, främst positiva. Samtidigt innebär den nya rörligheten att företag numera relativt enkelt kan flytta produktion, forskning och utveckling mellan länder. Det kan få stora konsekvenser för såväl arbetsmarknad som tillväxt för de länder som inte kan erbjuda attraktiva villkor eller arbetskraft med rätt kompetens. Stora grupper människor riskerar att hamna i långvarig arbetslöshet och ekonomisk utsatthet, vilket skapar sociala spänningar som kan verka destabiliserande på samhället. Den ökade sårbarheten för ekonomiska förändringar i omvärlden medför ett större behov av att säkerställa goda arbetsvillkor för människor i låg- och

medelinkomstländer. En väl fungerande ekonomi och väl fungerande institutioner är också centrala för att minska risken för konflikter.

14. Anständiga arbetsvillkor m.m., punkt 7 – motiveringen (V)

av Hans Linde (V).

Ställningstagande

Att få organisera sig i fria och oberoende fackföreningar är en grundläggande mänsklig rättighet. Trots detta är det i många av världens länder fortfarande förknippat med stor fara. Runt om i världen avskedas, trakasseras, fängslas och till och med mördas modiga män och kvinnor bara för att de valt att organisera sig på sina arbetsplatser och krävt sina grundläggande rättigheter.

Att säkerställa löntagarnas rättigheter på arbetsmarknaden är också centralt för att lägga grunden för en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Ska fattigdomen och de ekonomiska klyftorna minska krävs fria fackföreningar som garanterar att den ekonomiska tillväxten kommer fler till del och att företagens vinster fördelas på ett mer rättvist sätt. Klyftorna mellan män och kvinnor kommer inte att kunna bekämpas om man inte säkerställer kvinnors rättigheter på arbetsmarknaden. På den globala arbetsmarknaden ser vi en arbetsfördelning där kvinnor utför de tyngsta arbetena till de lägsta lönerna i den sämsta arbetsmiljön. Kvinnor är överrepresenterade bland osäkra och otrygga anställningar. En samstämmig svensk utvecklingspolitik förutsätter därför att alla politikområden bidrar till att stärka löntagares rättigheter och möjligheter att organisera sig på sina egna arbetsplatser.

Ansvar för att de mänskliga rättigheterna respekteras i arbetslivet vilar inte bara på regeringar, utan också på näringslivet. Sverige borde aldrig acceptera att svenska företag bedriver verksamhet eller genomför investeringar som kan bidra till brott mot de fackliga rättigheterna. I augusti 2015 lanserade regeringen sin handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter. Sverige var då det sjätte landet i världen att anta en nationell handlingsplan utifrån FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter. Som en del av planen kommer regeringen att göra en genomgång av hur svensk lagstiftning står sig mot de vägledande principerna för att se om det finns luckor som behöver åtgärdas. Handlingsplanen är ett välkommet initiativ, och det är bra att regeringen slår fast att den förväntar sig att svenska företag respekterar mänskliga rättigheter och ska följa FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter. Att planen inte klargör hur regeringen avser att säkerställa att detta sker är dock en stor brist. FN:s vägledande principer för företagande säger tydligt att stater bör använda samtliga tillgängliga åtgärder för att se till att kränkningar av mänskliga rättigheter inte sker.

Vänsterpartiet menar att den roll som fria fackföreningar spelar för fattigdomsbekämpning och ökad social rättvisa tydligare måste betonas.

Likaså måste svenska företags del av ansvaret för att så sker tydliggöras. Vänsterpartiet vill se bindande regelverk eller tydliga mekanismer för ansvarsutkrävande. Inte minst är det viktigt att tydliggöra att multinationella företag bär huvudansvaret för alla delar av sin produktion i de globala värdekedjorna.

Vänsterpartiet har vid flera tillfällen yrkat på att regeringen ska verka för att svenska multinationella företag undertecknar s.k. globala ramavtal. Med ILO:s kärnkonventioner som grund sluter globala branschfack och multinationella företag avtal som omfattar företagets samtliga arbetsplatser och anställda i världen. Avtalen reglerar grundläggande arbetsvillkor om exempelvis fackliga rättigheter, löner, säkerhet, arbetsmiljö och förbud mot barnarbete. Vänsterpartiet menar att avtalen blir allt viktigare verktyg i kampen för att mänskliga rättigheter i arbetslivet ska respekteras, och en stor fördel är att fackföreningarna själva har insyn i hur avtalen efterlevs. Detta gör dem starkare och mer bindande än om företagen bevakar sig själva. Flera svenska företag har redan slutit globala ramavtal, men Vänsterpartiet anser att det borde vara självklart att alla svenska multinationella företag sluter globala ramavtal, och den svenska regeringen bör aktivt verka för att så sker.

15. Migration, punkt 8 (M)

av Karin Enström (M), Sofia Arkelsten (M), Margareta Cederfelt (M) och Göran Pettersson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 19 och

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 20 och
avslår motion

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 12 och 13.

Ställningstagande

Inte sedan andra världskriget har så många människor varit på flykt som i dag. En stor andel av världens konflikter bottnar i miljörelaterade faktorer, och den snabba befolkningstillväxten i kombination med klimatförändringar riskerar att leda till ytterligare spänningar med nya konflikter och ökade flyktingströmmar som följd.

Migrationspolitiken på europeisk nivå är intimt kopplad till andra sakpolitiska områden, såsom säkerhetspolitik och biståndspolitik.

Moderaterna anser att det är mycket angeläget att bejaka detta synsätt när migrationspolitiken utformas såväl på europeisk som på nationell nivå.

Moderaterna vill också understryka att de mycket stora utmaningar som Sverige och EU står inför under de kommande åren när det gäller migrationsströmmar orsakade av exempelvis väpnade konflikter, etnisk och social oro, befolkningstillväxt och olika typer av klimatproblem gör det nödvändigt att ständigt utveckla nya metoder för att göra oss mindre sårbara inför migrationsrörelser som riskerar att skapa politisk oro och orsaka spänningar såväl i det europeiska samarbetet som i EU:s relationer med närområdet och med partnerländer. Vi vill uppmana regeringen att intensifiera arbetet på detta område och att sträva efter holistiska ansatser såväl inom EU som bilateralt för att förebygga och lösa potentiella och existerande problem.

16. Migration, punkt 8 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 12 och 13 samt avslår motionerna

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 19 och

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

Över 65 miljoner människor befinner sig på flykt runt om i världen. Migrationen har många olika orsaker, från människor som tvingas på flykt på grund av förföljelse, förtryck och från miljöförstöring till individer som aktivt valt att lämna sitt land för att förbättra sina livsvillkor. Det är centralt att migrationspolitikens alla delar är samstämmiga med utvecklingspolitiken.

Att rekordmånga människor befinner sig på flykt i dag borde leda till att fler stater, framför allt i den rika delen av världen, tar ett större ansvar för att erbjuda människor en fristad, men också för att finna konstruktiva lösningar på hur migrationen ska hanteras. I stället ser vi hur Europa har stängt sig alltmer, genom att införa gränskontroller och sluta avtal med Turkiet för att de ska stoppa flyktingar från att ta sig in i Europa.

Utvecklingspolitiken har en viktig roll i att bekämpa migrationens orsaker som fattigdom, förföljelse, krig, förtryck och miljöförstöring. Men utvecklingspolitiken och biståndsinsatser får aldrig användas för att hindra människor från att fly eller ta sig just till Europa. För Vänsterpartiet är det

centralt att det alltid ska vara de fattigas perspektiv på utveckling som styr var och hur biståndet bedrivs. När utvecklingen inom EU går åt fel håll måste Sverige stå upp för asylrätten och de grundläggande principerna för effektivt bistånd, samt visa hur migration och utveckling hänger ihop och kan stärka varandra. Regeringen bör slå fast att Sverige inte använder bistånd som påtryckningsmedel inom migrationspolitiken.

I takt med att antalet flyktingar som kommer till Europa ökat de senaste åren har andelen bistånd som används till att finansiera flyktingmottagandet i enlighet med OECD-Dacs tillåtande principer om avräkningar också ökat. Sverige har under en rad år gjort störst avräkningar av alla OECD-länder. Det är en ordning som Vänsterpartiet starkt motsatt sig. Samtidigt som vi slår vakt om en human flyktingpolitik har vi motsatt oss att notan för flyktingmottagande i Sverige ska skickas till världens fattiga och förtryckta genom indraget bistånd. Regeringen bör verka för en förändring av OECD-Dacs regler så att de inte tillåter avräkningar från biståndet för mottagande av flyktingar.

17. Utsläpp av växthusgaser, punkt 9 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 14.

Ställningstagande

Situationen i världen i dag kan betecknas som djupt orättvis utifrån ett klimaträttviseperspektiv. Världens rika människor har orsakat klimaförändringarna och har fortfarande störst påverkan på klimatet. De som drabbas är däremot världens fattiga människor. En samstämmig utvecklingspolitik måste därför innebära en ambitiös klimatpolitik. Utifrån ett klimaträttviseperspektiv är det de rika länderna som har det historiska ansvaret för klimaförändringarna och som nu även har det största ansvaret för att minska sina utsläpp. Dessutom måste de rika länderna ge stöd till de fattiga, som drabbas av klimaförändringarna.

Om Sverige ska kunna ta sitt klimatansvar måste vårt lands klimatpåverkan synliggöras. Ska vi minska vår klimatpåverkan måste vi se hur både vår konsumtion och vår produktion bidrar till klimaförändringarna. I Naturvårdsverkets årliga inrapportering av officiell statistik av växthusgasutsläpp till FN:s klimatkonvention ingår endast de utsläpp som sker

inom Sverige. Den bygger med andra ord på ett produktionsperspektiv. Utsläppen från vår konsumtion synliggörs med andra ord inte, och därmed finns inte heller åtgärder och styrmedel för att komma till rätta med dessa snabbt växande utsläpp. Vänsterpartiet anser att regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att i sin årliga officiella statistik över växthusgasutsläpp i Sverige som rapporteras till FN:s klimatkonvention även inkludera de konsumtionsbaserade utsläppen.

18. Kvinnors roll i konfliktförebyggande och fredssamtal, punkt 10 (L)

av Birgitta Ohlsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 7.

Ställningstagande

Liberalerna har en lång tradition av jämställdhetskamp som förts även på den utrikespolitiska arenan.

Under 2016 valdes Sverige in i FN:s säkerhetsråd. Som det enda landet med en uttalat feministisk utrikespolitik åligger det Sverige att i säkerhetsrådet verka för att förbättra kvinnors utsatta situation.

Liberalerna anser att det är viktigt att Sverige som medlem i FN:s säkerhetsråd bl.a. arbetar särskilt för att stärka kvinnors roll i konfliktförebyggande och fredssamtal.

19. Krigsmaterielexport och rättvis och hållbar utveckling, punkt 11 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 15.

Ställningstagande

Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara ett land som konsekvent står upp för demokrati och folkstyre, ett land som aktivt och konsekvent arbetar för fred och nedrustning samt ett land som fördömer varje brott mot de mänskliga rättigheterna, oavsett var, av vem eller med vilka motiv de begås. Sverige har alla möjligheter att vara ett sådant land. För att kunna vara en trovärdig röst för mänskliga rättigheter, nedrustning, fred och jämställdhet krävs att Sverige slutar beväpna auktoritära regimer, länder som befinner sig i krig och stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna.

Vänsterpartiet vill se att regeringen snarast lägger fram förslag på en lagstiftning som förbjuder export av vapen till länder som kränker de mänskliga rättigheterna, krigförande stater eller diktaturer samt på sikt avvecklar den svenska vapenexporten helt.

I de operativa mål som regeringen anger i skrivelsen står att regeringen i slutet av 2017 ska ha bidragit till att stärka förutsättningarna för att kunna bedöma hur exportkontrollärenden i fråga om krigsmateriel påverkar rättvis och hållbar global utveckling. Genom en så pass urvattnad skrivning blundar regeringen för ett av de största hindren för genomförandet av PGU. Det är en försvagning av de redan vaga formuleringarna i Krigsmaterielexportöversynskommitténs slutbetänkande där en statsdemokratiska status föreslås utgöra ett centralt villkor vid tillståndsprövningen. Vänsterpartiet menar att det borde vara en självklarhet att man genomför obligatoriska konsekvensanalyser utifrån PGU:s målsättningar varje gång man beviljar tillstånd för export av krigsmateriel. Regeringen bör därför återkomma med förslag som innebär att den svenska krigsmaterielexporten blir samstämmig med Sveriges politik för global utveckling och inte motverkar en hållbar utveckling.

20. Religionsfrihet och Agenda 2030, punkt 12 (KD)

av Sofia Damm (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 6 och 7 samt

2015/16:2678 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 1.

Ställningstagande

Insatser för att bekämpa förtryck mot minoriteter eller oliktänkande grupper måste prioriteras. Med goda demokratiska värden som grund kommer även

den socioekonomiska utvecklingen i världen att gå snabbare framåt, men på alltför många håll förföljs människor för sin tro och drivs på flykt från sina hem under de mest vedervärdiga hot.

De mänskliga fri- och rättigheterna är universella och inbördes jämlika i betydelse, men i dag finns skäl att särskilt betona religionsfriheten. Terrororganisationer som Islamiska staten kan inte hejdas genom dialog om religionsfrihet, men extremistiska religiösa rörelser växer inte fram ur ett vakuum. Genom att stärka religionsfrihetens ställning i samhällen runt om i världen minskar risken för att extrema religiösa rörelser uppstår.

Det krävs helt uppenbart en mer aktiv politik på området, och det är anmärkningsvärt att religionsfrihet inte uttryckligen nämns bland målen i den nyligen antagna Agenda 2030 för hållbar utveckling.

21. Kapital- och skatteflykt, punkt 13 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 16–19.

Ställningstagande

Ett av de enskilt viktigaste hindren i arbetet mot fattigdom är de enorma globala pengaflöden som varje år går från fattiga till rika länder genom olaglig och oredovisad skatte- och kapitalflykt. Skatte- och kapitalflykten slår sönder möjligheten för länder i syd att mobilisera sina egna nationella resurser.

Utän skatte- och kapitalflykten hade många länder i syd själva haft resurser att minska fattigdomen. Målet för utvecklingssamarbetet måste vara att länder i syd får kapacitet att själva ta ut skatt för att finansiera samhällsservice och att de får äga sin egen utveckling. Detta mål undergrävs tydligt av skatte- och kapitalflykten.

Möjligheterna till insyn skulle öka om de multinationella företagen skulle redovisa sina finansiella resultat – omsättning, vinster och skatt – för varje land där man är verksam som ett komplement till dagens redovisning på koncernnivå. Under de senaste åren har flera internationella initiativ tagits för att införa land-för-landredovisning för de transnationella bolagen. Vänsterpartiet anser att offentligheten är central för att land-för-landredovisning ska få önskad effekt och att Sverige måste vara drivande i denna process. Sverige bör arbeta aktivt för att EU antar direktiv om offentlig land-för-landrapportering för multinationella företag inom alla sektorer.

EU-länders policyer på skatteområdet och skatteavtal med låg- och medelinkomstländer kan ha negativ inverkan på förmågan att öka inhemska skatteintäkter i dessa länder. Skatteavtalen, som i flera fall har använts för att minska skattebetalningar för finansiella flöden mellan länder, baseras ofta på OECD:s modell som är till fördel för rika länder. FN:s modell för skatteavtal anses vara mer fördelaktig för låg- och medelinkomstländer då den ger möjlighet till större skatteintäkter. Addis Ababa Action Agenda innehåller ett gemensamt åtagande med syfte att minska skatteflykten, effektivisera möjligheterna till beskattning och öka skatteuppbörden i låg- och medelinkomstländer.

Sverige har inte genomfört någon konsekvensanalys av skatteavtalen med utvecklingsländer. Det är också oklart om Sverige följer FN:s eller OECD:s modell för skatteavtal. Vänsterpartiet menar att regeringen måste se över Sveriges skatteavtal med utvecklingsländer utifrån ett rättighets- och fattigdomsperspektiv för att säkerställa samstämmigheten i enlighet med PGU. Analyserna bör också inkludera bedömningar av effekter av avtalen utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Behoven av transparens och kunskap om företags verkliga ägare eller förmånstagare har diskuterats flitigt under de senaste åren. Panamadokumenterna, Luxleaks och Swissleaks är tre exempel på läckor som skapat stora rubriker i Sverige och världen över. Läckorna visade bl.a. att ett väsentligt antal svenska företag ägnat sig åt komplexa skatteplaneringar och att flera kända svenskar fanns med på listorna över dem som har försökt gömma undan pengar. Detta görs bl.a. genom skalbolag, där företag och individer registrerar företag i skatteparadis under annat namn, vilket gör det svårt att följa vart pengarna sedan tar vägen. Ett viktigt verktyg för att sätta stopp för den typen av verksamhet och låta länder driva in en rättmätig skatt är att skapa offentliga register över verkliga ägare till företag, stiftelser och truster. EU har sedan 2013 intensifierat sitt arbete mot skatteflykt, även om det visat sig otillräckligt. Bland annat har unionen enats om ett antipenningtvättsdirektiv (AMLD) som innebär att alla medlemsländer ska upprätta register över företags verkliga ägare. Enligt direktivet ska informationen vara tillgänglig för dem som har ett legitimt intresse. Det är dock upp till medlemsländerna att avgöra hur detta ska tolkas, vilket skapat en gråzon för vad som ska offentliggöras. Några länder har valt att upprätta offentliga register, vilket är positivt. Sverige har historiskt sett inte varit ett föregångsland i att förespråka och skapa offentliga register över företagens verkliga ägare. Vänsterpartiet anser att Sverige bör upprätta offentliga register över företags verkliga ägare och förmånstagare när EU:s antipenningtvättsdirektiv genomförs i svensk lagstiftning.

Låg- och medelinkomstländers deltagande i de internationella samarbeten som rör skattefrågor är centralt för att få till fungerande regelverk som gynnar världens fattiga. Att regeringen driver på för att fler låg- och medelinkomstländer ska inkluderas i OECD-BEPS är därför välkommet då samarbetet kritiserats för brister på just detta område. En annan väg som flera

låg- och medelinkomstländer har förespråkat är att skattesamarbetet och bekämpandet av skatteflykt förflyttas till ett mellanstatligt skatteorgan under FN där samtliga länder kan delta på lika villkor. Vänsterpartiet tror att ett mellanstatligt skatteorgan under FN skulle kunna ge en ökad kraft åt arbete mot skatteflykt samt skapa ett större inflytande för de stater som drabbas hårdast. Sverige bör arbeta för att upprätta ett mellanstatligt organ inom ramen för FN, där låg- och medelinkomstländer kan delta på lika villkor i diskussioner kring skattesamarbete och åtgärder för att motverka kapital- och skatteflykt.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2015/16:182 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030.

Följdmotionerna

2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Expertgruppen för biståndsanalys i uppdrag att göra återkommande utvärderingar av politiken för global utveckling (PGU) och Sveriges arbete med Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur riksdagen tydligare kan involveras i arbetet med att följa upp politiken för global utveckling (PGU) och Sveriges arbete med Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med tydliga förslag på hur man ska hantera de hinder för utveckling som beskrivs i skrivelsen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram riktlinjer för det svenska utvecklingssamarbetet som tydliggör att svenska biståndsmedel inte får bidra till landgrabbing och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag för att införliva frågor om landgrabbing i AP-fondernas etiska riktlinjer och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka andelen bistånd som avsätts för arbete med sexuell

- och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) till minst 10 procent av den totala biståndsbudgeten samt verka inom EU och FN för att övriga biståndsgivare följer Sveriges exempel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur den ska öka insynen i den verksamhet som Exportkreditnämnden (EKN) och Svensk Exportkredit (SEK) bedriver och tillkännager detta för regeringen.
 10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på krav på risk- och konsekvensanalyser för myndigheters och statsägda bolags insatser inom utvecklingssamarbetet och tillkännager detta för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med mer konkreta förslag på hur svenskt exportfrämjande ska bli samstämmigt med politiken för global utveckling och tillkännager detta för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör slå fast att Sverige inte använder bistånd som påtryckningsmedel inom migrationspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för en förändring av OECD:s biståndskommittés regler så att de inte tillåter avräkningar från biståndet för mottagande av flyktingar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att som komplement till sin årliga officiella statistik över växthusgasutsläpp i Sverige som rapporteras till FN:s klimatkonvention även rapportera de konsumtionsbaserade utsläppen och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att den svenska krigsmaterielexporten blir samstämmig med Sveriges politik för global utveckling och inte motverkar en hållbar utveckling, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta aktivt för att EU ska anta direktiv om offentlig land-för-land-rapportering för multinationella företag inom alla sektorer och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra konsekvensanalyser av sina skatteavtal med utvecklingsländer utifrån ett rättighets- och fattigdomsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör upprätta offentliga register över företags verkliga ägare och

förmånstagare när EU:s antipenningtvättsdirektiv genomförs i svensk lagstiftning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att ett mellanstatligt organ upprättas inom ramen för FN, där låg- och medelinkomstländer kan delta på lika villkor i diskussioner om skattesamarbete och åtgärder för att motverka kapital- och skatteflykt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:51 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bristerna i regeringens skrivelse och om att genomföra en parlamentarisk översyn av Sveriges politik för global utveckling för att uppgradera det svenska biståndspolitiska ramverket i överensstämmelse med Agenda 2030, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:81 av Hans Linde m.fl. (V):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det är av högsta prioritet att jämställdhet blir ett tredje perspektiv inom ramen för den svenska globala utvecklingspolitiken.

2014/15:2993 av Karin Enström m.fl. (M):

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 5 En öppnare värld genom handel, utveckling och bistånd.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 5.2 En bredare syn på utveckling.

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:374 av Hans Linde m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med konkreta förslag om hur man kan arbeta för att Sverige ska bidra till att alla jordens invånare har säker och hållbar tillgång till vatten och sanitet till 2030, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen, nationellt såväl som i EU och FN, IMF och Världsbanken

och i andra nationella sammanhang, bör verka för att privatisering av vattenresurser stoppas och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör delta med en regeringsföreträdare vid nästa högnivåmöte med Sanitation and Water for all och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör understödja arbetet med att bygga upp fungerande gränsöverskridande samarbeten om vatten och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:579 av Sanne Eriksson och Pyry Niemi (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska beakta möjligheten att sträva efter att Sverige ska bli ett föregångsland i ESD och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1936 av Sofia Damm m.fl. (KD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i FN bör kräva att insatser för ökad religionsfrihet måste ingå i det 16:e utvecklingsmålet om fredliga och inkluderande samhällen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i FN bör kräva att insatser för ökad religionsfrihet måste ingå i det 16:e utvecklingsmålet om fredliga och inkluderande samhällen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör stödja upprättandet av frihandelsavtal mellan EU och utvecklingsländerna och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta arbeta för att uppnå millenniemålen 4 och 5 om minskad barnadödlighet och förbättrad mödr hälsa och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2460 av Kristina Yngwe (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett hållbart lantbruk och lantbrukets organisationer ges en starkare status i det internationella klimatarbetet och fattigdomsbekämpningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kvinnors ekonomiska självständighet som en del av att utveckla lantbruket i fattiga områden och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2678 av Sofia Damm m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i FN bör kräva att insatser för ökad religionsfrihet ska ingå i det 16:e utvecklingsmålet om fredliga och inkluderande samhällen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.2 Flyktningströmmar och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 5.3 Informationsteknologins betydelse och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 5.4 Sociala konsekvenser och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 6.1 En bredare syn på utveckling och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:92 av Caroline Szyber (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skuldavskrivningar för de fattigaste länderna och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör använda sin plats i högnivågruppen för implementering av Agenda 2030 till att uppmana FN:s medlemsstater att inkludera arbete med hbtq-frågor i sitt arbete och sina rapporter om Agenda 2030, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör inkludera hbtq-frågorna i sitt genomförande av Agenda 2030 och i sina framstegsrapporter och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1049 av Pyry Niemi och Sanne Lennström (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska beakta möjligheten att sträva efter att Sverige ska bli ett föregångsland i ESD och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1073 av Jan Björklund m.fl. (L):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som medlem i FN:s säkerhetsråd bör arbeta för att stärka kvinnors roll

i konfliktförebyggande och fredssamtal och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2024 av Kristina Yngwe (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att ett hållbart lantbruk och lantbrukets organisationer ges en starkare status i det internationella klimatarbetet och fattigdomsbekämpningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att stärka kvinnors ekonomiska självständighet som en del av att utveckla lantbruket i fattiga områden och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2768 av Karin Enström m.fl. (M):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.2 Flykting- och migrationsströmmar och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 5.3 Informationsteknologins betydelse och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 5.4 Sociala konsekvenser och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 5.5 Företagande och näringsfrihet och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 6.1 En bredare syn på utveckling och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 6.2 De globala hållbarhetsmålen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3082 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en parlamentarisk översyn av Sveriges politik för global utveckling för att uppgradera det svenska biståndspolitiska ramverket i överensstämmelse med Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3206 av Sofia Damm m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att departementens handlingsplaner för genomförande av de nya globala hållbarhetsmålen bör bli offentliga och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en parlamentarisk permanent kommitté som med jämna mellanrum

- granskar regeringens och dess myndigheters arbete med genomförandet av PGU och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör stödja upprättandet av frihandelsavtal mellan EU och utvecklingsländerna och tillkännager detta för regeringen.
 23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnnäktenskap aktivt måste motverkas på ett kulturellt och värderingsmässigt plan för att mödradödligheten ska minska och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3308 av Karin Enström m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av samordning av politiken för global utveckling och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur arbetet med politiken för global utveckling förhåller sig till de nya hållbarhetsmålen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag på hur analys, kunskapsutveckling och rapportering ska förbättras och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avslås av utskottet i förslagspunkt 14

Övriga yrkanden

Motion	Motionärer	Yrkande
2014/15:2993	Karin Enström m.fl. (M)	23
2015/16:579	Sanne Eriksson och Pyy Niemi (båda S)	
2015/16:2460	Kristina Yngwe (C)	1 och 2
2016/17:92	Caroline Szyber (KD)	
2016/17:1049	Pyy Niemi och Sanne Lennström (båda S)	
2016/17:2024	Kristina Yngwe (C)	1 och 2

BILAGA 3

Justitieutskottets yttrande 2016/17:JuU3y

Politiken för global utveckling (PGU)

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 27 september 2016 att ge övriga utskott tillfälle att yttra sig över skrivelse 2015/16:182 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 och följdmotionerna i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Justitieutskottet lämnar i yttrandet synpunkter på skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde, vilka i första hand finns i avsnitt 3.16 och rör fredliga och inkluderande samhällen. Även andra avsnitt innehåller delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottets överväganden

Agenda 2030

I agenda 2030, som antogs vid FN-toppmötet i New York i september, samlas dagordningen för fattigdomsminskning och dagordningen för hållbar utveckling i en gemensam agenda. Den innehåller 17 nya globala mål för hållbar utveckling. Dessa mål ersätter millenniemålen som skulle uppnås år 2015. Till skillnad från millenniemålen är de nya globala målen universella, vilket betyder att alla länder är ansvariga för att bidra till att målen uppfylls, både nationellt och globalt.

De globala målen för hållbar utveckling är enligt Agenda 2030 följande.

- Mål 1 Ingen fattigdom
- Mål 2 Ingen hunger
- Mål 3 Hälsa och välbefinnande
- Mål 4 God utbildning för alla
- Mål 5 Jämställdhet
- Mål 6 Rent vatten och sanitet
- Mål 7 Hållbar energi för alla
- Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
- Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
- Mål 10 Minskad ojämlikhet
- Mål 11 Hållbara städer och samhällen
- Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion
- Mål 13 Bekämpa klimatförändringen
- Mål 14 Hav och marina resurser
- Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald
- Mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen
- Mål 17 Genomförande och globalt partnerskap

Flera av målen berör utskottets beredningsområde, men mest tydligt är det kanske när det gäller mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen. Målet innefattar att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.

Skrivelsen

Politikens utformning

Regeringen har en hög ambition för genomförandet av Agenda 2030 och för uppfyllandet av de globala målen, både nationellt och internationellt. Sverige ska gå före med en samstämmig politik som tar hänsyn till fattiga människors perspektiv, mänskliga rättigheter och planetens gränser. Fattigdomen och

sociala orättvisor kan inte bekämpas om inte de miljö- och klimatmässiga utmaningarna omhändertas och vice versa. Agenda 2030 är en ambitiös agenda, men inom många områden har Sverige ännu högre ambitioner. Detta gäller inte minst främjande av demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet, både som mål och medel för hållbar utveckling i dess tre dimensioner – den sociala, den ekonomiska och den miljömässiga.

Sveriges politik för global utveckling (PGU) gäller alla politikområden, och hela regeringen har ansvar för att politiken genomförs. Den utvärdering som gjorts av tidigare PGU-arbete lyfte bl.a. behovet av att tydliggöra att PGU inte primärt handlar om bistånd, utan om att alla politikområden inom ramen för sina verksamheter ska bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Regeringen gör nu en nystart av PGU och går före i genomförandet av Agenda 2030. Som ett led i denna nystart har alla departement tagit fram interna handlingsplaner för hur deras verksamhet bidrar i arbetet med PGU kopplat till de nya globala målen. Baserat på innehållet i handlingsplanerna redovisar regeringen i den nu aktuella skrivelsen ett antal exempel på arbetet med tematiska PGU-områden under vart och ett av de 17 globala målen. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med mer information om hur arbetet med att uppnå målen i Sverige kommer att återrapporteras.

Regeringens arbete kopplat till de globala målen

Jämställdhet är ett mål i sig (Mål nr 5), men också en förutsättning för att nå de andra globala målen. Kvinnor och flickor i världen upplever fortfarande brist på rättigheter, representation och resurser. De utsätts för diskriminering, våld, människohandel för olika ändamål och utnyttjande i prostitution. Särskilt allvarlig är situationen för kvinnor och flickor i kris, krig och konflikt. Regeringen har som mål med sin feministiska utrikespolitik att bidra till konkreta resultat som stärker såväl jämställdheten som alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.

Under 2016 kommer särskilt fokus att läggas på bl.a. att bekämpa det könsrelaterade och sexuella våldet under och efter konflikter. Även arbetet med att motverka människohandel är centralt, och regeringen inrättade i maj 2016 en ambassadör för arbetet mot människohandel. Enligt regeringen kommer den i slutet av 2017 bl.a. att ha agerat aktivt och konstruktivt i arbetet mot människohandel inom ramen för internationella organisationer och ha verkat för att en betydligt större andel kvinnor deltar i internationella rättstatsinsatser och polisinsatser.

Mål 16 handlar om att avsevärt minska alla former av våld. Det handlar om att eliminera sexuella övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn. Tillgång till rättvisa, minskade vapenflöden och korruption samt bekämpning av organiserad brottslighet och terrorism är betydelsefulla beståndsdelar för att uppnå målet. Effektiva och transparenta institutioner ska byggas upp med ansvarsutkrävande på alla nivåer. För att förebygga våld och bekämpa terrorism och brottslighet ska kapaciteten inom

berörda nationella institutioner stärkas, i synnerhet i utvecklingsländerna och bl.a. genom internationellt samarbete.

Enligt regeringen är arbetet med säkerhet och utveckling grundläggande för genomförandet av Agenda 2030 i sin helhet. Fattigdomsbekämpning, miljö- och klimatarbete och fredsbyggande hör ihop. Fred och säkerhet kan inte uppnås utan att fattigdomen och klimatförändringarna bekämpas och vice versa. Värmandet om individens mänskliga rättigheter är centralt i det internationella freds-, säkerhets- och utvecklingsarbetet.

Regeringen betonar kvinnors roll i freds- och statsbyggandet. En viktig grund för det internationella fredsbyggande arbetet är principerna inom den s.k. New Deal som antogs i Busan 2011. New Deal är en samlad ansats till freds- och statsbyggande som inkluderar politikutformning, rättvis- och säkerhetsaspekter, offentliga tjänster och styrning av staters ekonomiska resurser. Regeringen anger att kvinnors rätt till politiskt deltagande och inflytande inte respekteras, vilket gör att fredsprocesser och fredsbyggande förlorar legitimitet, kvalitet och hållbarhet. Därför har regeringen ett ökat fokus på att stärka kvinnors inflytande och meningsfulla deltagande i arbetet för att främja fred och säkerhet.

Regeringen arbetar brett med de säkerhetspolitiska utmaningarna bl.a. inom områden som terrorism och människosmuggling. Insatser för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer är grundläggande i det fredsbyggande arbetet. Väpnade konflikter orsakas ofta av grova brott mot de mänskliga rättigheterna. Sverige medverkar på olika sätt till att stärka agerandet och skyddet för de mänskliga rättigheterna i världen. Främjandet av de mänskliga rättigheterna är en prioritet inom svensk utrikespolitik och är till stor del integrerat i flertalet politikområden. Regeringen kommer under 2016 att överlämna en skrivelse till riksdagen om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik.

Regeringen ser samstämmighet mellan civil och militär krishantering som central för att främja en hållbar fred. Sverige är också pådrivande för att utveckla EU:s samlade ansats gentemot länder där det pågår eller har pågått konflikter, liksom för stärkt samstämmighet mellan krishanteringsinsatser och det långsiktiga utvecklingssamarbetet samt för bättre synergier mellan civila och militära aktiviteter. Att Sverige bidrar med polis och annan civil personal samt militärt till internationella insatser utgör viktiga bidrag till kapacitetsuppbyggnad och en reform av säkerhetssektorn.

Regeringen har även tagit fram en nationell strategi mot terrorism som utgör utgångspunkten för Sveriges långsiktiga arbete på detta område, både nationellt och internationellt.

Sverige arbetar för att identifiera och följa upp forskning om små och lätta vapens särskilda inverkan på kvinnor och flickor, t.ex. genom att verka för stärkt internationell datainsamling med särskilt fokus på könsuppdelad statistik. Regeringen arbetar även för att sexuellt och könsrelaterat våld uppmärksammas och följs upp inom FN:s vapenhandelsfördrag ATT.

Regeringen anger att den i slutet av 2017 ska ha verkat för att rättsväsendet fortsatt samverkar kring rättskedjeperspektivet inom ramen för en reform av säkerhetssektorn, ha verkat för att förebygga, försvåra och förhindra terroristattentat ur ett globalt perspektiv och ha verkat för internationellt samarbete för att förebygga och försvåra för den organiserade brottsligheten.

Utskottets ställningstagande

Som regeringen anför är de nya globala målen universella, vilket betyder att alla länder är ansvariga för att bidra till att målen uppfylls, både nationellt och globalt. Detta ställer krav på samstämmighet och samordning mellan olika nivåer, aktörer och politikområden.

Utskottet delar regeringens uppfattning att Sverige ska vara ett föregångsland och ta ett tydligt ansvar när det gäller globala utmaningar, inte minst inom utskottets beredningsområde. Det är angeläget att stärka arbetet inom dessa områden. Av skrivelsen framgår att regeringen gör en nystart av PGU. Man formulerar konkreta mål för arbetet och tydliggör ansvaret för genomförandet. Bland annat har samtliga departement tagit fram interna handlingsplaner för hur deras verksamhet bidrar i arbetet med PGU kopplat till de globala målen. Handlingsplanerna är enligt regeringen en del i en ny och mer proaktiv politik för PGU där ägarskap och ansvar klargörs och definieras. Genom att ge alla departement ett eget ansvar för PGU blir det lättare att identifiera eventuella målkonflikter jämfört med tidigare när Utrikesdepartementet hade det centrala ansvaret för PGU. Regeringen anger också i regleringsbrevet till myndigheterna hur de ska återrapportera sitt arbete i förhållande till PGU. Utskottet ser positivt på denna ambitionshöjning.

Mycket av det arbete som i dag görs på justitieutskottets område bidrar till att uppnå målen i Agenda 2030. Ett exempel är den nationella strategi mot terrorism som utgör utgångspunkten för Sveriges långsiktiga arbete på detta område, både nationellt och internationellt (skr. 2014/15:146). I skrivelsen framhålls att Sverige ska verka för att åtgärder för att förebygga terrorism får en framträdande roll i det internationella arbetet. Inte minst ska stärkande av rättsstaten vara i fokus i detta arbete. Utskottet delade regeringens uppfattning att det internationella samarbetet mot terrorism måste ha hög prioritet. Till skillnad från regeringen, som ansåg att arbetet i första hand skulle ske inom ramen för FN, menade dock utskottet att fokus i första hand borde vara att säkerställa ett bra och fungerande samarbete inom EU (bet. 2015/16:JuU7). Detta tillkännagav också riksdagen för regeringen (rskr. 2015/16:86). Utskottet noterar att regeringen i den nu aktuella skrivelsen aviserar att den i slutet av 2017 ska ha verkat för att förebygga, förhindra och försvåra terroristattentat ur ett globalt perspektiv, bl.a. genom att EU fortsätter att förebygga terrorism utanför unionens gränser. Inom EU bedrivs ett aktivt arbete på många plan för att förhindra och försvåra terrorism.

För att förebygga våld och bekämpa terrorism och brottslighet behöver kapaciteten inom berörda nationella institutioner stärkas, i synnerhet i

utvecklingsländerna, bl.a. genom internationellt samarbete. Sverige kan hjälpa andra länder att upprätta handlingsplaner och strategier på det området. Flera av rättsväsendets myndigheter deltar i dag både i långsiktigt utvecklingssamarbete med andra länder och i fredsfrämjande insatser. Årligen deltar t.ex. experter från Sveriges domstolar, från en rad olika personalkategorier, i det internationella arbetet. Projekt har bl.a. bedrivits tillsammans med domstolsväsendena i Estland, Lettland, Litauen, Bosnien-Hercegovina och Bulgarien. Under senare år har Domstolsverket deltagit i utvecklingssamarbeten med Turkiet, Ryssland och Ukraina. Samarbetena syftar till att ge ett land stöd för att stärka sitt rätts- och domstolsväsen.

Sveriges domstolars internationella verksamhet omfattar även freds- och säkerhetsfrämjande arbete. Sedan 2008 har Domstolsverket t.ex. bidragit med personal till Europiska Unionens rättsstatsuppdrag i Kosovo (Eulex). Vidare har Domstolsverket, för att möta de krav som ställs på Sveriges domstolar att delta i olika internationella insatser, skapat en särskild expertbas. Basen består av experter från olika personalkategorier, främst ordinarie domare, inom Sveriges domstolar, som kan komma att engageras i den internationella verksamheten.

Enligt Domstolsverket ska insatserna, i den mån det är möjligt, beakta ett sammanhållet rättskedjeperspektiv. Insatserna ska också genomföras så att kvinnors och mäns, pojkars och flickors olika förutsättningar och behov beaktas. Andelen kvinnor och män som engageras i verksamheten ska vara jämn. Domstolsverket har en särskild bas med cirka 50 internationella experter från Sveriges domstolar. Könsfördelningen är i stort sett jämn avseende såväl expertbasen som engagerade experter. Domstolsverket har sedan flera år tillbaka ett regeringsuppdrag att rekrytera och ställa personal från Sveriges domstolar till förfogande för Eulex. I dagsläget har Domstolsverket två utsända i missionen, båda är kvinnor. I januari kommer Domstolsverket att sända ut en kvinnlig brottmålsdomare till Eulex.

Ett annat exempel är polisens utlandsstyrka som utgörs av svenska polisanställda i internationell tjänst och deltar i insatser för att främja fred och säkerhet och förebygga konflikter över hela världen. Ett av syftena med insatserna är att stärka rättsväsendet i de länder där de genomförs. På så sätt minskar även den globala brottsligheten och dess förgreningar till andra länder, bl.a. Sverige. Insatserna, som ofta bidrar till att bygga upp demokratiska samhällsinstitutioner i tidigare konfliktdrabbade områden, leds och organiseras av FN, EU och OSSE och pågår i bl.a. Centralasien, Afrika, Mellanöstern, Latinamerika och på Balkan. Som ett exempel på ett sådant uppdrag kan nämnas att Polismyndigheten under 2015 hade 22 poliser (varav 10 kvinnor) på ett FN-uppdrag i Liberia där man drev insatser eller projekt för att stärka kvinnors roll i samhället, främja jämställdhet och motverka sexuell våld. (I Polismyndighetens årsredovisning för 2015, bilaga 7, finns en förteckning över polisens verksamhet när det gäller internationell civil krishantering och insatsnära verksamhet.)

Enligt utskottets mening är det viktigt att säkerställa att den personal som deltar i utlandstjänstgöring kan stå upp för goda värderingar och attityder i alla sammanhang. Värderingsfrågor behöver därför finnas med i de utbildningsinsatser som görs för dem som ska tjänstgöra i internationella insatser. Det avgörande kriteriet vid utlandsposterings måste vara den särskilda kompetens som efterfrågas. Det är dock i detta sammanhang positivt att regeringen ska verka för att en betydligt större andel kvinnor ska delta i internationella rättsinsatser och polisinsatser.

Utskottet anser att det är viktigt att Sverige kan möta det internationella samfundets krav på stöd såväl i situationer då det handlar om att stärka freden som under länders fortsatta utveckling.

Vidare bör Sverige arbeta för att stärka det internationella samarbetet för att bekämpa bl.a. människohandel, korruption, olagliga finansiella flöden och vapenflöden, terrorism, it-brottslighet, narkotikabrottslighet och annan organiserad brottslighet. Inte minst it-brottslighet är angeläget att angripa på global nivå då den är gränsöverskridande till sin natur och kan användas för flera typer av annan allvarlig brottslighet.

Sverige bör vidare fortsätta att arbeta med att i internationella uppdrag stärka rättsväsendet i olika länder, t.ex. för att bidra till att skapa effektiva och välfungerande domstolar och rättssäkerhet. Förutom att vara en viktig del i det fredsbyggande arbetet skapar detta även bättre möjligheter att få fram och säkra bevisning för terroristbrott och krigsbrott. Utskottet ser det som självklart att det i detta arbete läggs vikt vid bl.a. mänskliga rättigheter. Det är viktigt att lika tillgång till rättvisa säkerställs. Att Sverige bidrar med polis och annan civil personal samt militärt till internationella insatser utgör viktiga bidrag till kapacitetsuppbyggnad och en reform av säkerhetssektorn.

En annan angelägen fråga är att öka kompetensen om kriminologisk forskning. Detta kan lyftas bl.a. genom Stockholm Criminology Symposium.

Illegal och okontrollerad spridning av krigsmateriel riskerar att allvarligt destabilisera samhällen och begränsar enskilda människors säkerhet samt deras politiska-, ekonomiska-, sociala deltagande och inflytande. Sådan spridning kan också direkt och indirekt bidra till könsrelaterat våld samt annat allvarligt våld riktat mot kvinnor och barn. Denna risk är särskilt stor när det gäller oansvarig överföring av små och lätta vapen.

Samarbetet mot gränsöverskridande brottslighet behöver förstärkas ytterligare. Det gäller inte minst arbetet mot människohandel. Att handla med människor är en av de allvarligaste formerna av organiserad brottslighet och en modern form av slaveri. Människohandelsbrottet är en kedjebrottslighet som består av många olika led. Det handlar om rekrytering och transport av offer, prostitution, organhandel eller exploatering på arbetsmarknaden. Denna brottsliga verksamhet är oftast gränsöverskridande och innebär grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Kvinnor och flickor är särskilt utsatta och utnyttjas ofta för prostitution. De utsätts dessutom ofta för diskriminering och våld. Det är inte minst mot denna bakgrund positivt att regeringen, enligt skrivelsen, under 2016 kommer att lägga särskilt fokus på

att stärka kvinnors och flickors mänskliga rättigheter i humanitära situationer och bekämpa det könsrelaterade och sexuella våldet under och efter konflikt. Samtidigt är det viktigt att verka för att stärka respekten för mänskliga rättigheter generellt inom brottsbekämpande verksamhet internationellt.

Det återstår fortfarande omfattande hinder inom alla samhällsområden för att kvinnor och flickor, på lika villkor som män och pojkar, ska kunna åtnjuta de mänskliga rättigheterna fullt ut. Arbetet att motverka människohandel är centralt. Utskottet ser därför positivt på att regeringen i maj 2016 tillsatte en ambassadör för arbetet mot människohandel och hoppas att tjänsten kan bli ett viktigt instrument för konkreta insatser för att höja effektiviteten för de internationella insatserna mot människohandel. Utskottet ställer sig också bakom regeringens ambition att inom ramen för internationella organisationer agera aktivt och konstruktivt i arbetet mot människohandel.

Sammanfattningsvis noterar utskottet att regeringen har för avsikt att agera på internationell nivå inom ett flertal områden. Sverige ska ta ett tydligt ansvar för gemensamma globala utmaningar, vilket inkluderar insatser för rättssäkerhet och fungerande institutioner.

Stockholm den 10 november 2016

På justitieutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Annika Hirvonen Falk (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Krister Hammarbergh (M), Arhe Hamednaca (S), Kent Ekeröth (SD), Anti Avsan (M), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Lawen Redar (S), Sanne Lennström (S), Mattias Jonsson (S), Runar Filper (SD) och Magnus Oscarsson (KD).

Avvikande mening

Politiken för global utveckling (PGU) (V)

Linda Snecker (V) anför:

Det har gått 13 år sedan riksdagen antog propositionen Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling. Genom politiken för global utveckling (PGU) slog en enig riksdag fast att utvecklingspolitiken skulle genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från de fattigas perspektiv på utveckling. Samtidigt slog riksdagen fast att svensk politik måste vara samstämmig; alla politikområden måste bidra till att uppfylla utvecklingspolitikens mål om en rättvis och hållbar global utveckling. Vänsterpartiet välkomnade PGU, och för oss är det centralt att svensk utvecklingspolitik utgår från PGU och att betona att internationell utvecklingspolitik handlar om mer än bara bistånd och att det råder samstämmighet mellan alla politikområden.

Jag är i grunden positiv till vad som anfördes i regeringens skrivelse Förebygga, förhindra och försvåra – den svenska strategin mot terrorism (skr. 2014/15:146), som innehåller grundläggande och viktiga delar i den strategi som vi behöver för att bekämpa terrorism och terrorhot mot vårt samhälle. Arbete med att bekämpa terrorism måste bedrivas globalt och i alla sammanhang, både inom ramen för FN:s och EU:s arbete. Terrorismen är global. Därför måste även bekämpandet av terrorbrott vara detsamma. Samarbetssvårigheter mellan olika globala aktörer ska inte försvåra kampen mot terrorism. Jag anser, till skillnad från vad utskottet anförde vid behandlingen av skrivelsen, att det inte i första hand ska vara EU som arbetar mot terrorism. Det är att inte ta terrorismens problem på allvar. Vi är alla ansvariga för att de globala och universella målen inom Agenda 2030 och PGU uppfylls, oavsett om det är fattigdomsbekämpning eller terrorism.

Terrorism och extremism är hot som måste tas på allvar, oavsett om terroristerna slår till i Syrien, Paris eller Trollhättan. Vi behöver göra allt vi kan för att bekämpa terrorn. Det gäller dock att vara sansad, behålla ett helhetsperspektiv och inte hasta igenom ny lagstiftning eller vidta andra åtgärder som riskerar att bli kontraproduktiva för det öppna demokratiska rättssamhälle vi vill skydda och värna. Vi måste stå upp för de demokratiska principer som är fastslagna i vår grundlag och kunna balansera olika legitima intressen – brottsbekämpning och medborgerlig trygghet å ena sidan och rättssäkerhet och integritet å den andra – när lagstiftningsåtgärder övervägs. Terrorism och annan grov brottslighet är ett hot mot stater och enskilda. Missbruk av statens maktmedel utgör emellertid ett hot mot det demokratiska samhällsbygget och rättsstaten. Jag menar att både rättssäkerhet och effektivitet måste stå i centrum samt att de åtgärder som vidtas ska vara proportionerliga. De åtgärder som vidtagits, som att kriminalisera terrorister, verkar inte vara effektiva åtgärder som står i proportion till exempelvis den rättsosäkerhet som åtgärden innebär. Sverige har dessutom redan i dag goda

möjligheter att lagföra personer som deltar i väpnade konflikter utomlands för de brott som dessa personer begår. Det direktiv om bekämpande av terrorism som för närvarande förhandlas inom EU går också flera steg i fel riktning. Jag har mot denna bakgrund svårt att se hur de nya svenska lagarna mot terrorism underlättar arbetet inom PGU.

Tretton år efter att PGU antogs är det uppenbart att svensk politik fortfarande inte är samstämmig. Det är tydligt att de stora målkonflikterna och hindren för en kraftfull utvecklingspolitik kvarstår, och att det saknas konkreta förslag om hur de ska hanteras. Samtidigt har regeringen under mandatperioden på flera områden fattat eller aviserat politiska beslut som går rakt emot målen i PGU.

BILAGA 4

Försvarsutskottets yttrande 2016/17:FöU1y

Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 27 september 2016 att ge samtliga utskott tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 (skr. 2015/16:182) med eventuella motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Försvarsutskottet har vid behandlingen riktat in sig på två frågor inom ramen för mål 16 om fredliga och inkluderande samhällen i regeringens skrivelse: kvinnor, fred och säkerhet samt mål- och intressekonflikten mellan krigsmaterielexport och rättvis och hållbar global utveckling.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande (SD).

Utskottets överväganden

Regeringens skrivelse Politiken för global utveckling

Politiken för global utveckling (PGU) har en direkt koppling till Agenda 2030 och de 17 nya globala målen för hållbar utveckling. Under 2015 förhandlades Agenda 2030 fram som ett ramverk för rättvis och hållbar global utveckling. Dagordningen för fattigdomsminskning och dagordningen för hållbar utveckling i dess tre dimensioner – den sociala, den ekonomiska och den miljömässiga – finns därmed i en gemensam agenda.

I avsnitt 3.16.1 i skrivelsen framhåller regeringen att arbetet med säkerhet och utveckling är grundläggande och att militära bidrag till internationella insatser är viktiga bidrag till kapacitetsuppbyggnad. Regeringen beskriver vidare att det pågår ett löpande metod- och utbildningsarbete vad gäller kvinnor, fred och säkerhet. Försvarsmakten och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) framhålls i skrivelsen som viktiga aktörer i detta arbete.

Vidare behandlar regeringen mål- och intressekonflikten mellan krigsmaterielexport och rättvis och hållbar global utveckling. I avsnitt 3.16.2 anges att regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag till en ny krigsmaterielagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater. Utgångspunkten för beredningen som pågår inom Regeringskansliet är enligt skrivelsen Krigsmaterielexportöversynskommittén (KEX-utredningen) eftersom den i bred politisk enighet lämnat förslag till en skärpning av exportkontrollregelverket. I skrivelsen anför regeringen dock att den svenska krigsmaterieexporten riskerar att undergräva PGU:s mål om att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. I skrivelsen framhålls vidare att man ska undvika effekter av den svenska krigsmaterieexporten som är negativa för ansträngningarna att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Kriterier kring mottagarländerns tekniska och ekonomiska förmåga samt behovet av att beakta huruvida den hållbara utvecklingen riskerar att allvarligt hindras av en tilltänkt export lyfts fram i skrivelsen. Vidare arbetar regeringen enligt skrivelsen för att rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling ska belysas i de underlag som sammanställs inför Exportkontrollrådets möten när det kan vara av betydelse för bedömningen av enskilda ärenden.

Utskottets ställningstagande

När det gäller löpande metod- och utbildningsarbete om kvinnor, fred och säkerhet vid Försvarsmakten vill utskottet understryka att Försvarsmakten har haft och har en viktig roll att spela i Sveriges engagemang för fred och försoning, utveckling och stabilitet i vår omvärld. Utskottet anser att Försvarsmakten även i fortsättningen ska bidra till det internationella

samfundets ansträngningar för ökad respekt för grundläggande mänskliga fri- och rättigheter med särskild tonvikt på kvinnors och flickors fri- och rättigheter. Utskottet lägger därför stor vikt vid att FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet och därtill relaterade resolutioner genomförs.

Utskottet har tidigare framhållit att fler åtgärder måste vidtas för att andelen kvinnor som tjänstgör som officerare, soldater och sjömän ska öka och därmed även den rekryteringsbas som möjliggör en jämnare könsfördelning vid t.ex. fredsbevarande insatser. Utskottet kan konstatera att personalförsörjningsutredningen i sitt betänkande SOU 2016:63 har lämnat förslag om att mönstringen och skyldigheten att fullgöra värnplikt ska vara könsneutrala när värnplikten aktiveras. Utskottet anser att detta är ett viktigt principiellt förslag och har för avsikt att följa vilka åtgärder som vidtas för att Försvarsmakten ska kunna rekrytera och behålla en växande andel kvinnor.

Utskottet utgår från att regeringen i sitt fortsatta arbete inom området kommer att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att såväl normer och värderingar som andelen kvinnor inom försvaret successivt förändras på ett sätt som även kommer att stärka Försvarsmaktens förutsättningar att bidra till kvinnors och flickors fri- och rättigheter i alla konfliktsituationer. Utskottet kan konstatera att försvarsplaneringen anger hur myndighetens både nationella och internationella uppgifter ska lösas i praktiken. Att genomföra nödvändig planering och utbildning för att säkerställa och stärka skyddet för kvinnors och flickors mänskliga rättigheter i samband med konflikter är enligt utskottets mening angeläget såväl i ett internationellt som i ett nationellt perspektiv, och utskottet utgår från att regeringen säkerställer att Försvarsmakten beaktar det i sitt arbete.

När det gäller det internationella arbetet har utskottet tidigare lyft fram betydelsen av Nordic Centre for Gender in Military Operations (NCGM) som etablerades 2012 och har en viktig roll i att genomföra och utvärdera arbetet med genusperspektiv i de internationella insatserna. Swedint och NCGM spelar en viktig roll inför internationella insatser genom alla de utbildningar som genomförs, och lägger en grund för ett adekvat genusperspektiv på taktisk och operativ nivå. Utskottet har även lyft fram betydelsen av det arbete som Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap bedriver inom ramen för det s.k. Genderforcesamarbetet.

När det gäller materielförsörjningen anser utskottet att den måste ses som instrumentell för att höja krigsförbandens operativa förmåga under försvarsinriktningsperioden. Den försämrade säkerhetspolitiska situationen innebär förändrade krav på den svenska försvarsförmågan. När det gäller Försvarsmaktens operativa förmåga vill utskottet därför understryka att det enskilt viktigaste under perioden är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret.

KEX-utredningen konstaterade i sitt slutbetänkande SOU 2015:72 att det med dagens osäkra faktorer är svårt att förutsäga hur ett skärpt regelverk för krigsmaterielexport gentemot icke-demokratiska stater kommer att påverka

den faktiska exporten av krigsmateriel. I betänkandet konstateras dock att Försvarsmakten har ett stort antal materielsystem i drift som har tillverkats av svensk försvarsindustri, vilket skapat ett beroendeförhållande till den inhemska försvarsindustrin för att vidmakthålla dessa materielsystem. Genom att dessa exporteras ges möjligheter till kostnadsdelning med köparländer för såväl drift som uppgraderingar och utveckling av systemen. I utredningens betänkande anges att en minskad export generellt torde medföra att kostnaderna för Försvarsmaktens materielförsörjning kan förväntas öka.

Utredningen anför även att teknisk kompetens har flyttat från försvarsmyndigheterna till försvarsindustrin, vilket indirekt har ökat behovet av att försvarsindustrin bevarar denna kompetens. Vidare anføres att de statliga sänkningarna av anslagen till forskning och utveckling över tid – i kombination med att försvarsindustrin ökat sina satsningar inom området – har medfört ett ökat beroende av försvarsindustrin för att behålla av kompetensen. Att ha ett exportkontrollregelverk som är mer restriktivt än hos de stater som man vill ha samarbeten med torde enligt utredningen generellt medföra att man blir en mindre intressant samarbetspartner. KEX-utredningen beskriver att detta inte minst beror på att en potentiell samarbetspartner inte vill riskera att drabbas av de begränsningar som Sverige har på tredjelandsexport.

I den försvarspolitiska inriktningspropositionen anförde regeringen att all materielförsörjning bör bedömas utifrån uppgiften att under perioden 2016–2020 höja krigsförbandens operativa förmåga. Utskottet delar den bedömningen och understryker vikten av att säkerställa den operativa förmågan och att möta de utmaningar som följer med försvarets stora omsättnings-, nyansknings- och uppgraderingsbehov. Utskottet anser att dessa aspekter behöver beaktas i arbetet med att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater. Försvarsutskottet utgår från att så sker inom ramen för den pågående beredningen av KEX-utredningens slutbetänkande inom Regeringskansliet. Beredningen av den aktuella skrivelsen bör därför inte föregripa beredningen av KEX-utredningen i dessa avseenden.

Stockholm den 10 november 2016

På försvarsutskottets vägnar

Allan Widman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Allan Widman (L), Åsa Lindestam (S), Peter Jeppsson (S), Lena Asplund (M), Mikael Jansson (SD), Jan R Andersson (M), Daniel Bäckström (C), Anders Schröder (MP), Lotta Olsson (M), Paula Holmqvist (S), Roger Richtoff (SD), Stig Henriksson (V), Mikael Oscarsson (KD), Mattias Ottosson (S), Kalle Olsson (S) och Eva-Lena Jansson (S).

Särskilt yttrande

Särskilt yttrande (SD)

Mikael Jansson (SD) och Roger Richtoff (SD) anför:

Vi anser att en svensk politik för global utveckling också måste ta hänsyn till de svenska försvarsintressena. Därför ser vi behov av att göra några tillägg till utskottets yttrande. Det är t.ex. ett väsentligt svenskt intresse att den svenska försvarsmakten ska ha tillgång till att köpa eller byta sig till andra länders teknik. Det är därför viktigt att vi i Sverige upprätthåller en egen hög nivå på vår teknikutveckling eftersom det först då blir intressant för en motpart att ge oss tillgång till sin bästa teknik för att få tillgång till vår. Sverige får helt enkelt en bättre förhandlingssituation om vi har tillgång till något som motparten vill ha. Eftersom exporten i dag betalar all forskning på försvarsmaterielsidan anser vi att vi bör gynna all sådan export till godtagbara länder.

BILAGA 5

Utbildningsutskottets yttrande 2016/17:UbU2y

Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 27 september 2016 att ge övriga utskott som så önskar tillfälle att senast torsdagen den 10 november 2016 yttra sig över skrivelse 2015/16:182 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 och följdmotionerna i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Utbildningsutskottet redovisar i sitt yttrande sina kommentarer till den del av regeringens skrivelse som berör mål 4 av Agenda 2030, som handlar om att säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I avsnitt 3 i skrivelsen (skr. 2015/16:182) redovisar regeringen exempel på olika tematiska områden inom politiken för global utveckling (PGU) från departementens interna handlingsplaner. Redovisningen är enligt regeringen inte heltäckande utan illustrerar olika teman som är relevanta i PGU-arbetet kopplat till de globala målen. Avsnitt 3.4 i skrivelsen behandlar mål 4 i Agenda 2030, som handlar om att säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

Mål 4: Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

I avsnitt 3.4 om mål 4 beskriver regeringen att målet sammanfattat handlar om att säkerställa att alla flickor och pojkar har tillgång till förskola av god kvalitet samt fullbordar en avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet. Alla kvinnor och män ska ha lika tillgång till yrkesutbildning och eftergymnasial utbildning, inklusive högskoleutbildning. Det handlar om att öka antalet ungdomar och vuxna som har relevanta färdigheter för sysselsättning, anständigt arbete och entreprenörskap. Skillnaderna mellan könen inom utbildningsområdet ska enligt målet avskaffas, och lika tillgång till utbildning och yrkesutbildning på alla nivåer ska säkerställas för utsatta personer. Alla ungdomar och en väsentlig andel av alla vuxna ska lära sig läsa, skriva och räkna. Alla studerande ska få de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Utbildningsmiljöer som är anpassade för barn och personer med funktionsnedsättning och tar hänsyn till jämställdhetsaspekter ska vidare enligt målet byggas och förbättras. Antalet stipendier i världen som kan sökas av personer från utvecklingsländer, särskilt från de minst utvecklade länderna, små önationer under utveckling och afrikanska länder, ska väsentligen öka vad gäller studier inom högre utbildning. Tillgången på utbildade lärare ska väsentligen öka, bl.a. genom internationellt samarbete kring lärarutbildningar i utvecklingsländerna, särskilt de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

I skrivelsen lyfter regeringen därefter fram utbildning för hållbar utveckling som ett exempel på ett PGU-område inom ramen för mål 4. Utbildning för hållbar utveckling innebär enligt regeringen att alla människor ska ha tillgång till utbildning av god kvalitet som lär ut värderingar, beteenden och livsstilar som krävs för globalt hållbar utveckling. Regeringen betonar att samstämmiga åtgärder behövs för att stärka arbetet med utbildning för hållbar utveckling. Viktiga politikområden är enligt regeringen utbildnings-, arbetsmarknads-, närings-, miljö- och utrikespolitiken.

När det gäller regeringens arbete för utbildning för hållbar utveckling lyfter regeringen fram att det svenska skolväsendet enligt kurs-, ämnes- och läroplanerna arbetar med hållbar utveckling. Regeringen ser att ett internationellt perspektiv är viktigt i skolan för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang. Sveriges universitet och högskolor har, enligt högskolelagen, ett tydligt uppdrag att arbeta med hållbar utveckling. Regeringen betonar att Sverige även i fortsättningen ska vara en drivande kraft internationellt för utbildning för hållbar utveckling, inte minst genom FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco) och inom EU.

Bland de åtgärder som regeringen ska vidta fram till slutet av 2017 återfinns t.ex. att man även i fortsättningen ska vara en drivande kraft internationellt för utbildning för hållbar utveckling. Vidare avser regeringen att till slutet av 2017 ha arbetat för att målen i EU:s strategiska ramverk Utbildning 2020 uppfylls och att i det internationella arbetet ha drivit frågor om möjligheten för barn med funktionsnedsättning att påbörja och fullfölja grundläggande utbildning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på att regeringen har tagit fram en skrivelse om politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030. Utskottet delar regeringens uppfattning om att en samstämmig politik för global utveckling är ett centralt instrument för att främja rättvis och hållbar global utveckling inom Agenda 2030, inte minst inom utbildningsområdet.

I skrivelsens avsnitt om mål 4, som handlar om att säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla, har regeringen valt att lyfta fram det arbete som bedrivs för utbildning för hållbar utveckling. Utskottet vill i detta sammanhang understryka hur viktigt detta arbete är för att alla människor ska ha tillgång till kvalitativ utbildning som lär ut värderingar, beteenden och livsstilar som krävs för att ställa om samhället och hitta lösningar på globala ekonomiska, sociala och miljömässiga utmaningar. Utskottet har inom ramen för sin uppgift att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut inom sitt ämnesområde tagit fram en förstudie om utbildning för hållbar utveckling inklusive entreprenöriellt lärande (2012/13:RFR9). I denna förstudie pekade utskottet bl.a. på behovet av att fortsätta att stärka det nationella arbetet och den centrala styrningen när det gäller utbildning för hållbar utveckling. Utskottet utgår från att regeringen uppmärksammar detta i det fortsatta arbetet som bedrivs inom ramen för genomförandet av Agenda 2030.

Stockholm den 10 november 2016

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Christer Nylander (L), Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Elisabet Knutsson (MP), Erik Bengtzboe (M), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvis (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S), Crister Spets (SD) och Alexandra Anstrell (M).

BILAGA 6

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2016/17:MJU2y

Politiken för global utveckling

Till utrikesutskottet

Den 27 september 2016 beslutade utrikesutskottet att ge miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2015/16:182 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 och motioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar som rör utskottets beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i de delar som rör utskottets beredningsområde och över motion 2016/17:33 (V) yrkande 14.

I yttrandet finns en avvikande mening (V).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen redovisar regeringen för riksdagen arbetet med tematiska PGU-områden (politik för global utveckling) 2014–2016 kopplat till de globala målen.

De delar av skrivelsen som rör miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde är:

- Mål 6. Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla.
- Mål 12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster.
- Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser.
- Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling.
- Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

I skrivelsen belyser regeringen sitt arbete för att uppnå dessa mål och de eventuella mål- och intressekonflikter som kan finnas på området.

Motionen

Enligt kommittémotion 2016/17:33 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 14 bör Naturvårdsverket ges i uppdrag att i sin årliga officiella statistik över växthusgasutsläpp i Sverige, som rapporteras till FN:s klimatkonvention, även redovisa de konsumtionsbaserade utsläppen.

I nuläget rapporterar Naturvårdsverket årligen sin officiella statistik över växthusgasutsläppen till FN:s klimatkonvention (UNFCCC). I denna statistik ingår endast de utsläpp som sker inom Sverige. Utsläppen från vår konsumtion synliggörs inte och därmed finns det inte heller åtgärder och styrmedel för att komma till rätta med dessa snabbt växande utsläpp. Sammanslutningen Klimatmålsinitiativet har föreslagit att ett nytt etappmål införs för att mäta och minska Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp. Vänsterpartiet välkomnar förslaget och fram tills dess att ett etappmål för konsumtionsrelaterat utsläpp införts anser Vänsterpartiet att det är av stor betydelse att dessa utsläpp uppmärksammas.

Utskottets ställningstagande

Av skrivelsen framgår att regeringen vill, i enlighet med generationsmålet, minska den svenska konsumtionens negativa miljöpåverkan globalt, inklusive i utvecklingsländer. Svensk konsumtion påverkar rättvis och hållbar global utveckling. Det ekologiska fotavtrycket från svenskers konsumtion ökar och ligger i dag på en nivå som inte är förenlig med en långsiktigt hållbar global utveckling inom de planetära gränserna.

Regeringens arbete med hållbar konsumtion och produktion utgår bl.a. från FN:s tioåriga ramverk av program för hållbar konsumtion och produktion. Naturvårdsverket är nationell fokuspunkt med uppgift att samordna och driva på att ramverket genomförs i Sverige. Det nationella genomförandet är i första hand inriktat på hållbar konsumtion. Sverige ska också stödja de globala programmen om hållbar offentlig upphandling och hållbara livsstilar och utbildningar. Sverige har åtagit sig att leda programmet om hållbara livsstilar och utbildning tillsammans med Japan och WWF International.

Regeringen kommer att initiera åtgärder för att stärka genomförandet av generationsmålet. För att främja en hållbar konsumtion är det även viktigt att sätta in åtgärder i produktionsländerna, så nära källan till problemet som möjligt. Regeringen kommer på basis av Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljömålen att gå vidare med att identifiera vilka produktgrupper som har mest miljö- och klimatpåverkan och vilka Sveriges viktigaste handelspartner är för dessa varugrupper, för att i ett nästa steg utveckla relevanta strategier.

Av budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 20) framgår att en central del av regeringens strategi för hållbar konsumtion är att underlätta för enskilda konsumenter att konsumera mer hållbart. Strategin kommer att vara en viktig utgångspunkt för det fortsatta arbetet med att genomföra generationsmålet och det tioåriga ramverket för hållbar konsumtion och produktion.

I propositionen (utg.omr. 18) framhålls det att strategin för hållbar konsumtion tar sikte på vad staten i ett första steg kan göra i samverkan med andra centrala aktörer såsom kommuner, näringsliv och det civila samhällets organisationer för att underlätta för enskilda konsumenter att konsumera mer hållbart. För vissa av åtgärderna är även generationsmålet och miljömålen riktmärken för strategin, likaså FN:s globala hållbarhetsmål (Agenda 2030), inte minst målet om hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

Strategin tar bl.a. sikte på att

- öka kunskaperna om konsumtionens konsekvenser för enskilda, samhället och miljön, såväl nationellt som globalt
- fördjupa samverkan mellan offentliga aktörer, näringslivet och det civila samhället, på såväl lokal och nationell som global nivå
- stimulera beteendemönster som beaktar hållbarhetsaspekter
- främja ett effektivt utnyttjande av resurser
- motverka att varor och tjänster är skadliga för hälsa och miljö.

Utskottet har tidigare behandlat frågan om konsumtionsbaserade utsläpp, bl.a. i betänkande 2015/16: MJU20. I betänkandet redovisas bl.a. att Miljömålsberedningen i sitt delbetänkande (SOU 2016:21) bedömt att den svenska konsumtionen medför betydande utsläpp av växthusgaser och att Sverige bör överväga alla möjligheter att minska denna påverkan på miljön. Miljömålsberedningen framhåller att för att uppfylla generationsmålet när det gäller målet Begränsad klimatpåverkan behövs det även strategier och åtgärder för att främja en mer hållbar konsumtion i Sverige, vilket kan resultera i minskad klimatpåverkan i andra länder. Vidare anføres följande i betänkandet:

Olika metoder finns för att uppskatta utsläpp av växthusgaser baserat på konsumtion i stället för produktion. Enligt Miljömålsberedningen finns emellertid fortfarande stora felkällor i beräkningarna av utsläppen från konsumtionsperspektivet, men metoder är under utveckling i Sverige, inom OECD och FN. Det framhålls vidare att även om modeller kan förbättras över tid så styr Sverige inte över tillgången till relevant statistik. Mot bakgrund av de svårigheter beredningen pekat på när det gäller mätbarhet, beroendet av utsläppsutvecklingen i omvärlden och frågans komplexitet i övrigt har beredningen bedömt att det långsiktiga utsläppsmålet i dagsläget bör reserveras för de territoriella utsläpp som Sverige har ansvar för inom ramen för FN:s klimatkonvention och vårt medlemskap i EU. Beredningen pekar samtidigt på vikten av att i enlighet med generationsmålet utveckla åtgärder och strategier för att motverka utsläpp från konsumtionen.

Även i betänkande 2014/15: MJU13 har frågan om konsumtionsbaserade utsläpp behandlats. Under utskottets ställningstagande redovisas följande:

Utskottet delar regeringens uppfattning att de utsläpp som sker i andra länder och som orsakas av svensk konsumtion i ökad utsträckning behöver följas upp och analyseras för att ge en bättre förståelse för hur vår livsstil och konsumtion påverkar klimatet. De omfattande utsläppsminskningar som krävs till 2050 och som behöver fortsätta därefter kommer som regeringen anför att kräva en strukturell omställning av samhället och omfattande investeringar.

När det gäller bokföring och rapportering är de industrialiserade länderna enligt FN:s klimatkonvention och Kyotoprotokollet skyldiga att inventera och beräkna hur stora utsläpp av växthusgaser som sker inom respektive land. Rapporteringen ska ske enligt detaljerade rapporteringsriktlinjer. Naturvårdsverket genomför Sveriges rapportering enligt det generella format som FN efterfrågar i rapporteringsriktlinjerna.

Utskottet anser att de konsumtionsbaserade utsläppen behöver uppmärksammas och att åtgärder behövs både i Sverige, EU och internationellt för att de globala utsläppen ska minska.

Det kan även framhållas att Naturvårdsverket har tagit initiativ till ett treårigt forskningsprogram, Prince, för att ta fram fler indikatorer som gör det möjligt att övervaka hur svensk konsumtion påverkar miljön i och utanför Sverige. Forskarna kommer att identifiera de produktgrupper som har störst miljöpåverkan och ta fram metoder som gör det möjligt att följa upp generationsmålet. Forskningsprogrammet pågår fram till 2018.

Utskottet vidhåller sin uppfattning att de utsläpp som sker i andra länder på grund av svensk konsumtion i ökad utsträckning behöver följas upp,

analyseras och leda till att åtgärder vidtas. Utskottet ser positivt på att regeringen tagit fram en strategi för hållbar konsumtion som kan bidra till uppmärksamhet kring konsumtionens konsekvenser i Sverige och i andra länder. Utskottet noterar också att arbete pågår när det gäller metoder och indikatorer för beräkningar av utsläpp från konsumtion. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motionsyrkandet inte bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida. Motion 2016/17:33 yrkande 14 kan därmed avstyrkas av utrikesutskottet.

I övrigt har utskottet inte något att anföra med anledning av regeringens skrivelse.

Stockholm den 10 november 2016

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Kristina Yngwe (C), Jonas Jacobsson Gjörtlér (M), Isak From (S), Åsa Coenraads (M), Jan-Olof Larsson (S), Stina Bergström (MP), Gunilla Nordgren (M), Monica Haider (S), Anders Forsberg (SD), Lars Tysklind (L), Jens Holm (V), Lars-Axel Nordell (KD), Johan Büser (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Runar Filper (SD) och Kristina Nilsson (S).

Avvikande mening

Konsumtionsbaserade utsläpp (V)

Jens Holm (V) anför:

Vänsterpartiet strävar efter klimaträttvisa. Med det menas att vi tittar specifikt på klimatförändringarna utifrån ett rättviseperspektiv och vem som påverkar respektive drabbas av klimatförändringarna. Utifrån ett klimaträttviseperspektiv är det de rika länderna som har det historiska ansvaret för klimatförändringarna och även det största ansvaret för att minska sina utsläpp.

Om Sverige ska kunna ta sitt klimatansvar måste vårt lands klimatpåverkan synliggöras. Ska vi minska vår klimatpåverkan måste vi se hur både vår konsumtion och vår produktion bidrar till klimatförändringarna. En studie av Uppsala universitet och en sammanställning av Naturvårdsverket av Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser har visat att de konsumtionsbaserade utsläppen ökar medan de inhemska utsläppen av konsumtion har minskat. Vänsterpartiet anser att detta belyser två viktiga insikter: för det första att sambandet mellan ekonomisk tillväxt och klimatpåverkan inte är brutet, och för det andra att rättvisa globala klimatavtal och nationella målsättningar behöver en konsumtionsbaserad bokföring av växthusgasutsläppen.

I nuläget rapporterar Naturvårdsverket årligen sin officiella statistik över växthusgasutsläpp till FN:s klimatkonvention (UNFCCC). I denna statistik ingår endast de utsläpp som sker inom Sverige. Utsläppen från vår konsumtion synliggörs inte, och därmed finns det inte heller åtgärder och styrmedel för att komma till rätta med dessa snabbt växande utsläpp. Sammanslutningen Klimatmålsinitiativet har föreslagit att ett nytt etappmål införs för att mäta och minska konsumtionsbaserade utsläpp. Vänsterpartiet välkomnar förslaget.

Fram tills dess att ett etappmål för konsumtionsrelaterade utsläpp införts anser Vänsterpartiet att det är av stor betydelse att dessa utsläpp uppmärksammas. Regeringen bör därför ge Naturvårdsverket i uppdrag att till sin årliga officiella statistik över växthusgasutsläpp i Sverige som rapporteras till FN:s klimatkonvention även rapportera de konsumtionsbaserade utsläppen.

Särskilt yttrande

Konsumtionsbaserade utsläpp (SD)

Anders Forsberg (SD) och Runar Filper (SD) anför:

Sverigedemokraterna tillstyrker inte påståendet ”det ekologiska fotavtrycket från svenskars konsumtion ökar och ligger i dag på en nivå som inte är förenlig med en långsiktig hållbar global utveckling inom de planetära gränserna”.

Begrepp som ekologiskt fotavtryck, långsiktig hållbar utveckling och planetära gränser är komplexa och lämpar sig inte för förenklade utsagor som denna. Sverigedemokraterna noterar att Sveriges koldioxidutsläpp är relativt låga och att svenskars konsumtion knappast kan framställas som ett globalt hot på det sätt som nuvarande formuleringar gör gällande. Sverigedemokraterna ser i princip positivt på handelns och indirekt även konsumtionens roll för den globala utvecklingen.

BILAGA 7

Näringsutskottets protokollsutdrag

Utdrag ur
PROTOKOLL

UTSKOTTSSAMMANTRÅDE 2016/17:5

DATUM 2016-10-13
TID 10.00–11.00

§ 7 Yttrande till utrikesutskottet över skrivelsen om global utveckling

Utskottet behandlade frågan om yttrande till utrikesutskottet över regeringens skrivelse om politik för global utveckling (skr. 2015/16:182) och motioner.

Utskottet beslutade att yttra sig genom följande protokollsanteckning.

Utskottet anser att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2016/17:33 (V) yrkandena 10 och 11 och förorda riksdagen att lägga skrivelsen till handlingarna. Utskottet vill, när det gäller de i skrivelsen redovisade målen om hållbar energi för alla och hållbar industri, innovationer och infrastruktur samt de nyss nämnda motionsyrkandena erinra om utskottets beredning av följande ärenden under föregående riksmöte:

- Bet. 2015/16:NU3 Utgiftsområde 21 Energi
- Bet. 2015/16:NU4 Statliga företag
- Bet. 2015/16:NU6 Ambitionshöjning för förnybar el och kontrollstation för elcertifikatssystemet 2015
- Bet. 2015/16:NU10 Energipolitik
- Bet. 2015/16:NU12 Politik för hållbart företagande
- Bet. 2015/16:NU13 Exportstrategin
- Bet. 2015/16:NU19 Effektreserv 2020–2025

V-ledamoten anförde att utrikesutskottet bör tillstyrka yrkandena 10 och 11 i Vänsterpartiets kommittémotion 2016/14:33 av Hans Linde m.fl.

Vid protokollet

Bibi Junntila

Rätt utdraget intygar:

Bibi Junttila

Exp. 2016-10-25
Utrikesutskottet

BILAGA 8

Stenografisk uppteckning från en offentlig utfrågning den 7 juni 2016

Utrikesutskottets vice ordförande: God förmiddag och välkomna till utrikesutskottets och skatteutskottets gemensamma offentliga utfrågning om politiken för global utveckling, med fokus på skatters betydelse för utveckling och fattigdomsbekämpning!

Jag heter Karin Enström, är vice ordförande i utrikesutskottet och ersätter Kenneth G Forslund, som är vår ordförande. Jag och skatteutskottet är naturligtvis glada över att det är så många från olika organisationer som vill vara med och lyssna på utfrågningen.

Redan 2003 fattade riksdagen beslut om en svensk politik för global utveckling. Den var baserad på en proposition. Det beslutet lade grunden för en samstämmig politik för en rättvis och hållbar global utveckling. Ända sedan dess rapporterar regeringen regelbundet i skrivelser till riksdagen om hur genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling ska gå till. Tanken att man ska ha en gemensam politik för global utveckling har bred parlamentarisk förankring.

I september förra året antog FN:s generalförsamling den nya agendan, som ni känner till väl – en ny agenda för global hållbar utveckling som vi kallar Agenda 2030. I den förenas arbetet för fattigdomsminskning och arbetet för en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling.

Det är den händelseutvecklingen som är utgångspunkten i regeringens senaste skrivelse, Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030.

Den här utfrågningen är ett led i utrikesutskottets hela behandling av regeringens skrivelse. Här finns också en fördjupad redovisning av bland annat kapital och skatteflykt. Det är också fokus för dagens utfrågning.

Vi är mycket tacksamma för att vi har så väl insatta paneldeltagare. Därför vill jag särskilt hälsa välkomna våra fyra talare i dag: Isabella Lövin, minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat samt också vice statsminister, Charlotte Svensson, statssekreterare på Finansdepartementet, Penny Davies, policyrådgivare på Diakonia och också representant för Concord Sverige, samt Jacob Lundberg, doktorand vid Uppsala universitet och verksam vid Timbro.

Innan jag går in på det praktiska upplägget av utfrågningen vill jag ge ordet till Per Åsling, som är ordförande för skatteutskottet.

Skatteutskottets ordförande: Låt också mig hälsa välkommen. Skatteflykt är ett problem som drabbar alla länder, men det får extra stora effekter på fattigdomsbekämpning i utvecklingsländer. Många utvecklingsländer förlorar

rättmätiga skatteintäkter genom både illegal skatteflykt och aggressiv men laglig skatteplanering.

Jag upplever att det finns en bred samsyn här i riksdagen, och det har också Karin bekräftat alldeles nyss.

Regeringar oavsett färg har genom årtionden arbetat med att minska skatteerosion och flykt av kapital över landsgränser. Vi har i dag informationsutbytesavtal med i stort sett alla länder – jag tror att det fattas ett. Vi har också sett till så att större industrikoncerner eller företag inte ska kunna föra kapital över landsgränser.

Frågan om skatteflykt har fått hög status på den internationella agendan. Det är bra. G20 beslutade redan i februari 2013 att anta en handlingsplan. Det var starten för det så kallade BEPS-projektet, som fortfarande pågår, för att implementera ett regelverk som innebär att vi kommer till rätta med skatteerosion och överföring av kapital över landsgränser.

När det regelverket sätts på plats är det viktigt att det skapas en samsyn om hur det ska se ut, och det är också angeläget att större och betydelsefulla länder finns med och engagerar sig fullt ut i arbetet för att skapa jämlika spelregler.

Vi måste ha en gemensam standard för att skapa rättvisa och likvärdiga villkor. Det är speciellt angeläget för ett land som Sverige, som är litet och är mycket beroende av vår export. Det är också angeläget för att klara FN:s milleniemål att skatteintäkterna ökar i utvecklingsländerna. Skatteintäkternas andel av bnp i just utvecklingsländerna är i regel bara 10–20 procent jämfört med 25–40 procent i de rika länderna. Ökade skatteintäkter som andel av bnp ger ett utökad utrymme för att göra offensiva satsningar.

Jag vill också lyfta frågan att det också är ett sätt att via skattesystemet effektivisera och skapa ett bättre fungerande samhälle. Det främjar demokratin och statens legitimitet. Sett ur ett näringslivsperspektiv är frågan om att skapa rättvisare och sjysta villkor mycket viktig. Svenska företag har en direkt nackdel när de ska konkurrera med företag som är nollbeskattade i andra delar av världen.

Det är alldeles uppenbart att de här frågorna inte kan tas på tillräckligt stort allvar när det gäller skatteflykt och skatteundandragande utan att det finns ett internationellt samarbete på området. Därför har skatteutskottet i närtid haft tre utfrågningar på området, och jag ser fram emot att få följa en spännig och intressant diskussion här i dag.

Utrikesutskottets vice ordförande: Då har jag några praktiska detaljer innan vi sätter igång på allvar. Eftersom utfrågningen tv-sänds väddar jag till er att sätta era mobiler i flygläge eller stänga av dem för att inte störa sändningen. Det kommer att sammanställas stenografiska uppteckningar från utfrågningen.

Upplägget är följande, som ni har sett i programmet. Alldeles strax ger jag ordet till vår första talare. Tanken är att alla våra talare får hålla var sin presentation i en följd, och därefter följer en frågestund. Då är det utrikesutskottets och skatteutskottets ledamöter som får möjlighet att ställa frågor. Ni begär ordet till mig eller Per. Vi tror inte att vi av tidsskäl kommer att kunna ge fler deltagare möjlighet att ställa frågor.

Därmed ger jag ordet till ministern för internationellt utvecklingsamarbete och klimat samt vice statsministern Isabella Lövin.

Statsrådet Isabella Lövin (MP): Fru ordförande! Det är roligt att se så många här på denna viktiga nystart för politiken för global utveckling. Jag är väldigt glad att utrikesutskottet och skatteutskottet har samorganiserat den här utfrågningen. Det visar på den bredd i nystarten för politik för global utveckling som vi verkligen vill se.

Politiken för global utveckling, PGU, spänner över alla politikområden, inte minst när det handlar om finansiella frågor och skattefrågor, som är helt centrala. Därför är jag också glad att statssekreteraren från Finansdepartementet Charlotte Svensson är här i dag, och jag är också mycket glad att se representanter för civilsamhällets organisationer som både talare och åhörare. PGU handlar inte bara om att få med alla politikområden utan också om att få med hela samhället för en samstämmig och rättvis global politik.

Det är en mycket lämplig tid att ha en nystart för politiken för global utveckling. Den har redan mer än tio år på nacken i Sverige, men den har just i år en helt ny aktualitet i den nya, globala hållbarhetsera som världen trädde in i förra året. Förra året var ett unikt år i det globala samfundets historia. FN:s generalsekreterare har sagt att the stars are aligned for setting the world in a new agenda. De tre överenskommelser som slöts förra året är i sanning helt banbrytande.

Den första var Addis Abeba Action Agenda, som satte ramverket för finansieringen av en hållbar agenda, som är Agenda 2030, där världen för första gången gifter samman den sociala, ekonomiska och miljömässiga hållbarheten i en och samma agenda. Det är en agenda som tar vid där milleniemålen lämnar över. Vissa av milleniemålen fortsätter in i den nya agendan, men det är en mycket bredare agenda. Den framförhandlades i cirka tre år, och det började vid Riokonferensen 2012. Det var en mycket brett konsultations- och förhandlingsprocess som ledde fram till den här agendan, där man inte tar den miljömässiga hållbarheten i ett separat stuprör och den ekonomiska och sociala i ett annat stuprör, utan nu sitter de ihop.

Klimatavtalet i Paris var givetvis en stor framgång och var även en förutsättning för att Agenda 2030 ska kunna leverera. Om vi inte klarar av klimatutmaningen, att bromsa klimatförändringarna, kommer det att bli oerhört mycket mer kostsamt och mycket svårare att uppnå en hållbar värld.

Jag vill alltid gärna visa bilden av de 17 globala hållbarhetsmålen, som ni ser nu, för jag tycker att det är värt att vi påminner oss om vilka de 17 nya utvecklingsmålen är. Det är en mycket bred agenda, alltifrån att få ett slut på hunger och fattigdom till minskad ojämlikhet mellan och inom länder. Vi ska ha tillgång till anständiga arbetsvillkor och arbeten. Det handlar om hållbar konsumtion och produktion och hållbar industrialisering. Det är bara några mål som har direkt med ekonomiska faktorer att göra. Vi har naturligtvis också hållbara hav och hållbara ekosystem på jorden.

Mål 17 handlar om vilka partnerskap vi behöver upprätta för att uppnå alla dessa mål. Här är frågan om skatter och skatteuppbörd helt central, liksom att vi ska jobba med politik för global utveckling, alltså en samstämmig politik, för att ha möjlighet att komma i mål med hela denna fantastiska och mycket ambitiösa Agenda 2030.

I Addis Abeba i juli förra året gick Sverige fram tillsammans med många andra länder med ett initiativ som heter Addis Tax Initiative, som handlar om att vi nu åtar oss att stärka utvecklingssamarbetet vad gäller skattefrågor. Vi kommer att dubblera det skatterelaterade utvecklingssamarbetet till 2020. Sverige och en rad andra länder har åtagit sig att göra det.

Vi har naturligtvis mycket höga ambitioner beträffande många av de här målen, som anständiga arbetsvillkor och klimatmålet, där Sverige har satt som mål att bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer.

Vi ser politiken för global utveckling som ett nyckelinstrument för regeringen men också för EU, för att kunna uppnå den nya globala agendan. Vi ser att vi har ett klart försprång med politiken för global utveckling. Precis som Karin Enström nämnde redovisas detta med jämna mellanrum till Sveriges riksdag. I år ser PGU-skrivelsen radikalt annorlunda ut, eftersom den nu är utformad efter de nya globala hållbarhetsmålen.

Under varje hållbarhetsmål har vi valt några exempel på tematiska områden under de 17 globala målen, utifrån de handlingsplaner som alla departement har lämnat in. Nystarten var också ett svar på bland annat Statskontorets utvärdering av hur vi har levererat i fråga om politiken för global utveckling hittills. Statskontoret lyfte upp att departementen skulle ta ett större eget ansvar och ta egna initiativ och sätta upp operativa mål för politiken för global utveckling. Det arbetet har nu pågått under det senaste året, och delar av de operativa målen och de handlingsplaner som departementen har lagt fram finns nu i PGU-skrivelsen.

Under globalt mål 2 om hunger har vi till exempel lyft fram tryggad livsmedelsförsörjning. Under mål 3 om hälsa har vi lyft från antibiotikaresistens. Under mål 8 om anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt har internationella arbetsmarknadsfrågor och regeringens satsning på global deal lyfts fram.

Vi har också lyft fram några områden som regeringen har uttalat en särskild ambition för under 2014–2016. Här redovisar vi potentiella mål och intressekonflikter där det finns risk för brist på samstämmighet. Syftet är att identifiera och hantera motsättningar mellan regeringens mål inom olika politikområden och målet om en rättvis och hållbar global utveckling.

Det är också bra att påminna sig om vad PGU står för och var man kan hitta dessa intressekonflikter. Politiken ska baseras på solidaritet med fattiga och utsatta människor i andra länder och insikten om det gemensamma ansvaret för världens framtid. Det är precis det som Agenda 2030 baseras på.

När det gäller de fattiga länderna och fattiga, utsatta människor i andra länder och deras framtid är det inte bara ministern för internationellt utvecklingssamarbete som har ansvar för det, utan det är hela regeringen som har det ansvaret.

Vi har nu lämnat fram skrivelsen Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030. De fem teman som vi har fördjupat kring potentiella mål- och intressekonflikter är hållbart företagande, kapital och skatteflykt, hållbar energi, hållbar konsumtion och produktion samt säkerhet och utveckling.

Jag har ett exempel som jag vill lyfta i fråga om hållbar konsumtion och produktion. Produktion och konsumtion av varor och tjänster påverkar rättvis och hållbar global utveckling. Exempelvis när det gäller miljö, klimat och hälsa uppstår det en påverkan lokalt och globalt, både före och efter det att konsumenter köper och använder en vara eller tjänst. Det handlar om råvaruutvinning, tillverkning, transport, användning av produkter och hantering av avfallet. Särskilt utvecklingsländer påverkas i hög grad av denna miljöpåverkan, vilket innebär ökad fattigdom och minskad välfärd. Detta är ett område som kräver stor samstämmighet mellan politikområden för att man ska kunna hantera det.

Från svensk horisont ser vi också att det ekologiska fotavtrycket för svenskars konsumtion ökar, tvärtemot vad vi önskar. Några exempel är elektronik- och textilimport, ökande konsumtion av importerat kött samt resor med flyg.

Vi ser att produktmärkning, till exempel energimärkning och frivillig miljömärkning är viktiga verktyg för att underlätta för konsumenter att göra hållbara val. Det är samtidigt viktigt att framväxten av olika märkningssystem inte blir handelshinder för företag och exportörer, särskilt i utvecklingsländer.

Vi måste också se till att samhällsstrukturer och ekonomiska incitament underlättar för företag och hushåll att agera hållbart. Regeringen har tagit flera initiativ till sådana åtgärder. En strategi för hållbar konsumtion tas just nu fram. Där identifierar vi vilka produktgrupper som har mest miljö- och klimatpåverkan samt vilka Sveriges viktigaste handelspartner för just dessa varugrupper är.

Eftersom hållbar upphandling kan vara ett kraftfullt medel för att nå de globala målen har regeringen även tagit fram en nationell strategi för upphandling som lyfter fram miljöhänsyn och sociala hänsyn. Sverige driver även vikten av en modern och hållbar upphandling internationellt, inom FN-systemet och inom de internationella finansiella institutionerna.

Kapital och skatteflykt kommer min kollega Charlotte Svensson att tala mer om strax. Det är naturligtvis en oerhört viktig fråga för att nå alla de globala målen.

Vi jobbar förstås också inom EU för att få genomslag för samstämmigheten. Det är en grundsten även i EU-arbetet för Agenda 2030. Jag vill också nämna att regeringen har tillsatt en delegation för Agenda 2030 som ska lägga fram förslag till regeringens arbete på området men också vara

kommunikatörer och ha en dialog med hela det svenska samhället kring genomförandet av den globala hållbarhetsagendan.

Det finns naturligtvis mycket arbete kvar som vi ska göra. Vi ska följa upp de operativa målen i handlingsplanerna och se till att de blir verklighet samt fördjupa kunskapen och ägarskapet inom Regeringskansliet i fråga om de globala perspektiven och målen. Det har vi sett ett stort behov av. Under lång tid har det arbetats mer på tjänstemannanivå med de här frågorna. Vi har lyft det till ett politiskt ägarskap inom alla departement, och det är helt avgörande för att arbetet ska få den skjuts och kraft som det behöver. I linje med Agenda 2030 behöver också hela samhället bli engagerat i de här frågorna, och den här utfrågningen är ett utmärkt led i den debatten.

Den bild jag visar nu, med rubriken ”Biståndets mervärde?”, vill jag alltid få med. Den visar på storleksordningen i biståndets roll i den globala finansieringen av hållbar utveckling. Man kan se den svarta linjen längst ned, ODA, Official Development Aid. Det är ungefär 125 miljarder dollar om året. Det är långt mycket mindre än den röda linjen, som är direktinvesteringar från privatsektorn. Det är fem, sex eller sju gånger mer. Remittances är vad migranter skickar tillbaka till sina länder, och det är också många gånger större. Utlåning till länderna är också mycket större.

Skatteuppbörd är naturligtvis helt avgörande för att länderna ska få en hållbar utveckling och också kunna planera utan att vara beroende av bistånd i det långa loppet. Därför är det helt avgörande att vi också hjälper till med att bygga upp skattemyndigheter och ser till att våra företag uppträder ansvarsfullt i det här sammanhanget.

Vi är den första generation som kan utrota fattigdomen och den sista generation som kan bromsa klimatförändringarna. Det är Ban Ki Moon som har sagt det. Det är vår möjlighet och också vårt ansvar.

Charlotte Svensson, Finansdepartementet: Det är viktiga frågor som vi diskuterar här i dag. Skatteflykt och skatteundandragande drar undan resurser från vår gemensamma välfärd. Skattefusk och skatteundandragande skadar också en fri och rättvis konkurrens, som är själva fundamentet i marknadsekonomin.

Internationella uppskattningar av skatteundandragandet tyder på att mycket stora belopp går förlorade för världens länder. Till exempel talar en försiktig bedömning från OECD om ett globalt skatteundandragande inom företagsbeskattningen på 100–240 miljarder dollar om året.

Sverige har varit ett av de mest aktiva länderna vad gäller att stärka det internationella ramverket mot skatteflykt och skatteundandragande och för att möjliggöra informationsutbyte på skatteområdet.

Utvecklingsländerna är bland de hårdast drabbade av det internationella skatteundandragandet. För att möjliggöra för utvecklingsländer att upptäcka och motverka skatteflykt och få in de skatter som ska betalas i enlighet med deras skattelagstiftning räcker inte ett utvecklat informationsutbyte. Regeringen arbetar därför även med att bidra till att bygga upp ett gott skatteförfarande och en effektiv skatteförvaltning i utvecklingsländer.

På det sättet kan de här länderna stärka nödvändiga verktyg för att motverka internationell skatteflykt och skatteundandragande.

För att kunna dra nytta av OECD:s, G20:s och FN:s arbete för att motverka skatteflykt är en av nyckelfrågorna för utvecklingsländerna kapacitetsuppbyggnad och tekniskt bistånd i form av konkret hjälp med att utforma lagstiftning och få strukturer och processer på plats.

Det här arbetet drivs av såväl olika internationella organisationer som olika länder. Det är av central betydelse. Jag kommer att beskriva kort hur Sverige bidrar.

För utvecklingsländerna handlar det dock inte bara om kapitalflykt och skatteflykt utan även om att börja från början, om att bygga upp ett skatteförfarande och en skatteförvaltning. Det är mycket viktigt för utvecklingsländerna att få hjälp med stärkt inhemsk resursmobilisering, som kan utveckla ländernas långsiktiga resurser för utveckling. Det är även en viktig källa för skatteintäkter.

Det är i första hand Skatteverket som är aktivt, genom särskild expertis, när vi ska bidra på plats. Under 2015 har Skatteverket bedrivit verksamhet, som är finansierad av Sida, i Kenya, Moldavien, Kosovo, Albanien, Kambodja, Bosnien och Hercegovina och Moçambique. Därutöver har ett tidigare Sidafinansierat projekt i Botswana, som avslutades 2014, fortsatt med full finansiering från Botswana.

Jag ska berätta lite kort om några exempel. I Kenya har en insats pågått sedan sommaren 2014. Den sträcker sig fram till 2017. Skatteverket har en långtidsexpert stationerad på plats. Fokus för arbetet är riskvärdering, attitydförändringar och stöd till uppbyggnad av effektiva och ändamålsenliga datalagar.

I Botswana avslutades som sagt ett samarbete 2014. Det finansierades till lika delar av Sida och finansministeriet i Botswana. Därefter fortsatte samarbetet mellan Skatteverket och Botswanas skatteadministration till våren 2016 med full finansiering från Botswana. Det övergripande syftet med samarbetet har varit att stödja Botswana i arbetet med att utveckla en modern skatteförvaltning och öka skatteintäkterna. Områden som har ingått är bland annat e-tjänster och datalagar.

Samarbetet med Kambodja har inletts i år och omfattar områdena kontroll inom kontantsektorn, service till skattebetalarna och utveckling av ramverket för inkomstbeskattning av privatpersoner. Under 2016 inleds även ett projekt i Mocambique. Det kommer i huvudsak att handla om utveckling av revisionskunskanden, inklusive digitalisering av kontroller och revisioner, så kallad e-audit.

Det arbete Skatteverket som genomför avseende kapacitetsutbyggnad och tekniskt bistånd är betydelsefullt. Regeringen kommer fram till 2020 att dubblera kapacitetsstödet inom skatteområdet. Det är i enlighet med det internationella initiativ som lanserades vid konferensen om utvecklingsfinansiering i Addis Abeba sommaren 2015, det så kallade Addis Tax Initiative.

Det är också viktigt att det internationella skattearbetet gällande kapital- och skatteflykt är inkluderande och att alla berörda länder ges möjlighet att påverka. Sverige verkar för att länder med svagare röst inkluderas och att deras intressen tillgodoses i de internationella processerna gällande kapital- och skatteflykt.

FN:s skattekommitté är en permanent kommitté under Ecosoc. Deltagarna nomineras av ländernas regeringar och utses på fyra år av generalsekreteraren. Antalet deltagare är 25, av vilka 10 representerar utvecklade länder – däribland Sverige – och 15 är utvecklingsländer och övergångsekonomier. Kommittén arbetar med undergrupper, subcommittees och workinggroups, som fortlöpande tar fram underlag för diskussionerna vid kommitténs reguljära möten. De har en central roll i verksamheten.

Den nuvarande strukturen i skattekommittén gör det möjligt att uppnå resultat på ett snabbt och effektivt sätt, samtidigt som man tillvaratar utvecklingsländernas intressen. Utvecklingsländerna har stort inflytande på arbetet, eftersom de är i majoritet i kommittén och resolutioner fattas med majoritetsbeslut. Det finns också god möjlighet för fler utvecklingsländer att delta, just eftersom undergrupperna finns. Där kan också andra länder medverka i arbetet.

FN:s skattekommitté är den viktigaste internationella institutionen för utvecklingsländerna. Det är också utvecklingsländernas behov som står i fokus för kommitténs arbete. Under det kommande året kommer för utvecklingsländerna viktiga förändringar att genomföras i FN:s modell för skatteavtal mellan utvecklingsländer och utvecklade länder. Andra stora och viktiga förändringar som gynnar utvecklingsländerna görs i manualer för internprissättning. Fokus för arbetet är att förhindra att utvecklingsländernas skattebaser eroderas genom aggressiv skatteplanering.

Det är centralt att arbetet ligger i linje med det arbete som bedrivs inom OECD. Men det är också viktigt att vidareutveckla OECD-arbetet så att de nya verktygen går att tillämpa i praktiken för utvecklingsländerna. I FN-arbetet pågår till exempel arbete med att ta fram konkreta exempel på hur de nya riktlinjerna inom internprissättningsområdet ska tillämpas i enskilda fall. Detta är särskilt viktigt eftersom utvecklingsländerna anser att internprissättningsfrågorna är de viktigaste frågorna när det gäller skattebaserobering.

Vidare bedrivs arbete med specifika skattefrågor, som utvinning av naturresurser. Arbetet bedrivs som sagt i undergrupper. På det sättet kan särskilt de fattigaste utvecklingsländernas intressen tillvaratas när intressekonflikter uppstår. Annat viktigt arbete som bedrivs är informationsutbyte, kapacitetsutbyggnad och tekniskt bistånd.

Vid konferensen om utvecklingsfinansiering i Addis Abeba sommaren 2015 togs beslut om att stärka FN:s skattekommitté, både avseende resurser och antal möten. Det håller nu på att omsättas i praktiken. Sverige bidrar bland annat genom att verka för att FN:s skattekommitté förstärks med mer personal.

När det gäller att stärka det internationella ramverket mot skatteflykt och skatteundandragande har Sverige varit ett av de mest aktiva länderna i det gemensamma projektet mellan G20 och OECD – Base Erosion and Profit Shifting, BEPS. BEPS-paketet har publicerats och godkändes av G20:s stats- och regeringschefer under hösten 2015. Deltagarna i projektet har enats om ett ramverk för genomförande och övervakning som bättre ska involvera ytterligare intresserade länder, inklusive finansiella centrum och utvecklingsländer.

Automatiskt informationsutbyte mellan skattemyndigheter i olika länder är viktigt för att upptäcka och förebygga skatteundandraganden. Det gäller även för utvecklingsländer. Det anses dessutom ha en korruptionsförebyggande effekt. 101 länder har anslutit sig till den globala standarden för automatiskt informationsutbyte om finansiella konton.

Utvecklingsländerna är naturligtvis välkomna att ansluta sig till den globala standarden. Det förutsätter dock att de kan leva upp till de krav som ställs i standarderna, dels när det gäller att samla in och överföra information till andra länder, dels när det gäller att ha förfaranden – system och it-lösningar – för att kunna skydda den information som tas emot. Många utvecklingsländer väntas ha svårt att i närtid ha kapacitet för att införa de globala standarderna. Därför är Skatteverkets arbete med kapacitetsuppbyggnad i utvecklingsländer viktigt. Det är också ett bra sätt för att bidra till att automatiskt informationsutbyte kan spridas till fler länder.

Skatteverket har även lämnat ett bidrag från sitt förvaltningsanslag på minst 150 000 euro till OECD för finansiering av utvecklingen av den it-lösning, den så kallade common transmission system, som ska användas av alla länder för själva dataöverföringen i det automatiska informationsutbytet.

EU-kommissionen lämnade den 27 januari i år ett förslag om ändring i direktivet om administrativt samarbete på skatteområdet. Det innebär att ett obligatoriskt automatiskt utbyte av land-för-land-rapporter införs inom EU. Det brukar benämnas Dac 4. Förslaget innebär ett informationsutbyte mellan skattemyndigheterna och inte en öppen land-för-land-rapportering. Den 25 maj fattade Ecofinrådet beslut om att införa Dac 4 i EU.

Kommissionen presenterade också den 12 april i år ett förslag om ändringar i redovisningsdirektivet. Förslaget innebär en skyldighet för företag att under vissa villkor lämna en öppen land-för-land-rapport. Det finns likheter med det som tidigare har arbetats fram inom OECD och EU i form av Dac 4. Det är multinationella företag med en omsättning över 750 miljoner euro som omfattas. Det är delvis samma uppgifter som ska redovisas. Men jämfört med OECD och Dac 4 är det något färre uppgifter som ska redovisas.

Det finns dock stora skillnader mellan detta förslag och det som tidigare diskuterats inom OECD och EU. Enligt det här förslaget ska informationen redovisas öppet. Företagen ska alltså själva publicera information på sina hemsidor, och informationen ska vara tillgänglig under fem år. Enligt OECD-standard och Dac 4 får uppgifterna bara användas av skattemyndigheterna och för vissa angivna syften, och uppgifterna skyddas då av sekretess.

Kommissionens förslag om öppen land-för-land-rapportering innehåller också delegering till kommissionen att upprätta en lista över jurisdiktioner som inte gör vad de ska, till exempel när det gäller utbyte av information och tillämpningen av vissa internationella standarder.

Förslaget gäller en ändring av redovisningsdirektivet. Huvudansvaret ligger därför på Justitiedepartementet, och det behandlas i rådsarbetsgruppen för bolagsrätt.

Sedan har vi frågan om skatteavtal. Skatteavtal syftar till att undanröja de hinder mot gränsöverskridande handel och investeringar som internationell dubbelbeskattning innebär. Genom undanröjande av de hindren främjas handel och investeringar mellan de avtalsslutande staterna. Skatteavtal innehåller även bestämmelser för att förhindra skatteflykt. Härigenom bidrar skatteavtalen till resursmobilisering i utvecklingsländer.

Från ett svenskt perspektiv finns ett intresse av att skapa affärsmöjligheter för svenska företag och bidra till svenska företags internationella konkurrenskraft. Genom att skatteavtal minskar risken för dubbelbeskattning bidrar de till att göra handel med och investeringar i andra avtalsslutande stater mer attraktivt. Det gynnar såklart även motparten som är mottagare av nämnda handel och investeringar.

Ett stort problem i såväl Panamaskandalen som andra skandaler i fråga om internationellt skattefusk har varit användningen av så kallade målvakter eller brevlådeföretag. Sverige och andra EU-länder ska upprätta register med information om verkliga huvudmän senast juni 2017. Sverige kommer att arbeta för ett globalt införande av denna typ av register. Där ska det framgå information om bland annat bolags och trusters verkliga huvudmän, det vill säga personer som genom ägande eller på annat sätt utövar den yttersta kontrollen i en juridisk person eller konstruktion.

För att länderna ska kunna dra nytta av register över verkliga huvudmän fullt ut måste det finnas ett utbyte av information mellan länder, som möjliggör genomlysning av ägar- och kontrollstrukturer. Sverige har anslutit sig till G5-ländernas initiativ till framtagande av en global standard för ett automatiskt informationsutbyte. Och Sverige uppmanar alla andra länder att ansluta sig till initiativet och arbeta för att standarden ska bli global.

Jag ska säga något kort om de internationella institutionerna. På konferensen om utvecklingsfinansiering i Addis Abeba 2015 fastslogs att de internationella finansiella institutionerna har en viktig roll när det gäller finansiering av den globala utvecklingsagendan. Utvecklingsbankerna förväntas exempelvis bidra till inhemsk resursmobilisering.

För att undvika att företag som institutionerna finansierar inte betalar skatt i sina verksamhetsländer eller ägnar sig åt penningtvätt eller finansiering av terrorism har flera institutioner infört regelverk. Riktlinjerna anger att jurisdiktionerna måste leva upp till den internationella standarden för öppenhet och informationsutbyte på skatteområdet, som har utformats av Global Forum. Regeringen betonar vikten av att Global Forums standard efterföljs och att möjligheter att göra undantag från regelverket ska vara högst begränsade.

Som jag i dag har beskrivit är arbetet med kapacitetsuppbyggnad av central betydelse. Arbetet bedrivs av såväl olika internationella organisationer som olika länder. För att insatserna ska kunna bedrivas så effektivt som möjligt är det viktigt att förbättra koordineringen av de olika åtgärder som vidtas av olika intressenter och länder. Sverige kommer därför att erbjuda sig att stå värd för en internationell konferens om kapacitetsuppbyggnad på skatteområdet under 2017. Sveriges initiativ är ett komplement till de internationella institutionernas initiativ för att belysa utvecklingsländernas behov och för att mer tydligt se vad de utvecklade länderna kan bistå med i samarbetet med varandra och de internationella institutionerna.

Regeringen ska i slutet av 2017 ha verkat för en rad åtgärder i utvecklingsländer för att stärka inflytandet för länder med en svagare röst på den internationella dagordningen. Vi ska ha verkat för att låginkomstländer inkluderas i de internationella processerna gällande kapital- och skatteflykt, inklusive att bidra till starkare kapacitet i skatteförvaltningarna i länderna. Vi ska som sagt ha ordnat den internationella konferensen. Vi ska också ha bidragit till införandet av automatiskt informationsutbyte i utvecklingsländer i enlighet med OECD:s plan och ha verkat för minskad användning av ineffektiva skatteincitament i låginkomstländer.

Penny Davies, Diakonia och CONCORD Sverige: Stort tack för inbjudan att komma hit och prata i dag! Och tack för initiativet! Jag arbetar som policyrådgivare på Diakonia och är medlem av CONCORD Sveriges expertgrupp om skatteflykt och utveckling.

För oss som har jobbat med det här ett par år är skatteflykt och kapitalflykt en självklar rättighets- och fattigdomsfråga och därmed en PGU-fråga. Det drabbar fattiga länder proportionellt hårdare än rika länder, i form av uteblivna skatteintäkter som skulle kunna användas för att tillgodose olika rättigheter, såsom sjukvård, utbildning och andra målsättningar i Agenda 2030.

Enormt stora summor pengar flödar ut ur utvecklingsländer varje år. Det har vi inte råd med. Utflödena i sig är ett tecken på bristande samstämmighet. Den ena handen tar vad den andra handen ger i form av bistånd. Det finns olika uppskattningar. Vi hörde statssekreteraren nämna några siffror. Det är alltså långt mer än det globala årliga biståndet som försvinner ut ur utvecklingsländer.

Skatt och utveckling är nu en del av PGU. Det är positivt. Men ett budskap från den barometer som CONCORD Sverige har publicerat – den mäter trycket på och betygsätter regeringens politik för global utveckling – är att det återstår att omsätta retoriken i praktisk politisk handling.

Vi har redan sett och hört från föregående talare att frågan nu är på den internationella agendan. När vi började jobba med det här – jag tror att det var 2008 – undrade många varför en utvecklingsorganisation jobbade med skattefrågor. I dag ser det helt annorlunda ut. FN:s toppmöte om utvecklingsfinansiering i Addis var en milstolpe i arbetet med skatteflykt och kapitalflykt som en utvecklingsfråga.

Ett huvudbudskap från oss är att det i de olika åtagandena inte bara handlar om att ge kapacitetsstöd till utvecklingsländer. Vi anser att vi måste fokusera på de effekter som Sveriges och EU-ländernas skatteregler och internationella skatteöverenskommelser får för utvecklingsländer. Jag tänker nämna fyra sådana områden som vi ser som helt centrala i arbetet.

Till att börja med är transparens ett centralt verktyg i kampen mot skatteflykt. Bristande insyn i företagets redovisning är ett hinder för att upptäcka skatteflykt. I dag är det svårt för medborgare och andra i ett utvecklingsland att se om ett företag betalar rimlig skatt i förhållande till den verksamhet man bedriver. Därav har vi drivit frågan om offentlig land-för-land-rapportering för multinationella företag. Det handlar helt enkelt om att öka transparensen.

Icke-offentlig land-för-land-rapportering finns i dag som en del av OECD:s BEPS-paket och även på EU-nivå. Men offentlighet är helt centralt. Det har även EU-kommissionen förstått och lade, som vi hörde nämnas, den 12 april fram förslaget om offentlig land-för-land-rapportering. Men vi ser att det förslaget har stora brister. Enligt förslaget ska multinationella företag med aktiviteter inom EU rapportera sin verksamhet inom EU och så kallade skatteparadis. Men de ska endast göra en sammantagen rapportering för verksamheten utanför EU. Det innebär att medborgare i utvecklingsländer inte kan få fullständig finansiell information om den verksamhet företagen bedriver i deras länder.

En annan brist i förslaget är att det endast omfattar företag med en årlig omsättning på 750 miljoner euro. Det utesluter i praktiken en majoritet av de stora multinationella företagen. Vi ser det alltså inte som ett verkningfullt förslag för att medborgare i utvecklingsländer ska kunna utkräva ansvar från beslutsfattare i företag.

I de EU-processer vi har följt har vi inte sett att Sverige har gett stöd till offentlig land-för-land-rapportering på det sätt som vi anser behövs. Sverige stöder det inte heller i PGU-skrivelsen. Där skriver regeringen att man anser att land-för-land-rapportering kan stärka skattemyndigheternas underlag för att identifiera skatteflykt. Men vi pratar alltså om offentlighet som ett viktigt verktyg för ansvarsutkrävande. I många utvecklingsländer finns det dessutom inte fungerande skattemyndigheter, och offentligheten är helt central.

En annan fråga om transparens handlar om att öka transparensen genom att upprätta offentliga register över företagets så kallade verkliga förmånstagare, huvudmän. Det handlar om att komma åt anonyma skalbolag, brevlådeföretag à la Panamaläckan. De möjliggör skatteflykt, korruption och annan kriminalitet. Frågan har gått framåt. I EU:s antipenningtvättsdirektiv står det nu att medlemsländerna ska upprätta register över företagets ägare och förmånstagare. Men det finns en otydlig skrivning om att registerna ska vara tillgängliga för dem med legitimt intresse. Det är lite oklart vad det innebär. Och det är upp till medlemsländerna att bedöma graden av offentlighet.

Vårt budskap är att vi hoppas att Sverige ska upprätta offentliga register. Alla medlemsländer ska ha upprättat dessa register senast i juni om ett år. För oss är det oklart om Sverige, liksom Storbritannien och Danmark, kommer att använda sig av offentlighetsmodellen.

En tredje fråga som vi ser som helt central är utvecklingsländernas deltagande på lika villkor i internationella diskussioner om skatt och behovet av att skapa ett mellanstatligt organ inom ramen för FN för att kunna diskutera de globala samarbetena om skattefrågor.

OECD är de rika industriländernas organ. De har i mångt och mycket satt agendan för det internationella samarbetet om skattefrågor, i och med BEPS-paketet. Utvecklingsländer, så när som på en handfull, var exkluderade från att delta i framtagandet av paketet. Nu skriver regeringen, och även andra länder, i PGU-skrivelsen att vi måste stärka utvecklingsländernas möjligheter att genomföra BEPS på lika villkor som OECD-länderna. Men det är nu när paketet är klart.

I BEPS-paketet tas inte alla kärnfrågor som är viktiga för utvecklingsländer upp. Det behövs ett mellanstatligt organ. Det är en av anledningarna till att det togs upp i Addis Abeba förra året. Det var en knäckfråga i förhandlingarna. EU stödde inte utvecklingsländerns krav på ett mellanstatligt organ för skattefrågor inom FN.

Behovet kvarstår, om vi ska kunna få ett långsiktigt, koherent och globalt samarbete som bygger på universell relevans och inkluderande. Expertgruppen inom FN är ju en expertgrupp. Den kan vara ett viktigt stöd till ett mellanstatligt organ. Men vi ser inte att den utesluter ett mellanstatligt organ.

En sista fråga handlar om att göra konsekvensanalyser av vår politik, av vilka effekter den får på utvecklingsländer. Det är lite av en kärnfråga för PGU. Det behövs konsekvensanalyser av Sveriges skatteavtal och skattepolitikens påverkan. EU-kommissionen har tagit upp att EU-ländernas skatteavtal kan ha negativa effekter på utvecklingsländernas möjligheter till utveckling. EU-parlamentet har också belyst behovet av konsekvensanalyser av EU:s policy på skatteområdet.

I Sverige har det kommit upp, bland annat i medierna förra året, att utvecklingsländer får bland de lägsta källskatterna av alla länder Sverige skriver avtal med. Avtalen saknar också PGU-perspektiv, givet att de skrevs innan PGU:s tillkomst. Såvitt vi vet har inga åtaganden till konsekvensanalyser gjorts. Här ser vi alltså en möjlighet till förbättring och vidare åtgärder.

För att sammanfatta har vi fyra rekommendationer i barometern för politik för global utveckling. Det är att man ska arbeta för offentlig land-för-land-rapportering för multinationella företag inom alla sektorer. Det förslag som nu finns på bordet från EU-kommissionen bör bli ett förslag som verkligen ger de verktyg som behövs för ansvarsutkrävande. Just offentlig land-för-land-rapportering är en av våra kärnfrågor i arbetet mot skatteflykt.

Vi vill även att Sverige, liksom Storbritannien och andra länder, ska välja att upprätta offentliga register och göra dem tillgängliga i ett format som gör det möjligt för medborgare och andra att se informationen. Mycket av arbetet mot skatteflykt har avslöjats på grund av läckor. Det ser vi som ohållbart.

Vi vill att man inom ramen för FN ska arbeta för ett mellanstatligt organ, där utvecklingsländer kan delta på lika villkor i diskussioner om skattesamarbete. Det behovet kvarstår. Frågan kommer att komma upp igen.

Det fjärde är att man ska genomföra konsekvensanalyser av skatteavtals och skattepolitikens påverkan på utvecklingsländer.

Vi har gett ledsnå eller neutrala gubbar till alla fyra områdena i den betygsättning vi har gjort i den här barometern som jag visar upp. Det finns helt enkelt stort utrymme för förbättringar, även om det är positivt att Sverige agerar på vissa områden.

Jag skulle kunna lägga till en femte rekommendation, som vi inte hinner ta upp just nu. Men efter Panamadokumentet står det klart att vi behöver tuffare åtgärder för att förhindra att banker och andra aktörer möjliggör skatteflykt. Det är något som vi kanske kan återkomma till i diskussionen.

Jacob Lundberg, Uppsala universitet och Timbro: Jag är doktorand och specialiserad på skattefrågor. Jag tänker framför allt prata om bolagsskatten ur det här perspektivet. Men mycket av det jag kommer att säga går även att applicera på kapitalinkomstskatter, då kanske ur ett mer allmänt och lite kritiskt perspektiv.

När det gäller skatt i utvecklingsländer kan jag säga lite allmänt att de har en utvecklad skattebyråkrati, vilket har nämnts tidigare. Man måste alltså förlita sig på mer snedvridande skatter, till exempel kapitalskatter, bolagsskatter, tullar och så vidare. Men i i-länder finns det stark kapacitet för att ta in moms, inkomstskatter och sådant. De är mycket bredare och bättre skatter, vilket alla ekonomer nog skulle hålla med. Ett klassiskt exempel är när man inte har någon skattekapacitet över huvud taget och måste ta till inflation för att få skatteintäkter. Inflation är ju som en skatt på pengar och är en extremt snedvridande skatt.

På bilden som jag visar kan vi se Indien, som jag tog som ett exempel. Vi ser deras centrala budget i unionen. Delstaterna har också skatter. På bilden kan vi se att bolagsskatten är den enskilt största skatten. Sedan är det en hel del tullar. Hela tårtan som vi ser är Indiens bnp. De totala skatteintäkterna är alltså ungefär 10 procent av bnp. Då kan vi se att det egentligen är en väldigt liten del som är inkomstskatt. Det finns också excise duties, alltså punktskatter, som är på 1–2 procent. Sedan finns det skatter på tjänster. Det är alltså en helt annan uppsättning skatter än om vi tittar på till exempel Sverige.

På den nya bilden kan vi se att de tre stora skatterna som vi har är moms, arbetsgivaravgift och kommunalskatt. De är breda, platta, konsumtions- och arbetsskatter som är helt proportionella. Kapitalskatterna och de mer progressiva skatterna svarar för en liten del av skatteintäkterna.

Redan här kan vi dra slutsatsen att om skatteintäkterna som andel av BNP ska kunna höjas går det inte att förlita sig på den här typen av kapitalskatter. Då måste man bygga upp kapaciteten för att ta in framför allt inkomstskatt på vanliga arbetsinkomster. Kapitalinkomster är oftast högst en tredjedel av BNP. Och det är före avdrag för avskrivningar, som företag får göra. Arbete utgör alltså två tredjedelar av BNP. Det är där man måste ta in de stora pengarna.

Jag tror att det här har nämnts tidigare; multinationella företag betalar ungefär 200 miljarder dollar i bolagsskatt till utvecklingsländerna. Det motsvarar ungefär 3 procent av deras skatteintäkter. Det skulle enligt beräkningar kunna öka med ungefär 100 miljarder dollar om man kom till rätta med all skatteplanering och skattesmitning som multinationella företag står för.

Frågan är då om det är mycket pengar. Det är 0,4 procent av BNP. Man kommer inte särskilt långt om man vill gå från Indiens skattetryck till Sveriges skattetryck. Det är inte särskilt mycket i det perspektivet. Det här är också statistiskt räknat. Skatteutskottets ledamöter känner till att man även måste ta in så kallade dynamiska effekter. Det här innebär egentligen en höjning av den effektiva bolagsskatten, om man skulle komma till rätta med all skattesmitning. Det skulle då innebära att det blir mindre lönsamt att investera i u-länder, och själva skattebasen skulle minska. Den faktiska skatteintäkten skulle alltså bli mindre än de 100 miljarderna. Det är lite osäkert hur mycket mindre den skulle bli. Men den skulle bli mindre.

Är bolagsskatten en bra skatt över huvud taget? Bolagsskatter och kapitalinkomstskatter som är de huvudsakliga kapitalskatterna i Sverige minskar ju viljan att spara och investera. Då frågar vi: Vill man ha sådana skatter?

Det finns en debatt inom nationalekonomin som kanske inte förs särskilt ofta här i riksdagen, nämligen om man ska beskatta kapital över huvud taget. Det finns en grupp nationalekonomer, däribland professor Greg Mankiw vid Harvard, som anser att man ska avskaffa bolagsskatten, kapitalinkomstskatten och alla sådana skatter och bara ha skatt på arbete och konsumtion. De anser att bolagsskatten är en så pass snedvridande skatt på grund av att det blir mindre lönsamt att investera, vilket resulterar i lägre kapitalstock och lägre löner, att den här bolagsskatten i slutändan drabbar arbetarna och att det därför är bättre att beskatta arbetarna direkt i stället för att ha en skatt som straffar investeringarna. Det är någonting som kan vara viktigt att ha med sig när man funderar kring de här skatterna.

En annan fråga är att om man skulle få in dessa 100 miljarder dollar till u-länderna, skulle pengarna då spenderas väl? Det är förstås väldigt heterogent, men jag tror inte att någon betvivlar att det finns mycket korruption i dessa länder. Bland andra Jakob Svensson på Stockholms universitet undersökte Uganda på 90-talet och kom fram till att det bara var 13 procent av pengarna som centralregeringen skickade iväg till lokala skolor som faktiskt nådde fram. Nu tror jag att det där blivit bättre sedan, men det illustrerar ändå att man har

ganska stora problem med att använda pengarna effektivt och särskilt att nå de mest utsatta grupperna.

De som i stället får del av de här pengarna är ofta politiskt inflytelserika grupper, till exempel medelklassen i städerna och så vidare. Det är väldigt vanligt att man har olika typer av subventioner, vilket är fallet till exempel i Indien. El är ofta underprissatt i u-länderna, så de som har el har en subvention där. Det gäller även olika typer av fossila bränslen och så vidare. Det är alltså en ganska liten del av pengarna som går till välfärdstjänster.

Man kan titta på vad Sida gör när de ska spendera sina pengar. Då ser man att det är bara 2 procent av Sveriges bistånd som är direkt budgetstöd till de här u-länderna. Om det nu var så att de här pengarna spenderades så fantastiskt bra av dessa länder kunde man kanske tänka sig att en större del av biståndet skulle kanaliseras direkt via dem.

Det som ska nämnas är naturligtvis att om dessa pengar spenderas väl är det en väldigt hög potentiell marginalnytta av offentliga utgifter i u-länderna. Om man verkligen kan få ut de här pengarna i hälsa, utbildning och så vidare kan det göra väldigt stor nytta. Men det bygger på att pengarna faktiskt kommer fram.

Några slutsatser: Skatter på kapital kan aldrig vara basen för en stats finanser, för skatten från bolagsskatt är en ganska liten del av bnp. Jag håller dock helt med om det som Charlotte Svensson nämnde tidigare, att det är viktigt att stödja de här länderna i att bygga upp kapaciteten med skatteförfarande och så vidare. Det handlar dock, skulle nog de flesta nationalekonomer säga, framför allt om att kunna ta in inkomstskatt, moms och sådana breda och bra skatter, till skillnad från till exempel kapitalskatten.

Man måste också ha en bättre rättssäkerhet i de här länderna så att bolag känner att de kan lita på institutionerna och myndigheter och inte känner sig lurade. Ett alternativ där kan vara sådana här internationella tvistlösningsmekanismer, ISDS, vilket ju diskuteras bland annat i samband med frihandelsavtalet med USA. Bolagen vet då att även om de inte litar på de lokala institutionerna så finns det en internationell infrastruktur dit man kan gå och faktiskt stämna staten om den skulle hitta på nya skatter i efterhand och sådana saker som gör att företag drar sig för att investera i länderna.

Frågan är alltså om det är så viktigt att lägga så mycket politisk kraft just på bolagsskatten, när vi vet att det är en ganska dålig skatt överlag.

Som en slutpunkt kan jag också nämna att det inte är säkert att det politiska systemet i de här länderna fungerar särskilt väl. Vi vet att u-länder är särskilt utsatta för kortsiktighet, populism och sådana saker. Då finns det, särskilt sett från bolagens sida, ännu större politiska risker som innebär att skatterna kanske kommer att höjas väldigt kraftigt, att det införs arbiträra skatter eller som i Venezuela, att man stormar in med pistoler på något företags kontor och så vidare. Det kan alltså finnas anledning att vara skeptisk även på det området.

Det var mina inspel.

(Applåder)

Utrikesutskottets vice ordförande: Stort tack för det! Jag vill tacka alla i panelen. Vi är nästan exakt enligt tidtabellen. Det är fantastiskt hur det här löste sig efter hand. Vi har nu ungefär 35 minuter på oss för frågor och svar.

Jag har en talarlista här, och det är framför allt utrikesutskottet som redan har anmält sig. Men jag tänkte att jag skulle försöka saxa mellan utrikes- och skatteutskottet och fördela det rättvist så att inte ett och samma parti får frågan för många gånger.

Om man vill rikta frågan till någon särskild kan man göra det. Annars blir frågan allmän. Sedan får ni i panelen svara om ni tycker att det är någonting som ni vill svara på. Alla fyra måste inte svara på alla frågor, om ni förstår hur jag menar.

Krister Örnfjäder (S): Tack för inläggen! Min fråga utgår egentligen från korruption och att länder bjuder under varandra. Några stycken har varit inne på det här i slutet, och i det dokument som vi har att hantera finns det på s. 29 en hel del nämnt om just korruption. Men när Sverige pratar om hur man ska ta tag i det hela pratar man i första hand om svenska företag.

Jag är intresserad av hur man kan få till en lösning där länder globalt jobbar emot korruption. Jag är också intresserad av att se en lösning på att länder bjuder under varandra, allt med tanke på att få etableringar i sina egna länder.

Jag skulle vilja att man bland de fyra rekommendationerna som Diakonia tog upp också tog till en femte, där man kunde redovisa hur de olika erbjudandena, skattesystemen, egentligen ser ut i världen, länder emellan. Jag vill gärna ha några kommentarer kring detta.

Jacob Lundberg, Timbro: När det gäller frågan om att länder bjuder under varandra kan man tänka på lite olika sätt kring det här med bolagsskatter. Krister Örnfjäder nämner att det kan vara ett race to the bottom, att man får ineffektivt låga bolagsskatter för att man lockar till sig bolag från andra länder.

Men så finns även den andra effekten som jag nämnde, nämligen att bolagsskatten är en sådan skatt som påverkar investeringar på lång sikt. Om du är politiker i ett u-land och vald på tre fyra års sikt kanske du inte tänker så mycket på vad som händer med investeringsklimatet i landet på tio tjugo års sikt, utan då är det väldigt lätt att man kanske höjer bolagsskatterna kortsiktigt.

Det skulle då leda till att man har ineffektivt höga bolagsskatter, och för mig är det inte uppenbart vilken av de här effekterna som dominerar. Det skulle alltså till och med kunna vara så att ett race to the bottom när det gäller bolagsskatter är något som är bra.

Statsrådet Isabella Lövin (MP): Jag tycker att transparens på skatteområdet är ett väldigt bra förslag och en ingång när det gäller att inte uppmontra utvecklingsländer att bjuda under varandra för att dra till sig investerare. På det området har vi ett ansvar.

När det gäller korruption är det också oerhört viktigt att vi följer den nya strategin för ansvarsfullt företagande som nu regeringen har tagit initiativ till och att vi verkligen understryker mänskliga rättigheter, social hållbarhet och ansvarstagande. Det är det som vägleder Sverige och svenska företag när vi

investerar och inte de allra mest förmånliga villkoren, som faktiskt undergräver en hållbar global utveckling.

Penny Davies, Diakonia: När det gäller korruption så är de åtgärder vi pratar om, till exempel transparens för att komma åt kapitalskatteflykt, också åtgärder som kommer åt korruptionen. Det är ju ofta en hårfin gräns mellan vad som klassas som korruption och vad som är olovlig skatteflykt.

Transparens och offentlig landrapportering som vi har drivit handlar om att också skapa en bra marknad och en jämn spelplan mellan multinationella företag som har resurser att ägna sig åt en avancerad skatteplanering, där små och medelstora företag som inte har det missgynnas.

I den utvärdering som EU-kommissionen lade fram pekade de just på behovet av ett level playing field, att små och medelstora företag betalar högre skatt än de stora och att vi behöver den här offentligheten för att få till stånd en jämn spelplan.

Även finansiärer har tagit upp behovet av offentlighet. För att kunna göra riskbedömningar är offentlighet ett viktigt instrument, och därför finns det många finansiella aktörer som stöder ökad offentlighet. Vi ser också trenden gå mot en ökad offentlighet.

Icke-offentlighet möjliggör för företags aggressiva skatteplanering som, och här citerar jag EU-kommissionen, om det blir känt för konsumenter, investerare och medborgare inte skulle accepteras. Offentligheten är alltså ett sätt att sanera bort de värsta beteendena och skapa en sund marknad.

Krister Örnfjäder pratar om erbjudanden mellan länder och om Diakonia kunde ha en femte rekommendation. Jag ber om ursäkt, men jag förstod inte riktigt frågan.

Krister Örnfjäder (S): Du hade satt upp fyra punkter. Den femte skulle då kunna vara att man hade just samlad öppenhet och redovisning av länders skattesystem så att alla länder kan jämföras.

Penny Davies, Diakonia: Absolut.

Sara Karlsson (S): Tack för fyra intressanta presentationer! Det här är ju ett stort och viktigt arbete som måste ske på olika nivåer, men det sker ju också inom olika internationella institutioner. Motorn i det arbetet de senaste åren har väldigt mycket varit OECD, men det sker också ett arbete inom FN. Flera av er har varit inne på det i era presentationer, men det vore intressant med någon mer kommentar om relationen mellan de olika institutioner som jobbar med de här frågorna, särskilt med avseende på utvecklings- och rättviseaspekten.

Sofia Arkelsten (M): Jag tänkte först rikta min fråga till Charlotte Svensson och Jacob Lundberg, för vi pratar mycket om hur man hanterar företag som inte sköter sig. Men hur ska vi få de skattesystem som vi har att fungera bättre? Det bygger ju mycket på tillit och förtroende och är ganska komplicerat att hantera med politiska styrmedel. Vad skulle ni säga är framgångsfaktorerna i bra skattesystem? Det var min ena fråga.

Min andra fråga är till biståndsmministern. Vi har en stor samsyn när det gäller de här skattepolitiska frågorna just i det här – inte när det gäller skattepolitiken i övrigt, för där skiljer vi oss. Jag undrar hur regeringen i PGU-arbetet ska undvika att resten blir väldigt ryckigt. Ni måste ju arbeta med samsyn och förankring tillsammans med Alliansen, och om ni på riktigt tycker att det ska finnas en långsiktighet i detta, hur arbetar ni då med att få detta förankrat?

I PGU-sammanhanget undrar jag också vad som händer med framtidsministerns arbetsgrupper när det gäller klimat, skatter och pengar och lite av varje? Det finns ju ett antal rapporter som lite ligger och flyter nu. Tas det om hand i Agenda 2030-delegationen som regeringen har utsett, eller var landar det någonstans? Är det så att man också väntar in till exempel Miljömålsberedningen? Om man tittar i skrivelsen är det ganska klen på klimatområdet. Det är liksom gällande politik som beskrivs. Väntar man på detta? Hur funkar de här delarna ihop?

Det var alltså en fråga om det rika inre livet i Regeringskansliet, men det är ändå viktigt.

Statsrådet Isabella Lövin (MP): Jag börjar från slutet då. Det är viktigt att framhålla att i PGU-skrivelsen nu har exempel på delmål under Agenda 2030 lyfts fram, med särskilt fokus på energiområdet när det gäller miljö och klimat, kan man säga. Vi har alltså långt fler operativa mål och handlingsplaner om man tittar på vad Miljödepartementet har kommit fram till. Men det är klart att det här ska uppdateras utifrån vad Miljömålsberedningen kommer fram till.

När det gäller framtidsministerns viktiga arbete och de arbetsgrupper som har lagt fram förslag kommer det att tas om hand på Regeringskansliet i första hand nu. Det strategiska arbete som framtidsministern har stått för ska naturligtvis också tas om hand, men exakt hur det ska se ut får vi återkomma till längre fram.

När det gäller förankringen har vi en kontinuerlig dialog kring de här frågorna, och det har inte visat sig vara några kontroverser kring detta när det gäller Agenda 2030 och PGU. Det är självklart en väldigt viktig dialog som vi har just nu och som vi hoppas fortsätta ha också med de omfattande konsultationsprocesser som även de har skett brett.

När det gäller skattekommittén på FN-nivå som Sara Karlsson frågade om och arbetet inom OECD har regeringen höjt sin ambitionsnivå. Vi har också genom Addis Tax Initiative och den diskussionen som var i Addis Abeba klart höjt ambitionsnivån och deltagandemöjligheten för utvecklingsländer i FN:s skattekommitté.

Det fanns dock inget stöd för utvecklingsländernas önskan om ett mellanstatligt organ, men vår ambition är att verkligen se till så att utvecklingsländernas röst kommer fram i de här sammanhangen, inte minst genom att vi i år även planerar att ta initiativet till en internationell skattekonferens för att driva det här arbetet vidare. Jag vet inte om Charlotte vill lägga till någonting här.

Charlotte Svensson, Finansdepartementet: Det har som sagt bedrivits mycket arbete både i OECD och FN och även inom andra institutioner som IMF och Världsbanken, och därför är det väldigt positivt att man bara för några månader sedan tog initiativet till en gemensam plattform för de här frågorna, där alla de här institutionerna sitter tillsammans. Att alla vet vad alla gör och att man kan koordinera arbetet tror jag också kommer att underlätta arbetet i fortsättningen.

När det gäller frågan om hur man ska få det som finns att fungera bättre tror jag att det allra viktigaste rådet är att försöka göra det enkelt för folk att göra rätt. Det ska vara lätt att göra rätt. Det är en devis som Skatteverket i Sverige har men som jag tror att väldigt många andra myndigheter gärna vill exportera: Ju enklare regler, desto lättare är det att undvika fusk.

Jag tror också att tyngdpunkter som vi från svensk sida har tagit handlar om kapacitetsutbyggnad för att kunna hantera alla slags skatter, självklart. Det är viktigt att komma ihåg att för att ett skattesystem ska vara legitimt så måste alla vara med och bidra. Därför tror jag inte på att man ska plocka bort bolagsskatter. Alla ska uppleva att om jag ska betala så ska det vara ett rättvist och legitimt system.

Jacob Lundberg, Timbro: Jag tänkte fylla i svaret på Sofia Arkelstens fråga om hur de skattesystem vi har kan fungera bättre.

Jag håller med om mycket av det som Charlotte sa, att det gäller att stärka skatteförfarandet, skattemyndigheterna och domstolarna i de här länderna och att det finns rättssäkerhet och fungerande system.

På det politiska området handlar det om att få breda skattebaser och så få avdrag och så lite krångel som möjligt. Då kan man å andra sidan ha ganska låga skattesatser, så att bredda skattebaserna är också ett grundtips från nationalekonomer.

Där tycker jag nog att Skatteverket i sitt internationella arbete kan vara jättebra, att man delar med sig av hur det funkar i Sverige med det arbetet.

Olle Felten (SD): Det är väldigt viktiga frågor som vi diskuterar i dag, och jag har en fråga om hur ni ser på vissa delar av införandet av OECD:s anti-BEPS-åtgärder.

OECD:s anti-BEPS-åtgärder är ett viktigt verktyg som har utarbetats under ett antal år av OECD-länderna och som godkändes av G20-länderna i november förra året. Syftet är att skapa bättre internationella spelregler för att minska problemen med skatteundandragande och vinstförflyttning.

De 15 olika åtgärder som man har utarbetat utgör en viktig gemensam grund för de länder som har skrivit under det här avtalet om att genomföra dem. Vad man också pekar på i OECD-rapporten och även i G20-ländernas införandebeslut är att det är viktigt att ha en gemensam inriktning på införandet av åtgärderna för att inte skapa olika ingångar i olika världsdelar.

Vi ser nu att till exempel EU arbetar för att utöka de här 15 olika åtgärderna. Sverige har ställt sig bakom det, vilket vi har varit kritiska till i skatteutskottet. Vi ser också att USA signalerar att man kommer att vidta åtgärder som inte går lika långt som OECD-länderna, vilket också är väldigt tråkigt.

Då är min fråga: Hur ser ni i panelen på att man på det här sättet arbetar ut ett enormt paket med åtgärder där man påpekar vikten av att vara eniga och arbeta efter gemensamma riktlinjer, och sedan går olika grupper och driver det här utåt och följer inte de gemensamma riktlinjerna?

Oavsett om de åtgärder som kommer till är bra eller dåliga menar vi att det här är ett sätt att underminera OECD:s arbete, och jag skulle gärna vilja höra er ståndpunkt kring den frågan.

Kerstin Lundgren (C): Jag kan också hålla med om att det är oerhört viktigt med resursmobilisering och vilka modeller man väljer för att göra det i varje land för att klara en hållbar utveckling.

Jag tycker inte att den delen har redovisats speciellt tydligt i den skrivelse om politik för global utveckling som regeringen har presenterat till riksdagen. Det finns naturligtvis en rad avvägningar, och inte minst Jacob Lundbergs kommentar om fördelning mellan inkomstskatter och andra skatter, om breda och smala skattebaser, är naturligtvis viktiga att fundera kring. Jag skulle därför vilja höra varför regeringen har landat som man har gjort i den delen.

Vidare kan jag inte låta bli att fundera kring den nystart som Socialdemokraternas och Miljöpartiets regering har lanserat. Det är en nystart med många exempel och många oklarheter i den skrivelse som redovisas, kan åtminstone jag tycka.

Jag skulle vilja veta varför man ska vänta till 2017 med att nå de här uppnåendemålen som regeringen ska ha. När jag lyssnar på Charlotte Svensson låter det som om alla de mål som finns när det gäller kapital- och skatteflykt i princip redan är uppfyllda, förutom att vi 2017 i så fall kommer att ha den internationella konferensen.

Allt som redovisas är ju redan på plats, så jag undrar vad det nya är i den skrivelsen? Någon framtidsminister, som det hänvisas till här, fanns inte längre när regeringen tog beslutet den 26 maj. Framtidsministern avgick den 25 maj men har ett av de tre benen i den nya politiken för global utveckling.

Jag frågar mig därför: Var ligger nystarten? Vi har från vår sida tidigare tyckt att man borde ta ett rejält omtag också parlamentariskt. Här har vi en minoritet som har presenterat någonting som sägs vara en ny politik, men det låter som nya ord på gamla upplägg.

Charlotte Svensson, Finansdepartementet: Jag kan nämna några ord om implementeringen av det man har kommit överens om inom OECD. Det är viktigt att komma ihåg att det som man kom fram till där är väldigt olika typer av riktlinjer. Det kan vara rekommendationer, det kan vara best practice, det vill säga det finns en ganska stor flexibilitet för de olika länderna att anpassa förslagen till sina nationella skattesystem.

Att man väljer att implementera det i EU beror på att vi också har en inre marknad och att vi inte vill ha regler som strider mot och kommer i konflikt med EU-rätten. Från svensk sida har vi tyckt att det har varit väldigt bra att alla EU-länder implementerar det här gemensamt.

Statsrådet Isabella Lövin (MP): Jag tycker att det är väldigt tydligt att det är en nystart. Regeringen följer de rekommendationer och den kritik som riktades mot den tidigare regeringen när det gäller genomförandet av politiken för global utveckling, och vi har nu gett i uppdrag till alla departement att komma med handlingsplaner med operativa mål. Detta var en klar rekommendation från Statskontoret, och det har tidigare inte genomförts på det viset. PGU-skrivelserna har mer varit en uppsamling, precis som Kerstin Lundgren säger, av arbete som redan är på gång, och här har vi alltså en avsevärd ambitionshöjning.

Likaså när det gäller det politiska ägarskapet har det helt klart varit en ambitionshöjning i att det är på politisk nivå som ledarskapet för det här arbetet sker. Vi har en samordnare på Utrikesdepartementet, mitt utrikesråd, som leder en interdepartemental grupp kring det här arbetet. Vi har alltså en klar, ny riktning och mycket mer energi i arbetet.

De förslag på skatteområdet som har lagts fram är initiativ som handlar om att få med utvecklingsländer vid förhandlingsbordet. Detta är exempel från Finansdepartementets plan och inte samtliga, utan det här är utifrån de områden som har identifierats under de 169 delmål som finns under Agenda 2030. Det handlar om ökad transparens som gynnar utvecklingsländer, och det handlar också om den viktiga frågan om verkliga huvudmän, som ju är en helt ny politik. Vi ska ta initiativet när det gäller brevlådeföretag och målvakter som ju möjliggör och är en klar orsak till skatteflykt och illegal kapitalflykt. Detta är ett helt nytt initiativ.

Vi fördubblar även utvecklingssamarbetet på skatteområdet till 2020, och det är ett nytt åtagande dessutom.

Jag tycker alltså att det finns ganska gott om exempel på nya initiativ från regeringen och att vi verkligen stärker vår inriktning när det gäller detta.

Penny Davies, Diakonia och Concord Sverige: När det gäller OECD och BEPS-paketet finns det ingenting som hindrar att EU går längre än OECD och BEPS. EU-kommissionen har också konstaterat att BEPS har gett framgång men att vidare åtgärder behövs. Det stöds även av den offentliga konsultation som gjordes av EU-kommissionen, där en majoritet av dem som svarade stödde vidare åtgärder.

Ur det här väldigt omfattande paketet vill jag plocka bara en aspekt som vi har valt att fokusera på, och det är detta med offentlig land-för-land-rapportering. Vi har ju redan det för banker, alltså den finansiella sektorn, som en del av EU:s capital requirements directive – förlåt, jag vet inte var det heter på svenska. Vi har alltså redan offentlig land-för-land-rapportering inom den sektorn, och vi ser att det vore logiskt att ta ett nästa steg och utvidga det till att gälla alla sektorer.

När detta infördes för banksektorn gjordes en utvärdering av huruvida det skulle innebära kostnader och vara negativt för branschen. Den utvärdering som publicerades av kommissionen 2004 konstaterade att detta inte kommer att ha negativa ekonomiska effekter när det gäller konkurrens etcetera.

Tvärtom, skriver kommissionen, kan det snarare finnas begränsade positiva effekter av offentlig land-för-land-rapportering.

Vi som har följt frågan i ett par år ser alltså att det finns en logisk riktning här. Vi går mot ökad transparens, och jag är övertygad om att vi kommer att nå dit så småningom. Vi ser att det finns alla möjligheter att gå längre än vad som krävs i BEPS-paketet, och det är också det som behövs om vi ska få till ett ansvarsfullt koherent system. Naturligtvis behöver vi globalt samarbete, och det är därför det mellanstatliga organet för skattefrågor inom FN är så viktigt för att ta bort risken att olika regioner gör olika utspel som kan vara negativa för både företagen och för möjligheten att skapa en jämn spelplan och ett förutsägbart system.

Det handlar också om demokrati. Vi behöver ett organ där länder på lika villkor kan diskutera regler som påverkar alla länder. Det är alltså naturligtvis önskvärt att få till globala samarbeten och initiativ.

Utrikesutskottets vice ordförande: Jag ska försöka vara så rättvis som möjligt. Jag kommer att ge tre personer ordet för frågor, och när de har ställt sina frågor och vi har fått svar får vi se hur mycket tid vi har kvar.

Mats Persson (L): Min fråga riktar sig till företrädarna för regeringen. Det är ju en väldigt styrka att det i Sverige finns en så bred politisk samsyn kring vikten av internationella skatteregler och att vi har ett internationellt arbete mot skatteflykt utifrån precis de parametrar ni har pratat om, såsom rättvis konkurrens och att värna låginkomstländer och medelinkomstländer utveckling.

Samtidigt har vi i Sverige en diskussion om de statliga bolagen och hur de agerar när de verkar internationellt. Ett exempel är den diskussion och debatt som finns om Telia, där ju staten är den största ägaren, och inbetalning av skatt i Nepal och en del andra länder. Om vi nu ska ha statliga bolag och om de ska vara verksamma på internationella marknader är det naturligtvis otroligt angeläget att de gör rätt för sig och arbetar utifrån de regler som finns.

Mina frågor till företrädarna för regeringen är: Hur säkerställer regeringen att de statliga bolagen lever upp till de regler som finns? Vilka konkreta åtgärder har vidtagits från regeringens sida i detta avseende?

Hans Linde (V): Både jag och ministern för internationellt utvecklingsarbete har ju besökt Bangladesh, som är ett land med mycket stora utvecklingsutmaningar men också en mycket stor textilindustri. Det är flera stora svenska företag som är på plats i Bangladesh, men vi kan tyvärr se att de ibland bara betalar hundralappar i skatt i landet – trots att de gör mångmiljardbelopp i vinst varje år. HM betalade för ett par år sedan 585 kronor totalt under ett helt år i Bangladesh.

Om Bangladesh ska få möjlighet att ta del av de vinster som skapas i landet av landets befolkning är det alldeles uppenbart att det behövs transparens och offentlig land-för-land-redovisning. Vad jag förstår utifrån kommissionens förslag är Bangladesh ett av de väldigt många länder som inte alls kommer att ta del av det förslag kommissionen har lagt fram. Där behövs det uppenbarligen nya initiativ.

Därför blir jag lite besviken, måste jag säga, när jag nu läser regeringens skrivelse om en nystart för politik för global utveckling – där man inte tar med offentlig land-för-land-redovisning som ett förslag som regeringen avser att driva under de kommande åren. Jag skulle vilja fråga Isabella Lövin varför regeringen inte vill driva det förslaget.

Rasmus Ling (MP): Jacob Lundberg tog upp att det finns nationalekonomer som ifrågasätter kapitalsskatter över huvud taget. Problemet med kapitalsskatter är att kapital tenderar att vara mer rörligt än arbetskraft; det är därför vi har den här problematiken. Att avskaffa dem, vilket vissa argumenterar för i debatten, skulle dock också vara väldigt skevt ur ett fördelningspolitiskt perspektiv. Det brukar nämnas olika siffror på hur mycket den rikaste procenten i världen äger och så vidare, och det beror lite på hur man räknar.

Det är också så att genomsnittet för kapitalsskatten i EU har sänkts de senaste 10–15 åren. Om man inte förespråkar att den ska avskaffas undrar jag lite hur man ser på problemet. Transparens och rapportering är det som nämns, men finns det andra verktyg? Skulle man kunna komma överens om miniminivåer eller liknande om man inte tycker att det ska vara ett race mot botten?

Jacob Lundberg, Uppsala universitet och Timbro: Jag kan svara på Rasmus fråga. Det här med att avskaffa kapitalsskatten kanske inte ska ses som ett konkret politiskt förslag utan mer som en illustration av att nationalekonomer ser bolagsskatter som väldigt dåliga skatter över lag. Vissa kanske ser dem som så dåliga att de inte bör finnas över huvud taget. Jag tyckte att det var ett perspektiv som saknades lite grann; man har en lite naiv, statisk syn på ekonomi – att det bara är att hämta in de pengarna och att det inte påverkar hur företaget agerar över huvud taget.

Jag tänkte också svara på Hans Lindes fråga om HM i Bangladesh. Om jag minns rätt har HM ingen produktion i Bangladesh utan bara inköpsverksamhet, och då är frågan varför de ska betala bolagsskatt där. Det är samma invändning även där: Om HM skulle behöva betala mer skatt i Bangladesh är det naturligtvis mindre sannolikhet att de faktiskt förlägger produktion där. Även där finns alltså de dynamiska effekterna av bolagsskatterna.

Charlotte Svensson, Finansdepartementet: När det gäller öppen land-för-land-rapportering finns det både fördelar och nackdelar med ett sådant förslag. Visst är det positivt att man ökar transparensen, men samtidigt får man ju bara en väldigt översiktlig bild av ett företags situation. Det finns stor risk att man drar felaktiga slutsatser och misstolkar ett företags skattesituation.

Från regeringens sida är vi också lite oroliga att man kan mista de framgångar som har gjorts inom OECD. Det vi vill nu är att så många länder som möjligt ansluter sig till OECD:s standard. Inför man öppen land-för-land-rapportering nu kan det motverka syftet, så att länder väljer att inte ansluta sig eftersom man kan få reda på informationen på företagets hemsidor. Det EU-förslag som föreligger nu tycker vi alltså inte är särskilt bra underbyggt, och jag har förstått att andra inte heller tycker det – framför allt för att det bara

handlar om företag inom EU, vilket innebär att företag inom EU skulle kunna hamna i en sämre konkurrenssituation än företag som inte är verksamma i EU.

Jag tror därför att detta tål att tänkas på och analyseras mycket djupare. Hur kommer det att gå för små länder och stora länder? Ska man gå efter hur stora marknaderna är? Det gäller även frågor som antalet anställda, vad det blir för incitament för att effektivisera sin verksamhet inom företaget och så vidare. Det är alltså ingen enkel fråga, vilket jag faktiskt vill poängtera. Det låter som att detta är väldigt enkelt och att det bara handlar om transparens, men det kan få väldigt många andra konsekvenser som vi behöver analysera.

Statsrådet Isabella Lövin (MP): Den första frågan handlade om statliga bolag och ansvarsfulla investeringar samt att jobba mot korruption, där vi ju har ett tragiskt exempel när det gäller Telia. Regeringens har en strategi för hållbart företagande och mänskliga rättigheter där vi går i bränschen för genomförande av detta, och vi fick även igenom en rådsslutsats om att också EU-länderna ska anta den här strategin. Det är också ett sätt att driva frågan på bredare front för att man i EU-länderna ska se över sina investerings- och näringsstrategier.

När det gäller offentlig land-för-land-rapportering finns det precis som Charlotte sa olika sidor av den frågan. Regeringen har inte en position i frågan ännu, utan det är uppe för diskussion. Det handlar om på vilken rättslig grund EU-kommissionen har lagt fram förslaget, och det handlar om proportionalitets- och subsidiaritetsprinciperna samt om det är en skattefråga eller någonting annat. Det är en diskussion som är viktig att ta, men det är klart att vi ser att det är viktigt att man gör detta på ett så effektivt och samlat sätt som möjligt så att vi faktiskt får med oss så många aktörer som möjligt, på ett sätt som får det bästa genomslaget.

När det gäller Hans Lindes fråga om HM och skattebetalningar känner jag att jag inte riktigt har kompetens att svara på den. Jag tror att det kanske ligger mer hos Charlotte. Jag antar att vi har ett skatteavtal med Bangladesh.

Charlotte Svensson, Finansdepartementet: Jag känner inte till det specifika fallet med HM och kan inte detaljerna, men skatteavtal sluts ju mellan två länder. Man kommer överens om innehållet i skatteavtal. Det jag vet att man har diskuterat är väl när beskattningsrätten inträder, det vill säga beskattningsinträdet, vilket handlar om att underlätta för företag att göra enstaka uppdrag. Det andra är tröskeln för hur hög källskatten ska vara, och där beskattar man ju varje enskild betalning. Man beskattar alltså bruttoinkomsten och inte nettoinkomsten, vilket gör att man inte kan ha för höga källskatter i dessa avtal. Om det har varit särskilt besvärligt i Bangladesh får vi i så fall titta vidare på det.

Vice ordföranden: Har Penny Davies någon sista kommentar?

Penny Davies, Diakonia och Concord Sverige: Oj, vilken ära! Då tar jag ett steg tillbaka och säger så här: Diskussionen handlar ju om fundamentala saker som demokratiutveckling och att skapa tillit i samhället. Vi ser ju i dag hur olika typer av skatteläckor egentligen eroderar det sociala kittet och förtroendet i samhället. Det vi talar om är att öka transparensen, och jag tänker

att det är centralt för lagstiftare att se var lagen behöver ändras för att olika kryphål ska täppas till.

Transparens är centralt för att investerare ska kunna agera och skapa sig en bild av risker, och det är centralt när det gäller korruptionsrisker. Det handlar om att se vilka typer av väldigt avancerade specialarrangemang av skatteplanering som företag gör för att minimera sin skatt. Konkurrens kan ske, men inte genom att maximalt minimera sina skatter och konkurrera genom att betala så lite skatt till samhället som möjligt.

För oss handlar det alltså om att skapa ett ansvarsutkrävande, ett socialt kitt och en demokratiutveckling där vi alla bidrar till samhällets resurser.

Utrikesutskottets vice ordförande: Vi hade fler frågeställare, och jag är ledsen att vi inte har hunnit med alla. Det visar att det finns ett fortsatt stort intresse för de här frågorna. Som avslutning lämnar jag över ordet till Leif Jakobsson, som är ordförande i skatteutskottet.

Skatteutskottets vice ordförande: Tack för det! Det var en spännande konstellation av utrikesutskott och skatteutskott, men så är det ju – dessa frågor börjar få helt andra dimensioner för båda utskotten.

Precis som den här hearingen är ett led i utrikesutskottets beredning av PGU är den ett led i skatteutskottets beredning av framför allt BEPS-frågorna, som vi har haft ett antal utfrågningar om under de senaste åren. Bland annat har vi behandlat detta tema. Detta ligger i en serie, så redan nästa vecka blir det en ny utfrågning, men då tillsammans med näringsutskottet. Vi kommer då att belysa effekterna för näringsliv och sysselsättning i Sverige av den nya – man kan nästan säga internationella – skatteordning som kommer på plats.

Fönstret för att göra någonting på det internationella planet när det gäller skattefrågor har som sagt stått öppet under några år. Det har med väldigt hög hastighet uppnåtts internationella överenskommelser och en hel del glädjande beslut. Men det jag ser framför mig under de kommande åren är kanske i första hand att se till att det blir verkstad också, det vill säga att det blir lagstiftningar i alla de länder som har förbundit sig till överenskommelserna. Det är naturligtvis inte alldeles självklart att det länderna har skrivit på blir verklighet. Det är klart att man känner en viss oro till exempel för presidentvalet i USA och hur mycket av detta som verkligen ska förändra livet på marken, inte minst i utvecklingsländerna.

Jag måste säga att vi inte nog kan betona kapacitetssuppyggandet. En hel del av de överenskommelser som är gjorda kräver nämligen att man ansluter sig – men också att man får tillträde. För att få de tillträdena måste man också ha en viss standard på sitt lands sätt att hantera uppgifter och liknande. Jag tror att alla vi som vill att detta ska bli verklighet, inte bara regeringen utan även vi som parlamentariker, har en uppgift de kommande åren att se till att benchmarking mellan olika länder kommer på plats. Vi behöver använda de politiska kontakter vi har, både som officiella företrädare men även med partivänner i olika partikonstellationer runt om i världen, och se till att detta verkligen blir på riktigt.

Jag tackar panelen för en jättespännande och informativ föredragning. Tack för alla svar på frågorna!
(Applåder)